

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

De festiuitatibus que eueniunt infra tempus [quod] partim continetur sub tempore [reconciliationis] et partim sub tempore peregrinationis

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

quas. Statim q̄ sicut cera liquefacta est. Tūc oēs sacerdotes mugitum dederunt. Pontifex autem templi eleuans gladium apostolum trāsuerberauit dicēs. Ego vindicabo iniurias dei mei. Rex autem et carissus aufugerūt. vidētes q̄ populus uellet apostolum vindicare. et pontificē uiuū incendere. christiani autem corpus apostoli tulerunt. et honorifice sepelierunt. **¶** Post longum tēpus scilicet circa annos domini ducētos et triginta. corpus apostoli in edissam ciuitatem que olim dicebatur rages medorum trāssatum est: alexādro imperatore ad siriorum preces hoc faciente. In illa autē ciuitate nullus hereticus nullus iudeus. nullus paganus potest uiuere. nec tyriānus aliquis ibi nocere. postq̄ ab agarus rex illi⁹ ciuitatis epistolā manu saluatoris scriptā accipe meruit. Nam si quādo gēs aliqua cōtra ciuitatē illam insurrexerit: infans baptizatus supra portā stans epistolam illā legit. et ea die tā saluatoris scriptis q̄ apli thome meritis hostes aut fugiunt aut pacantur. **¶** Ysidorus etiam in libro de uita et obitu sanctorum sic de illo apostolo dicit. Thomas discipulus christi. ac similis saluatori audiendo incredulus. uidēdo fidelis fuit. hic euangelium predicauit. partis medis persis byzcanis et brachianis. Et intrās orientalem plagā et interna gentium penetrans: ibi predicationē suam usq̄ ad titulum sue passionis perduxit. hic lanceis transfixus occubuit. Hec ysidorus. Crisosto. quoq̄ ait. q̄ dū thomas ad regionē magoz q̄ ad xpm adorandū uenerant conuenisset eos baptizauit. et facti sunt adiutores fidei xpiane

¶ De festiuitatibus que eueniunt infra tempus qd̄ partim continetur sub tempore reconciliatiōis. et partim sub tempore peregrinationis.

Dico de festiuitatibus que occurrunt infra tēpus renouationis. qd̄ incepit a moyse et p̄phetis: et durauit usq̄ ad aduentus xpi in carnem: quod tēpus representat ecclesia ab aduentu usq̄ ad natiuitatē dñi inclusive. Sequitur de festiuitatibus que eueniunt infra tēpus quod partim cōtinetur sub tempore reconciliatiōis: partim sub tempore peregrinatiōis. quod tēpus representat ecclesia a natiuitate usq̄ ad septuagesimam: sicut supra in prologo dictum est

¶ De natiuitate dñi nostri iesu xpi secundū carnem. vi. A

Natiuitas domini nostri iesu christi secundū carnes ut quidam aiunt. cōpletis ab adā quinque milibus. cxxviii. annis. vel scdm̄ alios sex milibus. vel secundū eusebium cesariensem in cronica suis quinq̄ milib⁹. dccc. tpe octauiani impatoris facta est. Cōputatio autē. vi. milia annoz inuenta fuit a methodio poti⁹ mistice q̄ cronice Ueniēte autē ipso filio dei in carnē. tāta pace uniuersus mund⁹ gaudebat. ut toti orbi unicus romanorū impator pacifice presideret. Hic dictus est octauianus a prima impositione. cesar a iulio cesare cui⁹ fuit nepos. atq̄ gustus ab augmēto reipublice imperator: a dignitatis honore qui ad differentiā aliorū regū fuit primo hoc nomine insignitus. Nam sicut nasci uoluit ut nobis pacē pectoris uel tēporis et pacē eternitatis tribueret. sic uoluit ut nichilomin⁹ ortū suoz paz tēpons illustraret. Cesar igitur august⁹ uniuerso p̄sides orbi. scire uoluit quot. puinae. quot ciuitates quot castra. quot uilic. quot boies i toto orbe essent iussitq̄ ut dicat in historia scolastica. ut omnes homines ad urbem unde traherent originē pergerēt et quilibet denariū argētū qui ualebat decem nūmos vsuales unde et denarius dicebat p̄fidi prouincie tradēs se subditū romano impio profiteret. Nam et nūmus ymaginē p̄ferrebat cesaris et superscriptionē nomis. Dicebat autē p̄fessio et descriptio sed diuersa p̄sideratiōe. P̄fessio em̄ dicebat: q̄a quilibet qm̄ reddebat p̄fidi. puicē cēsum capitis id est denariū illū qui sit dicebat

ponebat sup caput suū. et p:oprio ore profitebat. se esse subditū romano impio. vnde dicebat. pfectio id est p:prio ore fassio. et fiebat hoc corā omni pplo. Descriptio aut dicebat: quia numerus eorū qui censū capitis ferebāt. certo determinabat numerum et redigebat in scriptis. Hec autem descriptio prima facta est a p:side sirie cirino. Prima dicitur in eisdez hysto:ijs scolasticis haberi. quantus ad cirinū quia em̄ iudea i vmbilico terre nre habitabilis esse dicit. puissum est vt in ea inchoaret. et deinde p circūstantes regiones et alij p:sesides psequerent. Vel prima dicit id est vniuersalis quia alie p:cesserūt particulares. Vel forte prima capitū in ciuitate fiebat a p:side. secūda ciuitatū in regione a legato cesaris. tertia regionū in vrbe corā cesare. Joseph autē cum esset de genere dauid a nazareth in bethelem pfectus est. Cū autem beate marie tēpus pariēdi instaret. et ipse de suo redditu nesciret. eā secus assumpsit. et in bethelem secus duxit: nolens thesaurū sibi a deo cōmissū in aliena manu dimittere: sed ipse p se voluit illum cura peruigili custodire. Cū ergo bethelez appropinquasset. vt fater danieli in sua cōpilatione testatur et de libro infantie saluatoris est sumptū vidit beata virgo partē populi gaudentē. et partē gemētē. Qd̄ sibi angelus exponēs ait. Pars ppli gaudēs est populus gētilis qui in semine abrahe eternā benedictionē accipiet. pars autē gemēs est plebs iudaica. a deo suis meritis reprobata. Cū igitur ambo bethelez venissent: et quia paupes erāt. et quia oīa hospicia alij qui ppter hoc ipm venerant occupauerāt nullū hospiciū habere potuerūt diuerterūt in cōmuni transitu. qui vt dicit in hystoria scolastica. erat inter duas domos operimentū habēs qui diuersorū dicit: sub quo ciues ad colloquendū vel cōsensus in diebus ocij vel p aeris intēpie diuerterbāt. Ubi forte ioseph p:sepe boui et asino fecerat. Vel scdm quosdā rustici cum ad forū veniebāt animalia sua ibidē ligabant. et ideo p:sepe ibi cōstructū erat. Jpa igitur nocte media diei dñice. beata virgo filium suū peperit et in p:sepio sup fenū reclinauit. Qd̄ fenum vt habet in hystoria scolastica. beata belena postmodū romā detulit. A cuius fenū comestione bos et asinus vt dicitur abstinebāt. **N**otandū autē q natiuitas xpi fuit mirabiliter facta multipliciter ostensa et vtiliter exhibita. fuit autē mirabiliter facta: tuz ex parte generantis. tū ex parte geniti. tū ex parte modi generādi. Ex parte generantis quia ipa fuit virgo ante partū et virgo post partū. et hoc scz q virgo

manens pepit quinque modis ostensum est. Primo per pphetiam esaię. vij. Ecce virgo concipiet et c. Secūdo per figurā hoc em̄ figuratū fuit per virgā aaron que sine omni humano studio floruit per portū ezechielis que semp clausa pmanfit. Tercio per custodia. ioseph em̄ ex eo q ipsam custodiuit testis sue virginitatis extitit. Quarto per experientiam. cuz em̄ vt in cōpilatione bartholomei habetur: et de libro saluatoris infantie sumptum fuisse videtur beate marie pariēdi tempus instaret. ioseph licet deū de virgine nascaturū non dubitaret morē tamen gerēs patrie obstetricis vocauit quaru vna vocabat zebel. et altera salome. Zebel igitur cōsiderans et inquirēs et ipsaz virginem inueniens exclamauit virginē peperisse. Salome autē dū non crederet: sed hoc p:obare similitur vellet. cōtinuo aruit manus eius. Jussu autē angeli sibi apparentis puerū tetigit. et cōtinuo sanitatē accepit. Quinto per miraculi euidentiā. Rome enim vt testatur innocentius papa tertius. xij. annis pacis fuit. Jgitur romani templū pacis pulcherrimum cōstruxerunt. et ibi statuam romuli posuerūt. Cōsulentes autē apollinē quantū duraret acceperūt responsum quousqz virgo pareret. Hoc autē audientes dixerūt. Ergo in eternū durabit. Impossibile em̄ credebāt q vnqz pareret virgo. Unde in foribus templi titulum hunc scripserunt. Templū pacis eternū. Sed in ipa nocte qua virgo peperit tēplum funditus corruit. Et ibi est modo ecclesia sancte marie noue. Secūdo fuit mirabiliter facta ex parte geniti. Nā sicut dicit bernardus in eadem persona. eternum. antiquū. et nouū mirabiliter cōuenerūt. Eternū id est diuinitas antiquū. i. caro ab adā traducta. nouū. i. aia de nouo creata. Jterū sicut idē dicit hodie tres mixturas vel tria opa fecit de⁹ ita mirabilr singularia. vt talia nec facere nec ampli⁹ faciēda sint. Cōiuncta quippe sunt ad inuicē deus et homo: mater et virgo: fides et cor humanū. Prima mixtura valde mirabilis: qā cōiuncta sunt limus et de⁹: maiestas et infirmitas. tāta vilitas et tanta sublimitas. Nichil em̄ deo sublimius. et nichil limo vilius. Secūda nichilominus valde mirabilis: a seculo em̄ nō est auditū q virgo esset q peperit: et q mater esset q virgo pmanfit. Tercia est prima et scda inferio: sed nō minus fortis. Virum em̄ quomō cor humanū fidem his duob⁹ accommodauit: quomō credi potuit q deus homo esset. et q virgo permāserit que peperisset hec berū. **T**ercio fuit mirabiliter facta ex parte modi generādi. eius em̄ partus fuit supra naturā

ex eo q̄ virgo cōcepit. supra rationē ex eo q̄ deus genuit. supra humanā conditionē ex eo q̄ sine dolore peperit. supra cōsuetudinē ex eo q̄ de spūs sancto concepit. Nō em̄ genuit virgo ex humano semine: sed ex mistico spiramine. Nā spūs sanctus de castissimis et purissimis sanguinib⁹ virgīs accepit et inde corp⁹ illud formauit: et sic quartū modum mirabilē faciendi hominē de⁹ ostendit. Nam sicut dicit anselm⁹ deus potest quatuor modis hominē facere. scz sine homine et femina sicut fecit adam. de homine sine femina sicut fecit euaz. de homine et femina. sicut cōmunis pbat vsus. de femina sine viro sicut hodie mirabiliter factū est. ¶ **S**cūdo eius natiuitas fuit multipliciter ostēsa. Ostēsa est em̄ per oēs gradus creaturārū. Est em̄ quedam creatura que tm̄ habet esse sicut pure corporea vt lapides. quedā q̄ habet esse et viuere. sicut vegetabilia vt arbores. quedā q̄ habet esse viuere et sentire. sicut aīalia bruta. quedā q̄ habet esse viuere sentire: et discernere. sicut homo quedā que habet esse viuere. sentire discernere. et intelligere sicut angelus. Per has omnes creaturas hodie xp̄i natiuitas ostēsa est. Prima autē creatura scilicet pure corporea triplex est. scz opaca transparentes. siue opaca et lucida. Primo ergo ostēsa est per pure corporea opacam. sicut per destructionē templi romanorū. vt supra dictū est. et per ruinas statue romuli dei romanorū que tunc cecidit et cōminuta est. et per ruina etiam aliarū statuarū que tūc in alijs locis plurimis ceciderunt. Legitur em̄ in historia scolastica. q̄ iheremias ppheta in egyptū descendēs post mortē godolie: regibus egypti signū dedit. q̄ eorū ydola coruerent. cum virgo filius parturiret. Quapropter sacerdotes ydolorum: ymaginē virginis puerū in gremio baiulātis secreto loco tēpli statuerunt: et eam ibi adorabāt. Sed a bartholomeo rege postea interrogatū qd̄ hoc sibi vellent. dixerūt paterne traditiōis hoc esse misterīū quod a sancto viro et ppheta eorū maiores acceperant et sic in rebus venturū credebant. Secūdo per pure corporea transparentes et peruias. Nam in ipsa nocte natiuitatis dominice obscuritas noctis in claritatē diei versa est. Rome etiam vt attestat orosius et innocentius papa tercius. fons aque in liquore olei versus est. et crumpens vsq; in tiberim profluxit et tota die illa largissime emanauit. et ibi modo est sc̄ta maria trās tiberim. pphetauerat em̄ sibilla. q̄ quādo erumperet fons olei. nascere saluato. Tercio per pure corporea lucidam. sicut per corporea sup̄ celestia

Nam in ipsa die natiuitatis secūdam antiquorum relacionem vt ait Crisostomus. magis super quedam montem orientibus stella quedam iuxta eos apparuit: que formam pueri pulcherrimi habebat: et in eius capite crux splēdebat. Que magos alloquēs dixit. vt in iudeam pergerent. et ibi natum puerum inuenirēt. In ipsa etiā die tres soles in oriente apparuerunt: q̄ paulatim in vnū corpus solare redacti sunt. Per quod signabatur q̄ trini et vnus dei notitia: toti orbi iminebat. Uel quia natus erat ille in quo tria. scz anima: caro: et deitas. in vnā personā cōuenerūt. In historia tamen scolastica dicit. q̄ non ipsa die natiuitatis tres soles apparuerūt: sed ante per aliq̄ tēpus scz post mortē iulij cesaris. qd̄ etiaz eusebius in cronica asserit Octauian⁹ insup̄ impator: vt ait innocentius papa tercius. vniuerso orbe ditioni romane subiugato in tantum senatui placuit vt eū p̄ deo colere vel lent. Prudēs autē impator: se mortalem intelligēs immortalitatis nomē sibi noluit vsurpare Ad illoꝝ vero oportuna instātia sibilla pphetissaz aduocat scire volēs p̄ ei⁹ oracula. si in mūdo maior: eo aliquādo nasceret. Cum ergo in die natiuitatis dñi cōsilius sup̄ hac re conuocasset: et sibilla sola in camera imperatoris oraculis insisteret in die media circulus aure⁹ apparuit circa solē. et in medio circuli virgo pulcherrima. puez gestans in gremio Tūc sibilla hoc cesari ostēdit. Cū autē impator: ad p̄dictā visionē plurimū admiraretur audiuit vocē dicentem sibi. Hec est ara celi. Dixitq; ei sibilla. Hic puer maior: te est et ideo ipsum adora. Eadez autē camera in honore sancte marie dedicata est Unde vsq; hodie dicit sc̄ta maria ara celi. Intel ligens igitur impator: q̄ hic puer maior: se erat. et thura obtulit et deus decetero vocari recusauit De hoc autē orosius ita dicit. Octauiani tēpore hora circiter terciā celo repēte liq̄do ac puro et sereno circulus ad speciem celestis arcus orbē solis ambiuit quasi venturus esset qui ipsum solē solus mundumq; totū et fecisset et regeret. Hec orosius. Idē ait eutropius. Refert quoq; thymothe⁹ historio graphus. se ī antiq; romanorū histoꝝ inuenisse q̄ octauianus tricesimo quinto regni sui anno capitolium ascēdit. et quis post se rempublicā gubernaret a dijs solite req̄sunt et audiuit vocē sibi dicentē. Puer etbere⁹ ex deo viuēte sine tēpore genit⁹ nō multū post ex intemerata virgine deus homo sine macula nasciturus. Hoc audito ibi aras edificauit cui hūc titulus inscripsit. Hec est ara filij dei viuētis. Secūdo ostēsa ē natiuitas et manifestata

per creaturam que habet esse et viuere sicut sunt plāte et arbores. In hac em nocte vt bartholomeus in sua cōpilatione testat. vñee engadi q̄ proferrunt balsamū floruerūt. fructū ptulerunt. et liquorem dederūt. **T**ercio per creaturā que habet esse viuere et sentire sicut sunt aīalia. Proficiēs em ioseph in bethleem cū maria pregnāte duxit secus bouē forte vt ipm venderet et censum p se et pro virgine solueret et de residuo viuerēt. et vñū asinum forte vt virgo sup eū veberet. Bos igitur et asinus miraculose dñm cognoscētes. flexis geib⁹ ipsum ado:auerūt. Ante etiā xpi natiuitatem per aliquos dies vt ait eusebius in cronica: cū quidaz ararent boues ad aratores dixerūt. Homines deficiant: segetes pficiēt. **Q**uarto per creaturam q̄ habet esse. viuere: sentire: et discernere. vt est hō sicut p pastores. Nā in ipsa hora pastores sup gregem suū vigilabāt. sicut bis in anno in lōgiōibus et breuioribus noctib⁹ anni cōsueuerāt. Nos em fuit antiquitus gētib⁹ in vtroq; sol sticio. scz est: uali circa festū iohānis baptiste et hiemali circa natiuitatē dñi. vigilas noctis custodire ob solis uenerationē. qui forte mos etiā apud iudeos ex vsu cobabitantium inoleuerat. Ipsis igit angelus dñi apparēs et saluatore natus nūciāuit: et quomodo inueniret signū dedit. facta est cū angelo multitudine angeloz dicentium. Gloria in excelsis deo etc. Pastores ergo ueniētes totū sicut angel⁹ dixerat inuenerunt. Sicut et manifestata est per eā faram angustū: quia tūc preceptū dedit ne cū aliquis deū vocare auderet. sicut o: osius testat. forte em cum uisione illā circa solem uidisset. recolens simul de ruina templi et de fonte olei. Et intelligens q̄ in mūdo natus esset q̄ maior erat. nec deus nec dñs vocari voluit. In quibusdā quoq; cronica legi q̄ appropinquante die natiuitatis dñi octauianus p mundū vias publicas fieri precepit. et omnia debita romanis dimisit. Sic etiā manifestata est p somnitas q̄ omīs in toto mūdo in illa nocte extincti sunt sicut dicit iheronimus sup illud. Lux orta est eis. tanta scz q̄ oēs laborātes i illo vicio extinxit. Et hoc fecit xps vt omīs eradicaret ne in humana natura quā assumpserat tāta de cetero immūdiā inueniret. Nam vt dicit aug⁹. videns deus vicium contra naturā in humana natura fieri fere desijt incarnari. **Q**uinto per creaturā que habet esse viuere: sentire discernere et intelligere. sicut angelus. Angeli em ipsam xpi natiuitatē pastoribus annūtiauerunt. vt superius dictū est. **T**ercio et natiuitas nobis est humiliter exhibita. Pri-

mo ad demonū cōfusione. Nam hostis iam nobis vt ante preualere nō potest. Unde legit q̄ sanctus hugo abbas cluniacē. i vigilia natiuitatis dñi vidit beatā virginē in vñis tenentē filiū et dicentē. Adest dies in qua pphetaz oracula renouantur. Ubi nūc est hostis q̄ ante hūc dies hoibus preualebat. Ad hāc vocē dyabolus de humo prorupit vt verbis dñe insultaret. et mentita est iniquitas sibi quā dū officinas fratru circūiret. Ip̄m ab oratorio deuotio. a refectorio lectio. a dormitorio stramēta vilia: a capitulo patientia reiecit. In libro quoq; petri cluniacē. legit q̄ in vigilia natiuitatis dñi sancto hugoni abbati cluniacē. apparuit beatā virgo filiū in gremio tenēs et cum eo ludēs qui dicebat. Nostri mater q̄ diem natalis mei ecclesia cum magno laudū tripudio celebrat. Et vbi est nūc dyaboli virtus: vel qd dicere potest vl facere? Tunc dyabol⁹ videbat quasi de humo surgere ac dicere. Et si in ecclesiā vbi laudes tue fiunt intrare non possuz sed tamen capitulū dormitorio et refectoriū introibo. Qd ille arreptans inuenit hostiū capituli nimis artuz sibi grosso: hostiuz dormitorio nimis depressuz sibi elato. hostiū refectorij repagulatū in pedimtis caritatis scz seruitiū. auuiditate audicdi lectiōes et sobrietate cibi et potus. et sic confusus euauit. Secdo ad uenie iperrationē. Unde legit in quodā libro exemploz q̄ cum quedam mulier lubrica ad cor tandem redijisset de uenia deshabat naz cogitans de iudicio reputabat se esse reā de inferno reputabat se iā esse cruciandam. cogitās de paradiso reputabat se esse immūdam. de passiōe reputabat se esse ingratā. cogitans vero de pueri infantia adurauit. et vocē de uenia sua audire meruit. **T**ercio ad infirmitatis curationē. De hac natiuitatis utilitate dicit bern⁹. Triplici morbo laborabat gen⁹ humanū. in principio. medio. et fine id est natiuitate vita et morte. Natiuitas erat immūda: vita pueria mors periculosa. Venit xps et cōtra hunc triplicē morbum attulit triplex remediū. Natus est em vixit. et obiit. Eius natiuitas purgauit nostrā. eius vita instruat nostrā. mors illius destruxit nostrā. Nec bern⁹. **Q**uarto ad superbiam humilitationē. Unde dicit aug⁹. q̄ humilitas filij dei quā nobis in incarnatione exhibuit fuit nobis in exemplum sacramentū et medicamētuz. In exemplū conueniētissimuz qd homo imitaref. altum sacramentuz quo peccati nostri vinculū solueret. et summū medicamētū quo tumor nostre superbie sanaretur. Nec aug⁹. Supbia enim primū

hominis sanata ē per humilitatē xpi. Et notandū q̄ cōuenienter humilitas saluatoris respōdeat superbie perditionis. Superbia enī p̄imi hominis fuit contra deū vsq; ad deū: et supra deū. fuit contra deū quia fuit cōtra eius preceptū quo preceperat ne de ligno scientie boni et mali comederet. fuit etiā vsq; ad deū: quia vsq; ad appetitū deitatis. credens q̄ dyabolus dixerat: eritis sicut dii. fuit etiā supra deū: sicut dicit anselmus volendo quod deus illū velle volebat. Tunc etiā suā voluntatē posuit supra voluntatē dei. At filius dei scdm ioh̄ bannē damascēn. humiliavit se p̄pter homines nō cōtra homines: vsq; ad homines: et supra homines p̄pter homines: quia p̄pter eorū utilitatem et salutem: vsq; ad homines per nascendū modū cōsimiles. supra homines per nascendū modū dissimiles. Nam eius natiuitas et secundum aliquid nobis si milis fuit: quia sc̄gnatus ē ex muliere et per eā dēz portā ppagar̄: et scdm aliquid dissimilis: quia de spiritu sancto ex maria virgine natus est.

De sancta Anastasia. vii. A

Anastasia dicitur ab ana qd̄ est sursum et stasis quod est stans siue status: quia sursum stetit a vicijs ad virtutes.

Anastasia nobilissima romanoꝝ filia p̄taxati illustris: sed pagani a matre sua fausta christiana et a beato crisogono fidē xpi edocta est. Tradita autē publico in vxorem languorem simulans semper se ab eius confoꝛcio abstinēbat.

Qui audiēs eā cum vna tantū ancilla in vil. habitu xpianoz carceres arcure et eis necessaria misstrare fecit eam artissime custodiri: ita vt etiam eidez alimoniam denegaret. Volebat autē eam sic perimere vt posset in eius largissimis possessionibus lasciuiare. Putans igitur se mori: doloꝛofas litteras crisogono mittebat: et ille consolatorias remittebat. Interea vir eius moritur et illa a carceribus liberatur. Decebat tres ancillas pulcherrimas que sorores erant: quarū vna dicebat agapen: altera thyonia: et tertia yrenen. Que cū christiane essent et prefecti vrbis monitis nullatenus obedirent: in cubiculum eas reducit vbi coque vtenilia seruabantur. Prefectus autē in earum ardens amor: ad eas iuit vt suam libidinem exerceret. Qui in amēnā versus putās se tractare virgines cacabas patellas caldaria et similia amplectēs osculabatur: et cū ex hoc faciat̄ fuisset foras exijt nigerrim̄ et deformatis et vestimētis cōcisis. Quē serui qui eū p̄fesoꝛibus expectabāt sic a ptatū vidētes: cogitātes q̄ i demone versus esset eum verberibus affecerūt: et fugiētes solū reliquerunt. Cūq; impatoꝛes adiret vt de hoc cōquereret alij virgis eū pcutiebāt: alij in faciem eius expuebant: alij lutum et puluērē in eū proieciēbant: suspicantes q̄ in furiam versus esset. Oculi autē eius tenebant ne sic se deformē videret. Quap̄: opter mirabatur plurimū cur sic eū oēs deridebant quē intāto honore habere cōsueuerant. Videbat enī ei q̄ ipse et omnes albis vestibus essent induti. Putās vero cū sic se deformē ab alijs didicisset et puella sibi per artē magicā hoc fecissent: iussit eas corā se expoliari: vt eas saltē nudas aspiceret. Sz statim eaz vestimēta sic coꝛporibus adheferūt: vt nullo mō exui valerēt. Prefect̄ autē p̄ admirandē ita obdormiuit stertēs q̄ etiā a pulsantib; nō poterat excitari. Tandē virgines martirio coronant̄ et anastasia ab impatoꝛe cuidaz p̄fecto tradit̄: vt sic eā sacrificare faceret postmodū in vxorē eas haberet. Cūq; eā in thalamū duxisset: et eā amplectari vellet statim cec̄ effect̄ ē. Deos adiit q̄rens si euadere posset. Rūderūt dicētes. Quia sanctā anastasiā p̄ristasti nobis tradit̄ es: et amō sp̄ nobiscū in inferno toꝛq̄beris. Cūq; domū reducere inter manū pueroꝝ vitā finiuit. Tūc anastasia alij p̄fecto tradit̄ vt eā in custodia detineret. Audiēs vero idē q̄ infinitas possessiones haberet priuatum dixit ei. Anastasia si vis esse christiana fac q̄ p̄cepit deo tuus Ille enī p̄cepit qui nō renūciauerit oibus q̄ possidet etc. Dīa igit̄ q̄ habes michi da et vade libera

quo volueris et vere xpiana eris. Cui illa respōdit. Deus meus precepit vende oīa que habes et da pauperibus et nō diuitibus. Cū ergo diues sis cōtra preceptū dei facerē si aliquid tibi darē. Tūc anastasia diro carceri fame cruciāda tradit. Sed a sancta theodora que iam per martiriū coronata fuerat per duos mēses esca celesti pascebat. Tandem cum ducentis virginibus ad insulas palmarias ducta est vbi multi propter nomen xpī fuerāt relegati. Post aliquos vero dies prefectus omīs ad se vocauit et anastasia ad palos ligatā ignibus cremauit alios vero diuersis supplicijs iter emittit. Inter quos vnus erat qui pluries propter xpī multis diuicijs spoliatus semp dicebat xpī saltem michi nō auferetis. Apollonia autē corpus sancte anastasię in viridario facta ibi ecclesia honorifice sepeluit. Passa est autē sub dyocleciano circa annos dñi. cclxxxviij.

De sancto Stephano .viii. A

Stephanus grece latine dicitur corona sed hebraice norma. fuit enim corona id est principium martirum in nouo testamento sicut a bel in veteri testamento. fuit etiā norma id est exemplar et regula alijs paciendi pro xpo. siue bene agendi et viuendi: vel pro inimicis orandi. Uel stephanus dicitur quasi strenuus fans. qd̄ patet in suo sermone. et in luculenta diuini verbi predicatione. Uel dicitur stephanus quasi strenuus fans et anus id est strenuus et laudabiliter fans id est instrues et

regis anus id est viduas quibus ab apostolis fuerat prefectus que ad litteram anus erāt. Est ergo corona propter principium martirij. norma propter exemplum patiēdi et bene viuēdi. strenuus fans propter luculentā predicationē: et strenuus fans anus propter viduarū laudabilem instructionē.

Stephanus fuit vnus de septē dyaconibus ab apostolis in ministerij ordinatus. Crescente enim numero discipulorum conuersi ex gentibus aduersus conuersos ex iudeis murmurare ceperunt ex eo qd̄ vidue eorum in ministerio quotidiano contemnebantur. Huius autem murmuris causa dupliciter potest intelligi aut quia vidue eorum in ministerio non admittebantur. aut quia preceteris in quotidiano ministerio grauabatur. Apostoli enim vt expediret predicationem in ministerio viduis ministracionē commiserant. Uidentes itaq; apostoli murmuracionē orationem pro administracione viduarum. volentes hoc murmur sedare congregata omni multitudo dixerunt. Nō est equū nos derelinquere verbū dei et ministrare mensis glosa. q; meliora sunt fercula mētis q̄ dapēs corporis: considerate ergo ex vobis viros boni testimonij septem plenos spiritu sancto: et sapientia quos constituamus super hoc opus. glosa vt ministrent vel vt ministrantibus p̄sint. Nos vero orationi et predicationi instātes erimus. Et placuit sermo omni populo et multitudini. Et elegerunt septē quorū beatus stephanus primus et primicerius extitit. Et adduxerūt eos ad aplos et imposuerūt sup̄ eos manus. Stephanus autē plenus gratia et fortitudine facebat prodigia et signa in populo. Inuidēs igitur iudei et eū superare et conuincere cupientes triplici modo eum vincere aggressi sunt. scilicet disputatione: testium p̄ductione: et tormentorum illacione. Sed tamē ipse disputantes superauit: testes falsos conuincit: et de suis tormentibus triumphauit. Et in qualibet pugna adiutorij sidi de celo datū est. In prima enim ei datus est spiritus sanctus qui sapientias ministraret. In secunda vultus angelicus qui falsos testes terreret. Et in tertia visus est xps̄ adiuuare paratus qui martirem confortaret. In qualibet igitur pugna ponit historia tria. scilicet aggressum prelium: collatum adiutorium: et adeptū triumphum. Historias igitur breuiter percurrētes hec omnia videre poterim. **¶** Cū igitur beatus stephanus multa signa faceret: et frequentius populo predicaret: iudei sibi inuidēs primum preliū cum eo inierūt: vt eū p̄ disputationem vincerent. Surrexerunt enim quidā de syna-

goga libertino: a regione sic dicto: uel liberti-
 no: id est filio: rum libertorum. Libertini enim di-
 cuntur filij libertorum. id est eorum qui de seruitu-
 te manumissi sunt et libertati donati et sic de stirpe
 seruili fuerunt qui primo fidei resisterunt: et cyrenē-
 sium a cyrene ciuitate: et alexandrinorum: et eorum qui
 erant a cilia et asia disputantes cum stephano. Ecce
 primum prelium. Deinde subiungit triumphus. Et
 non poterat resistere sapientie etc. Postremo post
 adiutorium: et spiritui qui loquebatur. **V**iden-
 tes igitur quod per hunc modum pugnandi eum non pos-
 sent superare: ad secundum modum callide se con-
 uertunt: ut scilicet eum falsis testibus superarent.
 Submiserunt enim duos falsos testes: qui eundem de
 quadruplici blasphemia accusarent. Adducentes
 itaque eum in consilium: falsi testes eum de quatuor: accu-
 sabant: scilicet de blasphemia in deum: in moysen in
 legem. et in tabernaculum siue templum. Ecce prelium
 Et intuentes eum omnes qui se debant in consilio
 viderunt facies eius tanquam faciem angeli. Ecce auxi-
 lium. Deinde ponitur huius secunde pugne victo-
 ria: cum falsi testes de his omnibus confutantur.
 Dicit enim princeps sacerdotum: si hoc ita se habe-
 ret. Tunc beatus stephanus de illis quatuor qui sibi
 falsi testes imposuerunt se per ordinem excusauit
 Et primo excusauit se de blasphemia in deum dicens
 deum qui locutus fuit patribus et prophetis deus
 glorie fuisse. id est datorem vel possessorem glorie.
 vel cui a creatura debetur gloria. Ubi deus tripli-
 citer commendauit secundum quod hoc uerbum tripliciter
 potest exponi. Est enim deus glorie. id est collati-
 uis glorie. i. reg. ij. Qui honorificauerit me glorifica-
 bo eum. Uel deus glorie id est contentiuus glorie. Pro-
 uer. viij. Necum sunt diuicie et gloria. Uel deus glorie
 id est deus cui a creatura debetur gloria. i. tibi. i. Re-
 gi seculorum immortalium etc. Commendauit igitur deum
 tripliciter scilicet quod sit gloriosus glorificans et glorificandus.
 Deinde excusat se de secunda blasphemia in moysen
 multipliciter commendando. Commendat enim eum
 precipue a tribus. scilicet a zeli feruore: quia percussit
 hebreum egyptium interfecit. a miraculorum operatio-
 que in egipto et in deserto fecit et a dei familiarita-
 tate quia pluries cum deo familiariter locutus fuit.
 Post modum excusat se de tertia blasphemia que
 erat in legem ipsam tripliciter commendando. scilicet
 ex ratione dantis qui fuit deus: ex ratione ministra-
 tis qui fuit moyses talis et tantus: et ex ratione fi-
 nis quia dat vitam eternam. Postremo cepit se purga-
 re de quarta blasphemia que erat in tabernaculum
 et in templum. ipsum tabernaculum quadrupliciter co-

mendando. scilicet quod fuit a deo preceptum fieri in uisione
 ostensum. a moysen consummatum. et a rebus testimoniis
 contentiuum. Templum autem dixit tabernaculo suc-
 cessisse. Sic ergo beatus stephanus de crimine sibi
 obiecto rationabiliter se purgauit. **V**idete
 igitur iudei quod nec isto secundo modo eum superare uale-
 rent. Tercium modum assumunt et tertiā pugnam in-
 eunt. ut scilicet saltem tormentis et supplicijs eum superarent
 Quod ut uidit beatus stephanus uolens preceptum dominicum
 de fraterna correptione seruare. tribus modis eos
 conatus est corrigere et a tanta malicia coercere.
 scilicet pudore timore et amore. Primo pudore eis
 duriciam cordis et sanctorum necem improperando.
 Dura inquit ceruice et in circumcisi cordibus et auribus
 uos semper spiritu sancto restitistis sicut et patres
 uestri ita et uos. Quae enim prophetarum patres uestri
 non sunt percussi? Et occiderunt eos qui pronuntiabant
 de aduentu iusti: ubi sicut dicit glossa. tres gradus
 malicie eorum ponit. Primus est quod spiritui sancto re-
 stiterunt. Secundo quod prophetas percussi sunt. Tercio
 quod crescente malicia eorum eos occiderunt. Sed quia
 frons mulieris meretricis facta erat eis et nescie-
 bant erubescere nec sic a concupis malicia destiterunt
 immo audientes hec desiccabantur cordibus suis
 et stridebant dentibus in eum. **P**ostmodum ergo
 corripit eos timore per hoc scilicet quod ibesum stantem
 a dextris dei se uidere prohibuit quasi paratum se ad
 iuuare et aduersarios condemnare. Cum enim esset
 stephanus plenus spiritu sancto intus in celis uidit
 gloriam dei etc. Ecce uideo celos apertos et filium
 hominis stantem a dextris uirtutis dei. Licet igitur
 iam pudore et timore corripit eos. non tamen ad
 huc destiterunt sed deteriores quam prius fuerunt. Et
 clamantes enim uoce magna continuerunt aures suas.
 glossa ne blasphemantem audirent: Et imperius
 fecerunt unanimes in eum: et percussit eum extra
 ciuitatem lapidabant in hoc secundum legem se agere
 arbitantes que blasphemum extra castra mandauerat
 lapidari. Et illi duo falsi testes qui in eum primum
 lapidem mittere debebant secundum legem dicentem primo
 manus testium lapidabit eum. Deposuerunt uestimenta
 sua ne illius tactu coinquinarentur vel ut ad la-
 pidandum expeditiores redderentur secus pedes
 adolescentis qui vocabatur saulus. et postea uocat
 est paulus. Qui dum lapidantium uestimenta custodi-
 ret ex eo quod ad lapidandum eos expeditiores redde-
 ret: quasi manu omnium lapidauit. Cum autem eos
 nec pudore nec timore a tanta posset nequicia retra-
 here: Tercium modum adhibuit ut saltem eos amo-
 re coerceret. An non eximiis animo: fuit quae eis ostē-

dit: quando pro se et pro ip[s]is orauit? Pro se quidē
 orauit ne sua passio prolongaret: et sic ipsi rei noxa
 maior tenerent. Pro ip[s]is autē ora uit ne eis hoc in
 peccatū imputaret. Lapidabāt inq[ue] stephanū in
 uocantē et dicentē. Dñe ihesu accipe spiritū meū.
 Post ista autē genib[us] clamauit voce magna dicens
 Dñe ne statuas illis hoc peccatū: q̄a nesciūt q̄o fa-
 ciunt. Et uide amōrē mirabilē: quia orādo pro se
 fecit: orādo pro suis lapidatorib[us] genua flexit: qua
 si plus orationē quā pro ip[s]is faciebat: q̄ illā quā pro
 se effundebat cuperet araudiri. Pro ip[s]is etiā po-
 tius q̄ pro se genua flexit: quia ut dicit glo. ibidē
 quoz maior inq̄tas: maius supplicandi remediū
 postulabat. In hoc etiā martir xpi chris̄tū imitat[ur]
 est qui in passione sua pro se orauit dicens. Pater
 in manus tuas cōmendo spiritum meum. Et pro
 suis crucifixoribus dicens. Pater ignosce illis &c.
 Et cum hoc dixisset obdormiuit in domino. Glo[s]a
 Pulchre dictum est obdormiuit et nō mortuus est
 quia obtulit sacrificium dilectionis: et obdormiuit
 in spe resurrectionis. facta est autē lapidatio stepha-
 ni eodē anno quo dñs ascendit in primo mense au-
 gusti tertia die intrante. Sanct[us] uero gamaliel et
 nicodemus q̄ erant pro xpianis in omnibus cōsilijs
 iudeoz sepelierūt eum in agro ipsius gamalielis
 et fecerunt plantā magnā super eū. Et facta est
 magna persecutio christianoz q̄ erant i iherosolē
 quia occiso beato stephano vno de principib[us] ali-
 os grauitē psequi ceperūt: in tantū q̄ oēs christi-
 ani p̄ter aplos q̄ erant ceteris foras: oēs per totas
 iudeoz: puinciam dispersi sunt iuxta q̄ dñs p̄ce-
 perat eis si vos psecuti fuerint in vna ciuitate fu-
 gite in alia. Refert aug[ustinus] doctor egregius
 beatū stephanū innumeris miraculis claruisse: et
 mortuos sex suis meritis suscitasse: multosq[ue] a va-
 rijs lāguoribus curasse. P̄ter hec autē alia refert
 miracula digne memorie cōmendanda. Air em̄ q̄
 flores sup altare beati stephani ponebant: et inde
 ablati sup in firmos ponebantur et mirabiliter cu-
 rabant. Panni etiā de ei[us] altari sumpti et super
 egros impositi multis extiterūt in firmatibus in-
 medelā. Nam sicut air aug[ustinus] in li. xxii. de ciui. de i-
 fiores ipi de altari assumpti cuiusdam mulieris ce-
 ce oculis impositi sunt: et illa cōtinuo lumē recepit.
 Refert quoq[ue] in eodem libro q̄ cū quidam vir
 primarius quitatis noīe marcialis infidelis esset.
 et nequaq̄ cōuerti uellet cū tamen plurimū egro-
 tare[et] gener suus ualde fidelis ad ecclesiam sancti
 stephani uenit et de ip[s]is floribus qui super alta-
 re erant accipiens ad caput soceri flores ipsos late-

ter posuit. Sup quos cū ille dormisset p̄tin[et] ante
 diliculū clamauit ut ad e[um] mitteret. Cum autē
 ep̄us abisset sacerdos ad eū uenit: et ipm cū se cre-
 dere diceret baptizauit. Sic q̄ diu uixit hoc verbū
 semper in ore habuit chris̄te accipe spiritū meum.
 cum tamen hec beati stephani uirgine uerba fuisse
 nesciret. Aliud similiter in eodē refert miracu-
 lum q̄ quedam matrona noīe parronia cū diu in
 firmitate grauissima torqueret et multa adhibēs
 remedia nullū sentiret liberationis uestigium: tādē
 quēdam iudeū cōsuluit: qui annulū quēdam cum
 quodā lapide ei tribuit ut ipso annulo cum corda
 ad nuda corporis dingeret: ut ex uirtute illius be-
 neficiū reciperet sanitatis. Sed dū hoc sibi nil ual-
 ere p̄spiceret ad ecclesiam p̄thomartiris p̄perauit
 et pro salute sua m̄tātius beatū stephanū exorauit
 Tūc subito insoluta corda et ille so[lo] annulo remanē-
 te annulus in terrā p̄siliit et cōtinuo perfecte sa-
 natā se sensit. Aliud similiter in eodem nō
 minus mirabile refert miraculū. Apud nanq[ue] ce-
 sareā capadocie quēdā nobilis matrona erat uir-
 quidem destituta solacio: sed nobili uallata multi-
 tudine filioz. Nam decē filios habuisse dicit quoz
 septē mares et tres femine fuisse p̄hibent. Quadā
 igitur uice dum mater ab eis offendit: maledictio-
 nem suā filijs im̄p̄ca. Subito autē maledictiones
 matris diuina uicta subsecrur et oēs pena simili-
 et horribili feriuntur. Nam oīs tremorē mēbroz
 oīum horribiliter sunt percussi. Quapropter numū
 dolētes et eoz cū uis oculos non ferentes: per totū
 orbē vagari ceperūt: et quocūq[ue] ibant oīum in se
 cōuertebant aspectū. Et his autē duo frater et so-
 ro: paulus et palladia yponiā uenerūt: et ipsi au-
 gustino ibidē ep̄scopo q̄ sibi cōtingerāt narraue-
 runt. Cū ergo iam .xv. dieb[us] ante pascha ecclesiā
 beati stephani frequētassent: et sanitatem ab ipso
 multis p̄abus postulassent: i ipso die pasche cū fre-
 quens populus p̄sens esset: vn[us] ex eis scilicet pau-
 lus rep̄te cancellū introiuit: et ante altare cū mul-
 ta fide et reuerētia se p̄strauit in oratione. Et cum
 astētes rei exitū expectarēt: subito surrexit sanus
 a tremore corporis deinceps alienus. Cū autē ad
 augustinū fuisset adductus ipse eū ad populū pro-
 tulit. et sequēti die libellū de illius curatione eis
 f̄catandū p̄misit. Cum autē sic ad populū loque-
 retur et soror illius ibidē oībus membris tremens
 assisteret surgens illa emedio beati stephani can-
 cellos intrauit. et statim uelut obdormiens subito
 sana surrexit. Ipsa similiter in mediū producit et
 de ytriusq[ue] sanitate deo et beato stephano inense

De sancto

Johanne aplo.

gratie referunt. Dicitur namque a hieronimo ad augustinum rediens: quasdam reliquias sancti stephani detulit. ad quas predicta et plura miracula facta sunt. **N**otandum autem quod beatus stephanus hac die passus non est: sed ea die ut dicitur qua eius inventio celebratur. Eius autem inventio hac die dicitur exiisse. Sed quare festa mutata sunt dicitur cum de inventio ager. Ad primum autem hoc dixisse sufficit quod duplici de causa ecclesia beatrix festa que sequuntur natiuitatem domini sic voluit ordinare. Prima est ut christo sponso et capiti omnium sui comites adiungatur. Natus enim christus sponsum. spose ecclesie in hunc modum tres sibi comites adiunxit. De quibus comitibus dicitur in canticis dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus. Candidus quoque ad iohannem euangelista preciosus confessorum. Rubicundus: quantum ad turbam innocentium virginalem. Secunda ratio est ut sic ecclesia omnium martirum genera secundum gradus dignitatis in simul adunaret. Quorum quidem martirium christi natiuitas causa fuit. Est enim triplex martirium. Unum voluntate et opere. Secundum voluntate et non opere. Tertium opere sed non voluntate. Primum fuit in beato stephano. Secundum in beato iohanne. Tertium in innocentibus.

De sancto iohanne apostolo et euangelista.

Iohannes interpretatur dei gratia: vel in quo est gratia. vel cui donatum est. vel cui donatio a deo facta est. Per hoc enim intelliguntur quatuor: privilegia que fuerunt in beato iohanne. Primum est preceptum christi dilectio: christus enim pre ceteris apostolis eum dilexit. et ei maiora dilectionis et familiaritatis signa ostendit. Et inde dicitur dei gratia quasi deo graciosus. Etiam plus petro ipsum dilexisse videtur. Sed est dilectio animi et signi. et illa que est signi duplex est. Una que consistit in familiaritatis ostensione. Et alia in beneficiorum exhibitione. Quantum ad primam utrumque equaliter dilexit. Quantum ad secundam plus iohannem. Quantum ad tertiam plus petrum. Secundum est carnis incorruptio: quia virgo a domino est electus. Et inde dicitur in quo est gratia. in ipso enim fuit gratia puritatis virginalis: unde et de nuptijs volens nuptiare a domino vocatus fuit. Tertium est secretorum reuelatio. Et inde dicitur cui donatum est. Eadem enim donatum est multa secreta et profunda noscere. sicut de divinitate verbi et consummatione seculi. Quartum est matris dei recommendatio. Et inde dicitur cui donatio a deo facta est. Maxima enim donatio a domino

tunc eidem facta est quando mater dei in eius custodia donatum est. Eius vitam mletus laodice episcopus scripsit: quam ysidorus in libro de ortu vita et obitu sanctorum patrum abiecit.

Iohannes apostolus et euangelista dilectus a domino et virgo electus. post penthecostes diuisis apostolis in asiam est processurus: ubi ecclesias multas fundauit. Domitianus igitur imperator: eius intelligens famam accersitum cum in dolium feruentis olei ante portam latinam mitti iussit. Ille autem inde exiit illesus sicut a corruptione carnis extiterat alienus. Videns igitur imperator quod nec sic predicatione desisteret: eum in patibulum insulam relegauit: ubi solus degens apocryphum scripsit. Eodem anno imperator: propter suam crudelitatem occidit: et a senatu quicquid fecerat reuocatur. Sicque factus est ut sanctus iohannes qui cum iniuria in insulam deportatus fuerat cum honore episcopum rediret: occurrente ei vniuersa turba et dicente. Benedictus qui venit in nomine domini. Cum autem ingrederetur urbem drusiana eius dilectrix que suum plurimum desiderabat aduentum mortua efferebatur. Parentes igitur eius vidue et ophani dixerunt ei. Sancte iohannes ecce drusiana effertur que tuis semper monitis obsecundans nos omnes alebat: tuumque plurimum desiderabat aduentum dicens. Quod si videas apostolum dei ante quam mori. Ecce tu venisti et te videre non potuit. Tunc iussit feretrum deponi et corpus resolui dicens. Dominus meus ihesus christus suscipiet te drusiana. Surge et vade in domum tuam

et para michi refectioē. Statim illa surrexit, et cepit ire sollicita de iussioe apli: ita vt sibi videret qd nō de morte sed de somno excitasset eā. **E** Altera autē die crathon p̄būs in foro populū cō uocauit: vt ostēderet quomō hic mundus contem- nēdūs esset. Duos em̄ ditissimos iuuenes fratres preciosissimas gēmas distracto toto patrimonio emere fecerat et eas in p̄spectu oīum cōstringi iussērat. Cōtingit igit aplm̄ illuc trāsitus facere vocāf qd ad se philozophū huiusmodi mūdū p̄tēptū triplī a ratiōe condēnauit. Primo quia ore hominū lau- das sed diuino iudicio condēnat. Secūdo quia ex tali cōtemptu vicū nō curat: et ideo van⁹ est sicut medicina vana dicit ex qua mo. . . nequaquā curaf. Tercio quia contēptus merito: est qd sua paupe- ribus largit sicut dñs iuueni dixit. Si vis p̄fectus esse vade et v̄de oīa que habes. et da pauperib⁹. Cui crathon dixit. Si vere de⁹ magister tuus est et vult vt harū gēmaz p̄ciū pauperib⁹ erogef. fac vt reintegrent vt ad eius facias gloriā qd ego ad hominū feci famā. Tunc b̄tūs iohānes gēmaz fragmenta in manus suā recolligēs orauit et facte sunt integre sicut prius. Statimq; p̄būs et illi duo iuuenes crediderunt et gēmas vendentes p̄ciū pauperibus erogarūt. **D**uo insup iuuenes bono: an bonū exemplo venditis oibus et paupe- ribus erogatis aplm̄ secuti sunt. Quadaz autē die vidētes seruos suos p̄ciosos indumētis fulgentes et in viū pallio se egētes p̄tristari ceperūt. Quod euz sanctus iohānes aduertisset eo qd facie tristes essēt virgas et lapides a litore maris deferri fecit et eos in aurū et gēmas cōuertit. Qui iussu aposto- li vniuersos aurifices et gēmarios p̄ septē dies q̄ rentes reuersi sunt dicētes. qd illi nunq̄ tam purū aurū: et tam p̄ciosas gēmas se vidisse testati sunt. Dixitq; eis. Ite et redimite vobis terras quas v̄ didistis. quia celoz premia perdidistis. Estote flo- ridi vt marcescatis. Estote diuites tēporaliter vt imppetuū mēdicetis. Tūc apls cōtra diuicias diu- tius cepit disputare ostēdens qd sex sunt q̄ debent nos ab immoderato diuiciāz appetitu retrahere. Primū est scriptura. Unde recitauit historiam de diuite epulēte quem dñs reprobaui. et de lazaro paupere quē dñs elegit. Scdm̄ est natura qd hō nudus sine diuicijs nascit. et nudus sine diuicijs morit. Tercū est creatura: quia sol: luna: sidera. pluuia aer. oibus sunt cōmunia. et cōmuniter sua beneficia oibus largiunt: sic et inter hōses omnia cōmunia esse deberent. Quartū est fortuna. Dixit em̄ qd diues seruus efficit v̄nū et dyaboli. Nūmū

17
 qa nō possidet diuicias: sed ipse a diuicijs possidet dyaboli quia iuxta euāgelū amato: pecunie ser- uus est māmone. Quintū est cura qd habet curaz et solitudinē diurnā et nocturnā in acq̄rendo et in custodiēdo. Nā in acq̄rēdo habet laborē et in custodiēdo timorē. Sextū est iactura et ostēdit qd diuicie sunt causa duplicis iacturę. vnius q̄ est in acq̄sitiōe duplicis mali. scz mali in p̄senti qd est elatio: et mali in futuro qd est eterna vānatio. Et alteri⁹ q̄ est in p̄ditiōe duplicis boni. scz boni in p̄senti qd est gratia: et boni in futuro qd est eterna gloria. **E** Tū igit sanctus iohānes cō- tra diuicias taliter disputaret ecce iuuenis quidā mortuus efferebatur qui triginta dies habebat qd vxorē accepit. Veniēs igit mater vidua et ceteri quicū flebāt ad pedes apli p̄ciderūt rogantes qd hunc quoq; sicut drusianā in nomine dñi suscita- ret. fiente igitur aplo diuitius et orante continuo resurrexit. P̄cepitq; ei vt illis duob⁹ discipulis enarraret quantā incurrisset penā et quantā glo- riā perdidissent. Qui multa de gloria paradisi et de penis inferni quas viderat enarrauit dicēs. O mi- seri vidi angelos vestros flentes et d. mones gra- tulantes. Dixitq; eis qd perdidissent eterna palacia q̄ sunt gēmis choruscantibus fabricata: claritatis mirabilis cōtentua. copiosus epulis refecta. deli- cijs plena: gaudijs glorioza et imppetuoz permā- sura. De inferno autē octo penas dixit que his ver- sibus cōtinent. Vermes et tenebre flagellum frigus et ignis. Demonis aspectus scelerum cōfusio luctus. Tunc ille qui fuerat suscitatus et illi duo di- scipuli ad pedes apostoli se p̄osternētes rogabāt vt misericordiā cōsequerent. Quib⁹ apls ait. Tri- ginta diebus penitentiā agite inter quos orate vt virge et lapides ad naturā pristinā reuertāt. Qd cū factum esset ait eis. Ite et vnde tulistis virgas et lapides deferatis. Quod cum fecissent et virge et lapides in sui naturā reuersi fuissent. omniū vir- tutum gratiā quam prius habuerant receperunt. **C**um autē beatus iohānes per totā asiam predicasset cultores ydoloꝝ seditionē in pplo p̄ci- tātes iohannē ad templū dyane trahēbāt. cogen- tes eū sacrificiū offerre. Quibus iohannes hāc dis- tinctionē p̄posuit vt aut ipsi ad inuocationē dyane ecclesiā xpi euerterēt. et ipse ydolis sacrificaret. aut ipse ad inuocationē xpi tēplū dyane euerteret et ipsi in xpm crederent. Quic ergo sententię euz maior: pars populi cōsensisset executibus cūctis de tēplo orauit apostolus: et funditus templum cor- ruit: et dyane ymago penit⁹ cōmunita est. Aristo

De sanct

demus autē pontifex ydolorū in populo seditionē maximā concitauit: ita, vt vna pars cōtra aliā ad p̄liū pararetur. Cui ap̄s. Quid tibi vis faciā vt placaris? Cui ille. Si vis vt credā in deū tuū dabo tibi venenū bibere. et si nullā in te lesionē intulerit verus deus dñs tuus apparebit. Cui ap̄s. fac vt locutus es. Et ille. Nō o vt alios inde moriētes videas vt sic ampli⁹ p̄imescas. Pergēs igitur aristodem⁹ ad p̄consulē duos viros decapitādos p̄tijt et eis coram oibus venenū dedit. Qui mox vt venenū biberunt sp̄m exalarunt. Tunc ap̄s calicē accipiēs et signo crucis se munēs totū venenū bibit et nullā lesionem incurrit. Quapropter deū oēs laudare ceperunt. Aristodemus autē dixit. Adhuc mihi ics̄t dubietas: sed si veneno mortuos suscitaueris. absq; dubio vere credam. Tūc ap̄s ei tunicā suā tribuit. Cui ille. Cur michi tunicā tuā de disti? Cui ap̄s. Ut sic cōsulus a tua infirmitate discedas. Cui ille. Num qd tunicā tua credere me faciet? Et ap̄s. Uade et mitte eā sup̄ cor: p̄ ora defunctorū dicens. Ap̄s xp̄i me misit ad vos vt in xp̄i noīe exurgatis. Qd̄ euz fecisset illico surrexerunt. Tunc ap̄s pontificē et p̄cōsules credētes cū omni parētela sua in xp̄i noīe baptizauit. Qui in honore beati iohānis ecclesiaz cōstruxerūt. **S** Refert beatus clemēs sicut in quarto libro ecclesiasticę historie inuenit q̄ quodā tēpore ap̄s quēdam iuuenē pulchrū et ferocem cōuertit et eū cuidā ep̄o sub depositi noīe cōmendauit. Post aliquot autē tempus iuuenis dereliquit ep̄m. et factus est p̄inceps latronū. Ap̄s itaq; ad ep̄iscopuz venit et suū depositū requisit. Tunc ille de pecunia intelligeret et ex hoc vehemēter stuperet. dixit ei ap̄s. Iuuenē illuz a te repeto quē tibi tam studio se recōmendauit. Cui ille. Pater sancte in aīa mortuus est. et in tali mōte cū latronibus degit: quoz ipse princeps existit. Quibus auditis vestē tuā scidit. et caput suū pugnīs feriēs. bonū inquit custodem fratris aīe dereliqui. Cōfessum igitur equū sibi parare iussit: et ad illū montē intrepidus currat. Quē euz iuuenis insperisset p̄ pudore nimio statim equū ascēdit et veloci⁹ aufugit. Ap̄s autē etatis oblitus v̄get calcaribus equū et postergū clamat fugiētis. Ut quid fili dulcissime fugis patrē senē et inermē? Ne timeas fili q̄ p̄ te xp̄o rationē reddam et certe p̄ te libēter moriar sicut ch̄ist⁹ p̄ nobis est mortuus. Reuertere fili reuertere q̄a deus me misit. Qui audiens cōpunctus redijt et amarissime ficit. Ap̄s autē ad pedes eius p̄dit et manū eius tanq̄ p̄ penitentiā iaz purgatā

Johanne ap̄to

osculari cepit. Jeiunante igitur et orante p̄ eo ap̄to veniā impetrauit. ip̄m q; postmodū in ep̄m ordinauit. **L**egit quoq; in eadē historia ecclesiastica. et habet in glo. sup̄ scđam canonicā iohānis. q̄ cū iohānes apud ep̄hesuz balnea lauandī gratia introisset. et ibidē cberintū hereticū vidisset p̄tinus exiijt dicens. fugiam⁹ hinc ne balnea sup̄ nos corruant in q̄bus lauas cberintus veritatis inimicus. **C**uz auis q̄ per dix̄ dixit viu a beato iohāni a quodā oblata fuisset. et ille eā quasi demulcēdo tāgeret et cōtractaret. quidā adolescens hoc videns ad cocuos suos ridendo dixit. Videte quomō ille senex euz auicula sicut puer ludit. Qd̄ beatus iohānes p̄ spiritū recognoscēs. iuuenē ad se vocauit et quid in manu teneat et in q̄siuit. Cui cū se arcuz diceret tenere ait. Quid inde facis? Et iuuenis. Aues inde ac bestias sagittamus. Cui ap̄s. Quāiter? Tunc iuuenis arcū cepit tēdere et tenēs in manu tenere. Sed euz nil ei ap̄s diceret iuuenis arcum distendit. Cui iohānes. Quare fili arcū distēdisti? Et ille. Quia si diutius tēsus teneat ad iacienda iacula infirmior redderet. Et ap̄s ad hoc. Sic et humana fragilitas ad cōtēplationē minus valida fieret. si ip̄ in suo rigore p̄sistens fragilitati sue interdū cōdescēdere recusaret. Naz et aq̄la cūctis aibus celsius volat. et solē clarius cōspiciat. et tñ nature necessitate ad yma descēdit. Sic et humanus animus cū se modicū a cōtēplatiōe retrahit crebra inuouatione ardentius ad celestia tendit. **B**erūs igitur iohānes vt testat iberonimus cū ipse vsq; ad ipsaz suā vltimā senectutē ep̄hesi moraret et vix inter discipuloz manus ad ecclesiā deserret nec plura verba dicere posset: ad quālibet pausaz hoc dicebat. filii diligite alterutrū. Tandē fratres qui cū eo erant admirātes q̄ semp eadē diceret dixerūt ei. Magister quare semp eadē loq̄ris. Qui respondit. Quia p̄ceptū dñi est et si soluz hoc fiat sufficit. **R**efert quoq; helmādus q̄ cū iohānes euāgelista euāgelius scribere deberet prius in dixit ieiuniū vt orarent se digna scripturū. fert autē ipsum p̄re illo loco secretissimo in quo diuino scripturus secesserat orasse: vt nullas huic infirmitas operi ventoz ibi aut umbruz iniurias pateretur. **H**ancq; eidē loco vsq; hodie reuerentiam elementa seruare dicuntur. Hec helmādus. **I** Cuz igitur esset nonaginta nouē annoz. et a passione dñi scđm ysidoz anno. lxvij. apparuit ei dñs cum discipulis suis dicens. Veni dilecte mi ad me: quia tempus est vt in mensa mea cū tuis fratribus ep̄uleris. Surgēs autem iohannes cepit ire. Cui dñs

De Innocentibus

Dñica die ad me venies. Veniēte igitur dñica vni
 uersus populus cōuenit in ecclesiā q̄ fuerat ipsius
 noīe fabricata. Qui a primo pulloꝝ cantu predica
 uit eisdē hoīās eos vt in fide essent stabiles et in
 mandatis dei seruētes. Post hoc foueā quadratā
 iuxta altare fecit fieri. et terrā extra ecclesiā iactari
 Descendēsq; i foueā expansis ad deū manib; dixit
 Inuitatus ad cōuiuuiū tuū dñe ihesu xpe. ecce ve
 nio gratias agēs: q; dignatus es me ad tuas epu
 las inuitare. sciēs q; ex toto corde meo desiderarē
 te. Cumq; ordē finisset tāta lux sup eū emicuit q̄
 nullus eū respicere potuit. Recedēte autē lumine
 māna fouea plena inuenit. qđ in loco illo vsq; ho
 die generaf. ita vt in fundo foueae instar minute a
 rene scaturire videat sicut in fontib; fieri cōsueuit

Sanctus eadmadus rex anglie nulli petēti in
 noīe sancti iohānis euāgeliste aliquid denegabat
 Unde cōrigit q; quidā peregrinus absente came
 rario in noīe sancti iohānis euāgeliste impoꝛtune
 a rege elemosinā postulare. Cui rex precioꝝ an
 nulū cum nil aliud in p̄oꝛtu haberet dedit. Sed
 post plures dies quidā miles anglie i trāsmarinis
 p̄ibus cōstitutus ab eodē pegrino anulū regi re
 ferendū in hec verba recepit. Ille cui et p̄ cuius a
 more anulū hūc dedisti tibi rex mādat. Unde li
 quido patuit q; beatus iohānes eidē in forma ap
 paruit pegrini. ysidorus de ortu vita vel obitu
 sanctorū patrū. Mutauit iohānes in aurum silue
 stres fondiū virgas: litoreaq; saxa in gēmas gē
 maz fragmīa in p̄p̄iā resomaui naturā p̄cepto
 viduam suscitauit. et rediuuū iuuenis corpus re
 meante anima reparauit bibens letiferum haustū
 euasit periculum. et eodem poculo prostratos in
 vite reparauit statū. Hec ysidorus.

De Innocentibus x. **A**
Innoctes dicti sunt triplīcī ratione. scz
 ratione vite. rōne pene. rōne innocētie af
 secute. Ratione vite dicti sunt innocētes.
 ex eo q; vitā innocentē id est nō nocentē habuerūt
 nulli eū vnq; nocuerūt nec de op̄ inobediētā. nec
 proximo p̄ iniusticiā. nec sibi p̄ alicuius peccati ma
 liciā. Et ideo dicit in psal. Innocētes et recti adbe
 serūt michi. Innocētes in vita et recti in fide. Ra
 tiōne pene qm̄ innocēter et iuste passi sunt. Unde
 psal. Effuderūt sanguinē innocentē. Ratiōne inno
 centie assecute: qm̄ in ip̄o martirio assecuti sunt ba
 ptismalē innocentia ad est ab originali peccato mū
 diciā. De qua innocētia dicit i psal. Custodi innocē
 tiā et vide eq̄tatē. i. custodi innocētiā baptismatis
 et postmodū vide eq̄tatē bone ogationis. **B**

Innoctes ab herode ascalonita interfec
 ti sūt. Tres eū herodes sacra scriptura cō
 memorat quos famoꝝos fecit eoz infamis
 crudelitas. Primus dicitur est herodes ascalonita
 sub quo dñs natus est: et a quo pueri occisi sunt.
 Scđs dicitur est herodes antipas q; iohānez decol
 lauit. Tercius dicitur est herodes agrippa q; iaco
 bus occidit: et petrū incarcerationi. Un de hoc extāt
 versus. Ascalonita necat pueros. Antipa iohānez
 Agrippa iacobū claudēs incarcerationi petrum. Sed
 primi herodis historiā breuiter videamus. Anti
 pater ydume; vt in historia scolastica legit: nep̄
 regis arabū duxit vxorē. ex qua filiū habuit quez
 vocauit herodē q; postmodū ascalonita dicitur est
 hic a cesare augusto regnū iudee accepit. Et tūc
 primitus ablatū est sceptruz de iuda. Huic sex filij
 nati sunt. scz antipater. alexāder. aristobolus. ar
 cheleus. herodes antipas et philipp;. Alexādrū
 autē et aristobolū ex eadē matre iudea genitos ro
 mā misit liberalib; artibus imbuēdos. Post hoc
 a studio redierūt. Et erat alexāder acerrimus per
 orator. Jāq; liberi licētius de susceptiōe regni cuz
 patre disceptabāt. Ob hoc pater offensus antipa
 trē illis p̄ponere satagebat. Cūq; illi de morte pa
 tris tractassent: et ob hoc a patre reiecti fuissent ce
 sare adeūt de patris iniuria cōquesturi. Interea
 magi iherosolimā veniūt et de ortu noui regis dili
 gentius scisatant. herodes hoc audiēs turbat ti
 mens ne de veroz regū genere aliquis nar; esset
 qui eū tanq; regni inuasorē expelleret. Rogabat

De Innocentibus

igitur magos ut eo inuento sibi renuncient simulans se velle adorare que volebat occidere. Verum tamen magi per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Videns herodes quod nequaquam ad se venirent. stelle visione eos deceptos ad se redire erubuisse credidit. et ideo ab inquisitione pueri animam reuocauit. Cum autem audisset quod pastores dixerant. et quod symeon et anna prophetauerant vehementer timuit et se a magis turpiter illusum putauit. Tunc herodes de nece puerorum qui erant in bethleem tractare cepit. ut cum eis ille quem ignorabat occideret. Ad monitionem autem angeli ioseph cum puero et matre in egiptum in ciuitatem hermopolim fugit. ibique septem annis usque ad obitum herodis permansit. Ingre-diente igitur domino egiptum secundum ysaye variationum vniuersa ydola corruerunt. Tradunt quoque quod sicut in exitu filiorum israel de egipto non fuit domus in egipto in qua procurante domino non iaceret mortuum primogenitum: ita nec tunc fuit templum in quo non corruisset ydolum. **R**efert cassiodorus in historia triptita quod in hermopoli ciuitate thebaide dicatur esse arbor que vocatur psidis. valens in salutem multorum: si fructus aut folium aut pars corticis collo egrotantium alligetur. Cum igitur beata maria cum filio in egiptum fugerit. hec arbor usque ad terram inclinata est et christum suppliciter adorauit. **H**ec cassiodorus. **C**um igitur herodes de nece puerorum disponeret. a cesare augusto per epistolam est citatus filiorum accusationibus respondurus. Qui cum per tharsim iter faceret: intellexit quod magos naues tharsis comburi fecerant. et ideo omnes naues tharsis comburi fecit. secundum quod predictum fuerat. In spiritu vehementi conteres naues tharsis. Cumque pater cum filiis coram cesare disceptaret: definitum est ut filij patri in omnibus obedirent. et ipse cui vellet regnum dimitteret. Rediens igitur herodes et ex confirmatione factus audacior: mittens occidit omnes pueros qui erant in bethleem a bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat a magis. Hoc autem dupliciter intelligentiam continet. Primo ut infra dicat ordinem temporis et est sensus a bimatu et infra. id est ab infantibus duorum annorum usque ad pueros vnius noctis. Didicerat enim herodes a magis ea die qua stella apparuit eis dominum natum esse: et quia iam annus fluxerat eo quod romam ierat. et redierat. dominum anniculum et aliquorum in super diebus esse credebat. Ideoque supra etate eius usque ad bimos et infra id est usque ad vni noctis infantem deiecit in pueros timens pueri more phoscon ne scilicet puer cui sydera famulabantur supra etate suam vel infra facie transformaret. Et

hec sententia visitatio: et verio: habet et reputat. Alio modo exponitur secundum crisostomum. ut infra dicat ordinem numeri. et est sensus. A bimatu et infra id est a pueris duorum annorum usque ad pueros quinquaginta annorum. dicit enim stellam per annum ante ortum saluatoris magis apparuisse. Herodes autem postquam hoc a magis didicit. romam vadens adhuc per annum distulit. Credebat autem tunc dominum natum fuisse quando magis stella apparuit. et ideo dominum duorum annorum esse credebat. Unde pueros bimos occidit. et deinceps usque ad quinquaginta annos: sed non minores bimis. Cui assertioni fidei facere videtur. quod quedam ossa in nono centum habentur adeo grandia quod bimorum esse non possunt. Potest tamen dici quod longe maioris erant tunc homines quantitate quam modo. Ipse autem herodes statim ibidem punitus est. Nam sicut ait macrobius alias methodius in quadam cronica legitur. vnus paruulus filius herodis ibidem ad nutriendum casu fuerat datus. quod cum alijs a carnificibus esset occisus. Tunc adimpletus est quod dictum est per prophetam. Vox ploratus et ululatus. piarum scilicet matrum audita est in rama id est in excelso. **D**eus autem iudex iustissimus ut in eisdem historijs legit scolasticis non est passus tantam herodis nequiciam remanere impunitam: diuino enim iudicio factum est ut quod multos orbauerat filijs. ipse suis mirabilibus orbaret. Nam alexander et aristobolus inter patri habitum sunt suspecti. Confessus est autem vnus de eorum copliabus quod alexander multa sibi donaria promississet. si patri venenum propararet. Confessus est etiam tonio: de promissis sibi muneribus si dum patris barbaram raderet eum continuo iugularet. Addidit quoque alexandrus dixisse non esse ponendam spem in fene qui capillos tingere ut iuuenis appareret. Ob hoc patre iratus eos occidi fecit. Antipatrem autem futurum regem instituit. Sed ipsi antipatri herodes antipam in regnum substituit. In super herodem agrippam et herodiam vxorem philippi: quos ex aristobolo suscepit paterna dilectione fouebat. Hac duplici de causa antipater intollerabile propter patrem concepit odium: tantum quod eum attemptauit occidere per venenum. Quod herodes presentis eius in carcere posuit. Augustus autem cesar audito quod herodes filios occidisset dixit. Mallem esse herodis porcum quam filium. quia cum sit profelitus porcum parat et filios occidit. **I**pse autem herodes cum ias annos. lxx. haberet in grauissima egritudine cecidit. Nam febre valida prurigne corporis. colli continuo tormentis. pedum inflatione. vermescentibus testiculis. intollerabili fetore. crebro anhelitu. et interruptis suspitijs torquabatur. A medi-

De sancto thoma canthua.

cia vero in oleo positus inde quasi mortuus est ab-
 latus. **E** Audiens autē iudeos mortem suam
 cū gaudio expectare. nobiles iuvenes ex oī iu-
 dea collectos in carcere posuit. dixitq; salome so-
 ron sue. Scio iudeos d morte mea gauisuros: sed
 potero habere multos lugētes et nobiles exēdas
 funeris si meis volueris parere mādatis: vt cum
 spiritū emisero cūctos occidatis quos in custodia
 seruo: vt sic oīs iudea me defleat licet inuita. Ha-
 bebatur autē in cōsuetudine vt post omnē cibū pomū
 p se gladio purgaret et comedere. Cūq; gladiū
 in manu teneret: tussiq; violēta distenderetur cir-
 cūspirēs ne se aliquis impediret se ipm percussu-
 rus manū dextrā sustulit: sed cōsobrinus eius su-
 stinendo dextrā impediuit. Protin? aut quasi rex
 mortuus esset in aula regia vlular? insonuit Quo
 audito exultat antipater: mltaq; dona si saluaret
 custodibus pollicet. Qd cū cognouisset herodes
 grauius filij exultationes q̄ ppriaz tulit mortem
 mittēs q; satellites eum occidi fecit. et archelaum
 post se regnaturū instituit. Sicq; post dies quēq;
 mortuus est: in bellis fortunatissimus. in reb? do-
 mesticis infelicitissim?. Salome autē soror eius oēs
 absoluit. quos rex occidi mandauerat. Remigius
 autem in originali super matheum dicit: q; hero-
 des gladio quo pomū purgabat se peremit. et q;
 salome soror eius omnes vincos prout cum fra-
 tre ordinauerat interfecit.

De sancto Thoma canthuariensi
archiepo. .xi. A

Thomas interpretat abissus. geminus vel
 sectus. Abissus id est pfundus in humilia-
 tione. qd patet in cilicio et pedū pauperuz
 lotione. Seminus in platione q̄a geminate pfuit
 scilicet verbo et exēplo. Sec? in passione.

Thomas canthuariensis archiepiscopus dū
 in curia regis anglie cōsisteret. et quedaz
 ibidem fieri cōtraria religioni videret. cu-
 riā ipsam deseruit. et cāthuariensi archiepo se cō-
 misit: a quo archidiaconus factus ad pces tamen
 ipius archiepi regis cācellariā suscepit. vt prudē-
 tia qua erat peditus malignoz in ecclesiā phibe-
 ret insultus. Quē adeo rex dilexit: vt post decessuz
 archiepi eū in cathedralē honore pcurauerit sub-
 limari. Qui licet plurimū resisteret tandē ad obe-
 diētie pceptuz humeros supposuit ad portanduz
 Subito aut in virū perfectū altruz pmutat. et ca-
 ro ei? cilicio et ieiunijs maceratur. Nō soluz emē ci-
 licū pro camisia deferebat: sed et femora: alia cilici-
 na vsq; ad poplicē baiulabat. Sāctitatē aut suaz
 ita subtiliter occultabat: vt saluo semp honestatis
 rigo: e sub decētia vestiū et apparatu vtensiliū cō-
 cordaret morib? singuloz. Tredecim pauperū pe-
 des quotidie curuatis geib? ablucbat. et refectos
 datis cuilibet. iij. argēteis remittebat. Rex autē
 ad voluntatē suaz in detrimentū ecclesie ipm in-
 flectere nitebat. volēs vt cōsuetudines quas con-
 tra libertatē ecclesie pdecessores sui habuerāt ab
 eodē similiter firmarent. Qui dum omnino assen-
 tire noluit. cōtra se irā regis et principū prouoca-
 uit. Quadā autē vice sic ipse cū alijs epīs a rege
 artatus vt etiā sibi mortis sententiaz minaret ma-
 gnorū viro:ū deceptus cōsilijs: verbatenus assen-
 sum prebuit voto regis. Veruz ex hoc vidēs aiaz
 periculū imminere Seipm postmodū in penitētia
 grauius cruciavit. et ab altaris officio se suspēdit
 quousq; a summo pōtifice restitui mereret. Requi-
 rit deniq; rex vt qd verbo dixerat scripto cōfirma-
 ret. Cui viriliter cōtradixit et a curia erectam sibi
 baiulās crucē discessit. exclamātibus impijs cōtra
 eum. Capite furem suspendite p dītocem. Et ecce
 duo magni pceres et fideles ad eū fufis lacrimis
 venientes sub iuramēto asserūt q; in eius mortez
 multi proceres cōiurarunt. Vir igitur dei ecclesiā
 magis q; sibi metuens fugaz in iyr. et senonis a pe-
 pa alexādro susceptus et i monasterio pontiniacē
 si cōmendatus post modū in franciā vsq; deuenit.
 Rex vero dū romā misisset vt legati venirent qui
 hoc negociū diffinirēt. omnino repulsam patif. Et
 ob hoc in irā contra archiepm amplius cōcitatur.

c iij

De sancto thoma canthua.

Unde omnia que erant archiepiscopi et suorum diripuit et totam eius progeniem exilio condempnauit: nequaquam de ferens condicio vel sexui. ordinem uel etati. Ipse autem pro rege et pro regno anglie quotidie exorabat. Reuelatus autem archiepiscopo quod ad suam esset ecclesiam rediturus et ad christum cum palma martirii migraturus. Septimo igitur anno sui exilii redire concessit. et a cunctis eius honore suscipit. **P**er aliquot dies ante eius martirii iuuenis quidam de corpore exiens et post modum miraculose rediens aiebat. quod usque ad suum premum sanctorum ordinem ductus fuit et inter apostolos sedem quandam uacua uidit. Percuciant autem cui esset becesedes. angelus respondit. quod eundem magno sacerdoti anglie a domino seruare. **S**acerdos quidam missas de beata uirgine celebrabat quotidie qui archiepiscopo accusatus ab eo accersitur et tamen quod ydeota et insci ab officio suspendit. Tunc autem beatus thomas ciliu suum suere deberet. et sub lecto ipsum abscondisset. ut ad consuendum horarum captaret beata maria sacerdoti appropinquans. Uade ad archiepiscopum eius dicas quod illa ob cuius amorem missas dicebas. eius ciliu quod est in tali loco conuoluit. et sciam rubeam de qua illud consuevit ibidem reliquit. Illa igitur sibi mandata quod interdictum quod tibi fecerat debeat relaxare. Quod ille audiens et ita inueniens stupuit et interdictum relaxans sacerdotem hoc secretum habere precepit. Defendit ut prius iura ecclesie nec a rege flecti uel uel prece. Cum ergo nullatenus flecti posset. ecce milites regis armati ueniunt et ubi archiepiscopus sit uociferando inquirunt. Quibus ille occurrens dixit. Ecce ego: quid uultis? Et illi. Ueniunt ut occidaris. et ultra uiuere non ualebis. Quibus ille dixit. Ego pro deo mori paratus sum et pro defensione iusticie. et ecclesie libertate. Si igitur me queristis ex parte dei omnipotentis et sub anathemate prohibeo. ne horum cuiquam aliquatenus noceris. Deo autem et beate marie et sanctis omnibus et beato dyonysio causam ecclesie et me ipsum commendo. Quibus dictis uenerandum caput gladius impiorum impetis. sacra capitis corona precipit. cerebrum ecclesie pauimentum dispergit et sic martyr domino consecratur. anno domini millesimo. clxxiiij. **D**um igitur clerici Requiem eternam etc. inciperent et pro eo missas agerent defunctorum subito ut aiunt angelorum chorii altates uoces cantantium interrumpunt. martiris missam incipiunt. Letabit iustus panem: et ceteri clerici pro se quuntur. Hec est reuera mutatio dextere excelsum dum cantus meroris uertitur in cantum laudis eius illius cui defunctorum suffragia inchoauerat martiri postmodum hymnis laudant. Reuera examina

comprobatur sanctitate preditus et martyr domini gloriosus quem tanto honore angeli preuenerunt et sanctorum martyrum cathalogo ascripserunt. Passus est autem sanctus iste pro ecclesia. in ecclesia. in loco sancto. et in tempore sacro. inter manus sacerdotum et religionum suorum ut pacietis pietas. et persecutorum crudelitas ostendat. Multa insuper et alia miracula per sanctum suum dominus operari dignatus est. Meritis enim eius cecis uisus. surdis auditus. claudis gressus. uita mortuis restituta sunt. Porro aqua qua panem conspersit eius sanguine lauabant multis extitit in medelas. **Q**uedam domina de anglia varios oculos habere ob lasciuam et maiorem pulchritudinem affectabat. super hoc uouens votum nudis pedibus sepulchrum beati thome uisitauit. Que cum in oratione prostrata iaceret. surgens inuenit se penitus excecata. statimque penitens cepit rogare beatum thomam ut iam non uarios sed saltem suos sibi redderet oculos. quod tandem cum magna difficultate uix ualuit obtinere.

Quidam autem illuso: aqua simpliciter pro aqua sancti thome domino suo in pixide obtulit puuati. Cui dominus ait. Si nil michi unquam furatus fuisti sanctus thomas aqua sua huc te deferre permittat. si autem reus furti es aqua ipsa propter te euanescat. Hoc igitur dicto ille confesit. factis que pixide aqua nuper impleisset. Mira res pixidem primo aperuerunt et uacua inueniunt: Sicque seruus in medacio deprehenditur et furti reus euidentius comprobatur. **Q**uis que dam sciens loqui. cum nifus eam insequeret sicut didicerat cepit clamare. Sancte thoma adiuua me. et statim nifus mortuus cecidit. et illa euasit. **Q**uidam quez sanctus thomas ualde dilexerat cum grauer infirmitate inuenerat ad eius tombam et pro sanitate sua rogauit et ad libitum impetrauit. Sed cum sanatus rediret cepit cogitare quod illa sanitas anime sue forsitan non expediret. Unde iterum rediens ad sepulchrum orauit ut si non esset uile anime sue continuo infirmitas ipsa rediret. Statim infirmitas rediit sicut prius. In eius autem interfectores intantum uicio diuina delectant ut alij digitos dentibus suis frustratim discerpentes. alij sanie defluentes. alij paralisi dissoluti. alij amentes effecti miserabiliter interirent.

De sancto Siluestro. xii. A

Siluester dicitur a file quod est lux. et terra quasi lux terre id est ecclesie que instar bone terre habet pinguedinem bone operationis nigredinem humilationis. et dulcedinem deuotionis. Per ista enim tria agnoscat bona terra. ut ait pallas diuus. Uel siluester dicitur a silua et theos. quia boies

De sancto

Siluestro.

Siluestres id est in cultos et duros ad fidem xpi tra-
xit. Ut sicut dicit in glo. siluester dicitur viridis agre-
stis vmbrosus nemorosus. Viridis celestia pte pla-
do. agrestis seipsum excolendo. vmbrosus ab oi
cocupiscencia refrigeratus. Nemorosus inter arbo-
res celi plaratus. Eius legendam copilauit eusebius
cesariensis. qua beatus gelasius in consilio septua-
ginta eporum a catholicis legendam comemorat
sicut in decreto habetur. **B**

Siluester a matre re et nomine iusta geni-
tus. et a cirino prespitero eruditus. hospita-
litate summope exercebat. Thimotheus
autem quidam xpianissimus ab eo in hospicio suscipi-
t qui tamen ob psecutionem ab alijs vitabatur. Hic tibi
in morbeus p vnu annu et tres menses predicauit. et
postea coronam assecutus est martirij. duz pdicaret
constantissime fide xpi. Putas autem tarquini pfectus
thimotheum multis abundasse diuicijs eas a silue-
stro expeijt. iseres ei minas mortis. Sed cu vere
thimotheu huiusmodi diuicias non habuisse com-
perit siluestru ydolis imolare precepit. alioquin
in crastinu diuersa recipet genera tormentoz. Cui
siluester. Stulte hac nocte morieris et sempiterna
tormenta recipies et velis nolis veru deu esse quez
colimus recognosces. Siluester igitur carceri tradit
et tarquini ad prandiu inuitatur. Duz ergo come-
deret. os piscis in eius gutture seversat vt nulla
ratione reijcere potuerit vel glutire. Sicqz media
nocte defunctus ad tumulu suu luctu ducit. et silue-
ster cu gaudio a carcere liberat. Qui no solu a chri-

stianis. sed etia a paganis miro diligebat affectu
Erat em aspectu angelicus. sermone nitidus. iteger
corpore. sanctus ope. consilio magnus. fide catholi-
cus. spe paciensissimus. caritate diffusus. Mortuo
igitur melchitade epo vrbis rome. siluester ab oi ple-
be plurimu renitens in summu potifice est electus.
Hic omniu orphanoz viduaz et pauperu nomia
in matricula scripta habebat. et oibus necessaria
pvidebat. Hic quartu et sextu die et sabatu ieiun-
nijs instituit obsermanduz. quintu vero quasi do-
minicu celebradu. Grecis vero xpianis dicentibus
sabbatu diez potius qz quintu celebrandu respon-
dit hoc fieri no debere. et quia hoc est traditionis
aplice. et quia dnice debet compassio sepulture.
Cui illi. Vnu est sabbatu sepulture. i quo semel in
anno ieiuniu est exhibedu. Quibz siluester. Sicut
ois dies dominicus resurrectionis gloria. sic omne
sabbatu deco:at dnica sepultura. Igitur de sabbato
acquiescant. sed de quinta feria vebemeter coten-
dunt asseretes no debere xpianoz solemnitatibz
socari. Siluester autem eius dignitate precipue i tri-
bus ostedit. Qm hac die dominus ad celos ascedit
et corpore et sanguinis sacramentuz instituit. et sacz
crisma ecclesia coficit. Omnes igitur ratiobus eius
acquiescant. **C** Persequente autem constantino xpia-
nos siluester de vrbe exijt: ac in quoda monte cum
suis clericis mansit. Ipse autem constantinus merito per-
secutionis tiranice in incurabilem cecidit plagam le-
pre. Tandem ad consiliu pontificu ydoloz adducta
sunt tria milia pueroz vt eos occidi faceret. et se in
eorz sanguine receter et calido balnearer. Egredite
te autem eo ad locum vbi balneuz parari debebat.
matres puero:uum eidem occurrunt: que resolutis
crinibz miserabiliter vlulabant. Et lacrimas constan-
tinus iussit stare curru et erigens se dixit. Audite me
comites et comilitones et oes populi qui astatis.
Dignitas romani imperij d fonte nascit pietatis
que hac etia legez dedit vt capitali sententia subde-
ret quicuz in bello aliquem occidisset infantem. Quanta
ergo erit crudelitas vt hec nris faciamus filijs
qd fieri pbuim alienis? Quid tuat barbaros
supasse si a crudelitate vicamur? Na vicisse extra-
neas naciões ratiõe viriu est bellacius populo:uz
vincere autem vicia et peccata virtus est moruz. In
illis ergo plijs fortiores nos existim illis. In his
vero nobismetipsis fortiores sumus. Qui em fuerit
in isto certamine supatus. victoria obtinet victus.
Victor em post triumphuz vincit. si pietas ab impie-
tate superat. Vincat ergo pietas in isto congressu.
Bene em omniu aduersantiu poterim esse victo
c iij

res si sola pietate vincamur. Omnium enim se esse do-
minum coprobatur: qui seruum se monstrauerit pietatis.
Melius est ergo me mori salua vita innocentiū quam pro
eorum interitū vitam recuperare crudelē. quā tamen recu-
pere incertū est: cuius tamen certus sit quod sic recuperata cru-
delis est. Iussit igitur ut matribus suis pueri redde-
rentur et dona plurima et infinita uehicula prebe-
rent. Sicque matres quae flēdo venerāt. ad loca sua
cuius gaudio redierūt. Ipse autē imperator ad pala-
cium suū reuersus est. **D** Sequenti vero nocte pe-
trus et paulus appuerūt ei dicētes. Quā exhorru-
isti effusionē sanguinis innocentium. misit nos dominus
ihesus christus dare tibi recuperāde consiliū sanitatis. Sil-
uestrum igitur episcopus qui apud montes siraptim
latitat accersire. hic tibi piscinā ostēdet in qua im-
mersus tercio ab omni curaberis lepro morbo. Tu
vero christo hanc vicissitudinē reddas. ut ydolorum ter-
pla diruas. christi restaures ecclesias. et eius deiceps
culto: fias. Euigilās igitur constantinus statim milites
misit ad siluestrum. Vidēs autē siluester milites sta-
tim ad palmā martirij credidit se vocari. Deo autē
se recōmendās et socios secū adhortās constantino
intrepidus presentat. Cui constantinus assurgēs ait
Bene te uenisse gratulamur. Qui a siluestro resal-
lutatus narrauit ei per ordinē sui somnij uisiones
Peruicacitā vero constantino qui essent illi duo dii
quae sibi apparuerūt. siluester respōdit illos esse christi
apostolos et non deos. Tūc ad preces impatoris silue-
ster apostolorum ymagines iussit sibi afferri. Quas ut im-
perator aspexit tales esse quae sibi apparuerūt dede-
cauit. Siluester igitur eū carbecuminū fecit et unius
ebdomade sibi ieiunium indixit. et carceres aperire
monuit. Tūc in aquam descēdisset baptismatis
mirabilis ibi emicuit splēdo: lucis. sicque inde mū-
dus exiuit et christum se uidisse asseruit. Prima autem
die sui baptismatis hanc legē dedit ut christus ab urbe
romana tanquam uerus deus. coleret. Secūda ut si quis
christum blasphemaret puniret. Tercia ut quicumque
christiano fecisset iniuriā. bonorum suorum parte dimidia
priuaret. Quartā ut sicut impator rome. sic roma-
nus pontifex caput ab uniuersis episcopis habeat. Quin-
ta ut quicumque in ecclesias profugerit ab omnibus seruet
iniurijs immunis. Sexta ut nullus nisi de licētia sui
antistitis ecclesiā edificet. intra muros alicuius ci-
uitatis. Septima ut ad edificationē ecclesiarum decimam
possessionū regalium tribuatur. Octaua impator
ad ecclesias sancti petri venit. et de suis culpis se-
lamētabiliter accusauit. Postmodum arrepro bidē-
relad fundamētū basilice ecclesie: struendū terrā
primam apuit. et duodecim cophinos in suis scapulis

foras eiecit. **E** Nec uibi helena mater constantini
augusti in bethania consistēs audiuit. per litteras lau-
dat filium quod abrenunciasset simulacris ydolorum: sed
dure increpat quod relicto deo iudeorum crucifixū bo-
minē deū colat. Rescribit autē augustus ut iudeorum
magistros secū adducat et ipse christianorum doctores
preferret. ut sic ex disputatiōe mutua appeat. fides
vera. Adduxit igitur sancta helena centū quadragi-
tamū doctissimos iudeorum. Inter quos duodecim
erant qui sapiētia et eloquētia pre ceteris rutilabāt
Cuius igitur siluester cuius clericis suis et predicti iudei
ad disputandū coram impatore in simulo cōuenissent
de cōmuni cōsensu duos iudices gentiles sapiētissi-
mos et pharos nomine craton et zenophilus statue-
rūt. ad quos pertinere sententiā dicendorum. Qui licet
gentiles erant. tamen iustissimi et fideles. Talius inter
eos sententiā est firmatū. ut uino scāte et loquēte a-
lius nō loquatur. Incipiēs igitur primus de illis duode-
cim nomine abiatbar ait. Cū isti tres deos dicāt pa-
trem et filium et spūm sanctus. manifestū est eos cō-
tra legē agere. quod dicit. Videte quia ego solus de-
us et nō est alius deus preter me. Denique si dicant
christum deū esse: quia multa fecit signa: in nostra etiam
lege multi fuerunt: qui miracula plurima fecerunt:
et tamen nunquam ex hoc deitatis nomē sibi usurpare au-
si sunt sicut iste ihesus. quē isti adorāt. Ad quē silue-
ster. Nos unum deū colimus. sed nō in tanta solitu-
dine cū dicimus ut gaudiū filij nō haberet. Ex ue-
stris autē libris uobis trinitatē personarum demonstra-
re ualemus. Nam patres dicimus de quo propheta
ait. Ipse inuocauit me pater meus es tu etc. filius
de quo idē. filius meus es tu: ego hodie genuire
spiritū sanctū de quo idē. Spiritus oris eius omnis
uirtus eorum. In hoc etiā quod dixit faciamus hominem
ad ymaginē et similitudinē nostrā euidēter et per-
sonarum pluralitatē et diuinitatis unitatē demon-
strat. Licet autē sint tres persone unus tamen deus est.
Quod exēplo uisibili aliquatenus demonstrare uale-
mus. Et accipiēs purpurā impatoris tres ibi pli-
cas fecit dicēs. Ecce uidetis tres plicas et expli-
cās eas ait. Ecce quia tres plice sunt unus pannus.
ita tres persone sunt unus deus. De hoc autē quod dicit
quod ex miraculis deus credi nō debet cū alij plures
sancti miracula fecerūt nec tamen se deos dixerūt sicut
christus deū per hoc se asserere uoluit. Certe deus sup-
bie tes contra se nunquam passus est sine pena acerrima
preterire. sicut patet in dathan et abiron: aliosque
quod pluribus. Quō ergo mētiri potuit et se deū dicere
quod nō erat cū eum se deū dicētes nulla pena secuta
fuerit: sed uirtutū efficacia comitabatur. Tunc iudi-

tes dixerūt. Cōstat abiatbar a siluestro supatum.
 Nā et ratio hoc docet. q̄ si deus nō esset et se deus
 dixisset cōferre vitā mortuis nō valeret. Tūc illo
 amoro sc̄ds qui et ionas dicebat ad cōsuctus acce-
 dens ait. Ab: abā a deo circūcisionē accipiēs iusti-
 ficatus fuit et etiā oēs filij ab: abe p̄ circūcisionem
 iustificabant. igit̄ qui nō fuerit circūcisus: non erit
 iustificat⁹. Ad quē siluester. Cōstat ab: abā ante
 circūcisionē deo placuisse. et amicū dei appellatus
 esse. igit̄ non circūcisio ip̄m sanctificauit: sed fides
 et iusticia ip̄m deo placere fecit. Nō igit̄ accepit cir-
 cūcisionē in significationē sed in distinctionē. Ito
 superato tercius q̄ et godolias accedēs ait. Quo-
 mō x̄ps vester potest esse deus: cū asseratis eū esse
 natū tēptatus. traditū. nudatus. felle potatū. liga-
 tus: sepultū cū hec oīa in deo esse nō possunt. Ad
 hec siluester. De vestris libris hec omīa pbamus
 de x̄po fuisse p̄dicta. Nam de eius natiuitate dixit
 ysayas. Ecce virgo cōcipiet etc. De eius tēptatiōe
 zacharias. Vidi ibesuz sacerdotē magnū stantem
 corā angelo et satban stabat a dextris ei⁹ etc. De
 eius traditiōe psal. Qui edebat panes meos ma-
 gnificauit sup me sup̄latationē etc. De eius nuda-
 tione idē. Diuiserūt sibi vestimēta mea etc. De ei⁹
 fellea potatione idē. Dederūt in escā meā fel etc.
 De eius ligatōe hesdras. Unxistis me nō sicut pa-
 trē qui liberauit vos d̄ terra egipti. clamātes ante
 tribunal iudicis humiliastis me: suspēdentes in li-
 gno tradidistis me. De ei⁹ sepultura hieremias.
 In eius sepultura reuiuiscēt mortui. Cū ergo go-
 dolias qd̄ respōderet nō haberet data sentētia re-
 morus est. ¶ Quartus q̄ et annas accedēs ait.
 Ea q̄ de alijs dicta sunt siluester iste de suo x̄po p̄-
 dicta fuisse firmat. Un̄ sup̄est vt̄ p̄bet hec de suo
 x̄po dicta fuisse. Ad quē siluester. Habis ergo aliū
 quē virgo cōcepit. q̄ felle sit cibatus. spinis corona-
 tus. crucifixus mortuus et sepultus. qui surrexit a
 mortuis et ad celos ascēdit. Tūc cōstantinus ait.
 Si aliū non dederit sciat se esse superatū. Qui cū
 hoc facere nō posset amouet. Quintus q̄ et doech
 p̄ducitur q̄ ait. Si ex femine dauid x̄ps ille nat⁹
 esset et sanctificatus vt̄ dicitis: ergo baptizari non
 debuit vt̄ iterū sanctificaret. Ad quē siluester. Si-
 cut circūcisio in x̄pi circūcisione finē accepit. ita no-
 ster bapt̄ sm̄ in x̄pi bapt̄ sm̄ ate iniciū sanctificatio-
 nis habuit. nō ergo baptizatus est vt̄ sanctificaret
 sed vt̄ sanctificaret. Qui cū rateret ait p̄stantinus
 Nō rateret doech si haberet p̄traria q̄ proferreret.
 Tūc sextus q̄ et chusi ait. Vellem⁹ vt̄ siluester ille
 causas huius virginialis partus nobis exponeret

Ad quē siluester. Terra de qua adā format⁹ est
 incorrupta erat et virgo. q̄a necdū se ad bibēdū
 humanū sanguinē apuerat. nec maledictionē spi-
 naz accepit. nec hoīs mortui sepulturā habebat.
 nec serpēti data fuerat ad edēdū. Oportuit ergo
 ex maria virgine nouū adā fieri. vt̄ sicut serpens
 natū ex virgine vicerat: sic a nato ex virgine vince-
 ref. Et q̄ ade victor extitit in paradiso. ipse tēpta-
 to: factus est dñi in deserto. vt̄ qui adā vicerat mā-
 ducantē. vince ref a dño ieiunāte. ¶ Hoc superato
 septimus q̄ et beniamin ait. Quomodo x̄ps vester
 filius dei potest esse qui a dyabolo tēptari potuit.
 vt̄ modo fame panē ex lapidibus facere vrgeret.
 modo in tēpli cellitudine leua ref. modo ad ado-
 randū ip̄m dyabolus induceret. Ad qd̄ siluester.
 Si dyabolus ideo vicit q̄ ab adam māducate est
 auditus. cōstat ideo euz fuisse supatus q̄ est a x̄po
 ieiunāte p̄ceptus. Nos autē euz nō in q̄tum deus
 sed in q̄tum homo tēptatum esse fatemur. Ideo
 aut̄ tripliciter est tēptatus. vt̄ a nobis omēs tēpta-
 tiones excluderet. et formā vincendi daret. Sepe
 namq̄ in hoīs victoriā abstinentie sequit̄ tempta-
 tio humane glorie. et temptationē humane glorie
 appetit⁹ dñi et excellentie comitat. ipse igit̄ a x̄po
 in his vincitur vt̄ vincendi nobis forma donetur.
 Ito supato octauus qui et aroel ait. Cōstat quia
 deus summe p̄fectus est et nulli⁹ indiget. qd̄ ergo
 ei opus fuit vt̄ nasceret in x̄po? Quomō itez x̄pm
 verbū appellat? Sed et hoc cōstat q̄ deus anteq̄
 haberet filiū pater dici nō potuit ergo si pater x̄pi
 postea dictus est mutabilis fact⁹ est. Ad hoc silue-
 ster. filius ante t̄pa ex patre est genit⁹. vt̄ faceret
 que non erāt et in tēpore est natus: vt̄ reficeret q̄
 perierāt. Que et s. solo verbo reficere poterat. tū
 p̄ passionē nisi homo fieret redimere nō valebat.
 quia in sua deitate ad patiēdū apt⁹ nō erat. Nec
 hoc erat imp̄fectiōis: sed p̄fectiōis si in sua nō erat
 deitate passibilis. Porro filius v̄bus dei dici ex eo
 pater q̄a p̄pheta ait. Eructauit co: meus v̄bus bo-
 nus. De⁹ quoq̄ semp pater fuit q̄a semp eius fili⁹
 extitit. filius em̄ eius est verbis eius sapiētia ei⁹
 virtus eius. In patre autē semp fuit verbis iuxta
 illd̄. Eructauit co: meū v̄bū. Semp sapiētia iuxta
 illd̄. Ego ex ore altissimi p̄ diui primogenita ante
 oēm creaturā. Semp virt⁹ iuxta illud. Ante oēs
 colles parturij. necdū fontes aquarū eruperāt etc.
 Cū ergo pater nunq̄ fuerit s. ne verbo sapiētia et
 virtute: quomō putas hoc nomē sibi ex p̄te adue-
 nisse. ¶ Hoc ergo amoro non⁹ quiet iubal dixit.
 Cōstat q̄ deus piugia non damnat. nec eis male

dixit: quare ergo de piugio natū denegatis hūc eē
 quē colitis nisi vt obfuscare piugia studeatis. Rur-
 sus quomōdō tēprat qui potens est. patit qui virtus
 est. moritur qui vita est? Deniq; ad hoc cogitis vt
 duos filios esse dicas. vnū quē pater genuit. alter-
 ra quē virgo generauit. Rursus quō fieri potest vt
 paciat hō qui assumptus est sine lesione eius a quo
 assumptus est. Ad hoc siluester. Nos xpm nō ideo
 natū de virgine dicim⁹ vt piugia cōdēnemus. sed
 causas virginei partus rōnabiliter accepramus.
 nec hac assertiōe obfuscat: sed ornant piugia quā
 hęc virgo q̄ xpm pepit de piugio nata est. Tēprat
 autem xps vt oēs tēptationes dyaboli vinceret.
 patit vt vniuersas passiones subijceret. moritur
 vt mortis iperū subiugaret. Dei quoq; filius vn⁹
 in xpo est: q̄ sicut est vere dei filius inuisibilis ita vi-
 sibilis est xps. Est ergo inuisibile hoc qd̄ est deus
 et est visibile hoc qd̄ est homo. Pati vero posse ho-
 minē assumptū sine passione eius q̄ assumpsit exē-
 plo doceri potest. Nā purpure regis vtamur exē-
 plo. Lana cū fuit et huic lane sanguis accedens
 colorē purpureū prebuit. Cū ergo teneret digitis
 et torquet in filo. qd̄ torquetur hoc qd̄ regie di-
 gnitatis color est: an hoc qd̄ lana extiterat anteq̄
 purpura fieret? Lane ergo assimilaf homo colorē
 purpuree deus q̄ simul in passione fuit dū pateret
 in cruce sed passioni in nullo subiacuit. **Deam⁹**
 qui et thara dixit. Nō michi placet istud exemplū
 quia simul color torquetur cū lana. Cui cum omēs
 contradicrent siluester dixit. Accipe ergo aliud
 exemplum. Arbo: habēs in se solis splendorē cuz
 incidit icrum quidē suscipit. splendor autem ab in-
 cisione immunis existit. Sic homie pacēre diuini-
 tas nulli passioni subiacuit. **S** Undecimus q̄
 et sileon ait. Si de xpo tuo pphete ista vaticinati
 sunt tāte irrisionis passiois vt mortis causas scire
 vellem⁹. Et siluester. Esuriuit xps vt nos refice-
 ret. Tēptatus est vt nos a tēptationibus libera-
 ret. Tentus est vt nos a demonū captura redime-
 ret. Irrisus est vt nos ab irrisione demonū erueret
 Ligatus est vt nos a nodo maledictiois absolue-
 ret humiliatus est vt nos exaltaret. Expoliatus
 est vt nuditate prime puaricatiois in dulgētie idu-
 mēto tegeret. Spincā colorē onā accepit vt flores pa-
 radisi pditos redonaret. In ligno suspēsus est vt
 cōcupiscentiā in ligno genitā dānaret. felle et ace-
 to potatus est vt boiem ad terrā fluētē lacet mel
 introduceret. et fontes nobis mellifluos aperiret
 Mortalitatē suscepit vt suā nobis imortalitatem
 donaret. Sepultus est vt scōz sepulturas bñdice-

ret. Surrexit vt mortuis vitā redderet. Ascendit
 in celū vt celi ianuam apiret. Sedet a dextris dei
 vt pces credentiū exaudiat. Hęc siluestro psequē-
 te. vniuersi tā imperatores q̄ iudices et iudei in lau-
 dem siluestri proruperunt vnanimiter. Tunc indi-
 gnatus duodecimus q̄ erzambri. indignatiōe ma-
 gna dixit. Miros vos sapiētissimos iudices ver-
 boz ambagibus credere. et dei potentiā estimare
 humana ratione cōcludi. Sed iaz cessent verba et
 veniamus ad facta. Stultissimi nāq; sunt q̄ cruci-
 fixum colūt: cum ego nomē dei oīpotentis sciam.
 cuius virtutē nec sufferunt saxa: nec audire valet
 quelibet creatura Et vt me vez dicere pprobetis
 thaurus ad me ferocissimus adducet et dū in ei⁹
 aure nomē istud insonuerit. thaurus ilico moriet:
 Ad quē siluester et tu quō hoc nomē non audiens
 didicisti? Zambri dixit. Nō est tuū hoc noscere mi-
 steruz qui iudeoz inimicus es. Adducit autē thau-
 rus ferocissimus viz a. L. boibus fortissimis tra-
 ctus. At vbi zambri in aure eius verbū ptulit. pti-
 nuo thaurus mugies oculosq; eijciens exspirauit.
 Dēs igit iudei vehemēter acclamant: et siluestro
 insultāt. Quibus siluester. Nō dei nomen ptulit.
 sed nomē pessimi demonis noiauit. Deus em̄ me-
 us ihūs xps non soluz viuētes mortificat. sed etiā
 mortuos viuificat. Nā occidere posse et viuificare
 nō posse: est leonū serpentū et feraz. Si ergo vult
 vt credā q̄ nomē demonis nō fuerit. dicat iterum
 et viuificet qd̄ occidit. Nam de eo scriptū est. Ego
 occidā et ego viuere faciā. Qd̄ si nō poterit nomē
 demonis absq; dubio noiauit. qui viuētes occide-
 re potest: mortuū viuificare nō potest. Cuz q̄ zā-
 bri ad suscitandū thaurū a iudicibus vigeret dixit
 Suscitet eū siluester in noīe ihesu galilei et oēs in
 eū credemus. Nā et si pēnis posset volare istud ta-
 men non valeret pficere. Omēs igit iudei si thau-
 rū suscitauerit se credituros pmittūt. Tunc silue-
 ster orōne facta ad aurē thauri se applicans dixit
 O nomē maledictiois et mortis egredere iussu dñi
 nostri ihesu xpi. i cuius noīe tibi dico. Thaurē sur-
 ge et ad armētū tuū māfactus recede. Statim igit
 thaurus surrexit. et cuz omni māfactudine abiit.
 Tunc regina iudei iudices et ceteri omēs cōuersi
 sunt ad fidez. **P** Post aliquot vero dies ydo-
 loz pōtiffices ad ipatorē venerūt dicētes. Sacra-
 tissime impto: ille draco qui est in fouea postq̄ fi-
 dem xpi recepistis plus q̄ trecetos homies quoti-
 die interficit f. atū suo. Cōsultente sup hoc cōstanti
 no siluestrū rūdit. Ego p xpi virtutē cuz ab omni
 lesione cessare faciā. Promittūt pōtiffices se si hoc

De circumcissione Domini

faceret credituros. Dixit aut siluestro sanctus petrus ei apparuit dicēs. Securus ad dexterā descēde tu et duo presbiteri q̄ sunt tecū. Cūq; ad eum veneris eū taliter alloquaris. Dñs noster ihesus xps de virgine natus. crucifixus et sepultus. q̄ resurrexit et sedet ad dexterā patris. hic vēturus est iudicare viuos et mortuos. Tu ergo sathana cum in hac fouea. dū venerit expecta. Dñs aut eius ligabis filo. ⁊ annulo crucis habēte signū de sup sigillabis. Postea ad me sani et incolumes venietis et panem quē vobis parauero comedetis. Descēdit itaq; siluester cū duobus psbiteris in foueas p̄ gradus. cl. duas secū ferēs lāternas. Tūc draconi p̄ dicta verba dixit. et os ipsius stridētis et sibilātis vt iussus fuerat alligauit. Et ascēdēs inuenit duos magos qui eos secuti fuerāt. vt viderēt si vsq; ad draconem descēderēt ex draconis fetore pene mortuos et eos secū adduxit incolumes atq; sanos. Qui statim cū multitudīe infinita conuersi sunt. Sicq; romanorū populū a duplici morte est liberatus sc̄a cultura demonis. ⁊ a veneno draconis. Tandem beatus siluester morti appropinquans clerum de tribus ammonuit. sc̄z vt inter se caritatem haberent. ecclesias suas diligentius gubernarent. et gregem a luporum moribus custodirent. Post hec in dño feliciter obdormiuit circa annum domini. cccxx.

De circumcissione domini nostri ihesu christi. xliii. A

Circumcissionis dñice diem quatuor celebrem faciunt et solemnem. Primum est octaua natiuitatis dñi. Scdm̄ impositio noui et salutiferi nominis. Tercio effusio sanguinis. Quartum signaculum circumcissionis. Primum ergo est octaua natiuitatis dñi. Si em̄ aliorum sanctorū octauae solemnes sunt. quāto magis octaua dies sancti sanctorū solennis erit. Sed nō videtur q̄ natiuitas dñi debeat habere octauā: quia eius natiuitas tēdebat ad mortē. obiit q̄t̄ sancto rū ideo octauas habēt: q̄ ipi tūc nascunt̄ ea natiuitate que est ad vitā eternam. vt postea resurgāt in corporibus gloriosis. Eadē ratiōe videt̄ q̄ nō debeat habere octauā natiuitas beate virginis. nec beati iohānis baptiste. nisi nec resurrectio dñi. q̄a iā facta erat ip̄a resurrectio in re. Sed notā dū q̄ sicut dicit̄ p̄positiu⁹. sunt octauae supplementiōis vt est octaua natiuitatis dñi. in qua supplem⁹ qd̄ minus i festo factū fuerat. sc̄z officiu de parturiēte. Unde etiā in missa olim psueuerat cātari ad honore b̄te virginis. vultū tuum ⁊c. Itē sunt octauae venerationis. vt pasche p̄thecostes beate virginis. beati iohānis baptiste. Itē deuotiōis vt cui⁹ liber sancti possūt fieri octauae. figuratiōis. vt sunt octauae institute de sc̄is que significāt octauā resurrectionis. **B** Scdm̄ est impositio noui et salutiferi nois̄ hoīe em̄ in positū est ei nomē nouū. qd̄ os dñi nominauit. Nomē p̄ter qd̄ nō est aliu d̄ sub celo i qua oporteat nos saluos fieri. Nomē quod scdm̄ bern̄. est mel i ore. melos i aure. et ubi⁹ in corde. Nomē qd̄ sicut dicit̄ idē bern̄. instar olei luget̄ predicatū. pascit recogitatū. lenit ⁊ vngit inuocatū. **H**abuit aut̄ triplex nomen sicut ex euāgelio manifestat̄. sc̄z filius dei xps et ihesus. Vocat̄ autē filius dei. in quantū est de deo deus. Xps in quantū est b̄ a p̄sona diuina quantū ad humanam naturā assumpt⁹. Ihs in q̄rtum est deus humanitati vnitus. De hoc triplici noīe dicit̄ bern̄. Vos q̄ in puluere estis expergisamini et laudate. Ecce dñs venit cū salute. Venit cum vnguēto. venit cū gloria. Neq; em̄ sine salute ihesus. neq; sine victione xps neq; sine gl̄ia venit fili⁹ dei. Siquidē ip̄e salus ip̄e victio ip̄e gloria. Quātum aut̄ ad hoc triplex nomē ante passionē perfecte not⁹ nō erat. Nā quantū ad primū ab aliquibus cognoscebatur cōiecturaliter sicut a demonibus q̄ dicebāt̄ ip̄s esse filiū dei. Quātū ad scdm̄ particulariter ab aliquibus em̄ paucis cognoscebatur esse xps. Quātū ad terciū vocaliter: quia quo ad hāc vocē ih̄s sed non quo ad rationē nois̄ quod est salutare. Post

De circumcissione Domini

resurrectionē autē hoc triplex nomē clarificatū est.
Prīmū nomē quo ad certitudinē. scdm quo ad dif-
fusionē terciū quo ad nois rationē. Prīmū igit no-
mē est filius dei. Et q̄ hoc nomē sibi recte cōueciat
sicut dicit bilari⁹ in libro de trinitate. Vere dei fi-
liū vnigenitū dñm nrm ihesuz xpm esse mltis mo-
dis cognitū est. dū de eo testat pater. dū de se ipe
pfitet. dū apli predicāt. dū religiosi credūt. dum
demonēs pfitent. dū iudei negant. dū gentiles in
passiōe cognoscūt. Idem. Dñm deū nostrū ihesuz
xpm his modis cognoscimus. noie. natiuitate. na-
tura. potestate. ⁊ p̄fessione. Scdm nomē est xps
qđ interpretat vnctus. Ipe em̄ fuit vnct⁹ oleo le-
ticie p̄ participib⁹ suis. Per hoc autē qđ dicit vnc-
tus insinuat qđ ipse fuit. p̄pheta. pugil sacerdos. et
rex. Iste em̄ quatuor: p̄sone olim cōsueuerāt inūgi
fuit em̄ p̄pheta in doctrine eruditōe. pugil i dya-
boli debellatiōe. sacerdos in patris recōciliatione
rex in p̄miorū retributiōe. Ab hoc scdo noie de-
nominamur: q̄ a xpo dicimur xpiani de quo noie
sic dicit aug⁹. Christian⁹. iusticie. bonitatis. inte-
gritatis. paciētie. castitatis. pudicie. hūanitatis
innocētie. pietatis nomē est. Et tu istud quomō tū
bi defendis et vēdicas cui de tam plurimis. rebus
nec pauca subsistūt? Christianus ille est qđ nō noie
tātū sed etiā ope est. hec aug⁹. **T**erciuū no-
men est ihesus hoc autē nomē ihesus scdm bernū. di-
citur abus. fons. medicina. et lux. Hic autē abus
multiplicē habet effectū. Est em̄ ab⁹ cōsotatiuus
impinguat⁹. et roboratiuus. et vegetari⁹. De
his sic dicit bernū. Est abus hoc nomen ihesus. An
nō totiens cōsotaris quociens reco:daris? Quid
eque mentē cogitatis impinguat⁹ qđ ita exercita-
tos reparat sensus. virtutes roborat. vegetat bo-
nos mores. atq; castas fouet affectiones. Scdo
dicit fons. Un̄ dicit idēz bernū. Ihesus est fons vite
signat⁹ qđ in quatuor: riuos se diffundit in plateis
Unde. Qui factus est nobis sapiētia. iusticia. sanc-
tificatio: ⁊ redēptio. Sapiētia i p̄dicatiōe. iusticia
in peccatoz absolutiōe. sanctificatio in cōuersatio-
ne vel in cōuersiōe: redēptio in passiōe hec bernū.
Alibi quoq; sic dicit. Tres riuī fluxerunt a ihesu.
verbū doloris in quo est cōfessio. sanguis asp̄sionis
in quo est afflictio. aqua emūdatiōis in qua est cō-
punctio. Tercio est medecina. Un̄ sic ait. Est etiāz
hoc nomē ihesus medicina. Nichil em̄ ita ire im-
petū cobibet. supbie tumorem sedat. sanat liuoris
yuius. restringit luxurie fluxū. extinguit libidis
flammā: sitim tēporat auaricie ac torius decōris
fugit puriginēz. Quarto est lux. Unde ait. Unde

putas in toto orbe tāta et tam subita fidei lux nisi
de predicato ihesu. Hoc est nomē qđ paulus po-
rabat corā gētib⁹ et regib⁹. tanq̄ lucernā super
cādelabruū. Hoc iterū nomē ihesus est multe suau-
tatis. Unde bernū. Si scribas nō sapit michi nisi le-
gero ibi ihesus Si disputes ac conferas. non sapit
michi. nisi sonuerit ibi ihesus. Itē richard⁹ de serō
victorie. Ihesus nomē dulce. nomen delectabile.
nomē cōsotās peccatoz. et beate spei. Ergo ihe-
su esto michi ihesus. Scdo est multe virtuo: itatis
Unde petrus rauēn. Vocabis nomē eius ihesus.
Hoc est nomē qđ de dit cecis visus. surdis auditus
claudis gressus. sermonē mutis. vitā mortuis. to-
tāq; dyaboli potestare de obsessis cor:porib⁹. vir-
tus huius nois effugauit. Tercio est multe excellē-
tie et sublimitatis. Unde bernū. Nomen saluato: is
nostri fratris mei. carnis mee. sanguinis mei. no-
men et seculi absconditū. sed in fine seculorū reuela-
tū nomen mirabile. nomē ineffabile. nomē inesti-
mabile. immo eo mirabilius quo in estimabilius.
eo magis gratū quo gratuitū. Hoc autē nomē ihe-
sus ipositu est ei ab eterno: ab angelo. et a patre
putatio. scz a ioseph. Ihesus em̄ saluato: inter-
pretatur. Dicit autē saluato: tripliciter. Vel a potētia
saluādi. v̄l ab habitu vel ab actu. Scdm qđ dicit
a potētia saluādi cōuenit ei hoc nomen ab eter-
no. Secundū quod dicitur ab habitu saluandi. sic
fuit impositū ab angelo et conuenit ei a principio
conceptionis. Secundū quod dicit ab actu saluā-
di dicitur impositū a ioseph ratione future passio-
nis. Unde glosa sup illud. vocabis nomē eius ihe-
sus. dicit. Nomē ipones qđ ab angelo vel ab eter-
no impositū est. Et tangit hic glosa hanc p̄dictam
triplicem denominationē. Cum em̄ dicitur nomē
imponēs. tangitur denominatio a ioseph. cū dicit
quod ab angelo vel ab eterno impositū est tāgunt
tur alie due. Recte igit in die capitis anni cōstitū-
ta a roma capiti mundi. ⁊ insignita capitali littera
alphabeti. xps caput eccle: sic circūciditur. nomen
ei imponit. et eius natiuitatis octauus dies cō:if.
Terciuū est effusio sanguinis xpi. Hodie em̄
sanguinē suuz primo pro nobis fundere cepit. qui
ipsum post modū pluries effundere voluit. Qui qz
em̄ viabus sanguinē suum pro nobis effudit. Pri-
mo in circūcissione. et hec effusio fuit nostre redē-
ptiois incium. Scdm in oratione. et hec ostendit
nostre redēptiois desiderū. Tercio in flagella-
tione. et hec fuit nostre redēptiois merituz. qđ
liuore eius sanati sumus. Quarto in crucifixione.
et hec fuit nostre redēptiois precium. tunc enim

De circumcissione Domini

que non rapuit exoluit. Quinto in lateris apertione. et hec fuit nostre redemptionis sacramentum inde enim exiit sanguis et aqua. quod figurauit nos per aquam baptismi debere mundari. qui quidem baptisimus habiturus erat efficaciaz sanguine christi.

Quartum et vltimum est signaculum circumcissionis quod quidem christus hodie accipere dignatus est. Voluit autem dominus circumcidi propter multas rationes.

Primo ratione sui. ut veram carnem humanam se assumpsisse ostenderet. Sciebat enim aliquos futuros qui dicerent ipsum non corpus verum sed fantastiaz assumpsisse. Et ideo ut eorum errorem confutaret voluit circumcidi: et sanguinem ibi emittere. corpus enim fantasticum sanguinem non emittit. Secunda ratio ne nostri: ut nos spiritualiter debere circumcidi monstraret. Duplex enim est circumcissio secundum bernardum que debet fieri a nobis. scilicet exterior: in carne et interior: in mente. Circumcissio exterior consistit in tribus. scilicet in habitu ne sit notabilis. in actioe ne sit reprehensibilis. et in sermone ne sit contemptibilis. Interior autem similiter in tribus consistit. scilicet in cogitatione ut sit sancta. in affectione ut sit pura. in intentione ut sit recta. hec bernardus. Tertium ratione nostri. ut nos saluaret. Quae admodum enim sit cauterium in vno membro ut totus corpus sanetur: sic christus voluit portare cauterium circumcissionis: ut sic totus corpus mysticum saluetur. Ad colocoen. ij. Circumcisi enim estis circumcissione non manufacta in expoliatioe corporis carnis: sed circumcissione christi. glossa. a vicija tanquam petra acutissima petra enim erat christus. i. cor. i. iij. Et exodi. iij. Tulit ilico selphora acutissimam petram et circumcidi carnem prepuj filij sui circumcissione etc. Dupliciter exponit secundum glossam. Primo modo sic Circumcisi inquit estis circumcissione non manufacta id est humano opere: sed diuino. id est circumcissione spirituali: que quidem circumcissio fit in expoliatioe corporis carnis. hoc est depositioe carnalis hominis. id est viciozum et desideriozum carnalium secundum quod caro accipit. i. cor. in. viij. Caro et sanguis regnum celorum possidere non possunt etc. Estis inquit circumcisi circumcissione non manufacta: sed circumcissione spirituali. Secundo modo sic. Circumcisi inquit estis in christo et hoc circumcissione non manufacta. id est circumcissione legali. que quidem manufacta siue legalis fit in expoliatioe corporis carnis id est corporis quod est caro scilicet cutis carnis que in circumcissione legali aufertur. Non estis inquit circumcisi ista circumcissione. sed circumcissione christi id est spirituali in qua omnia vicia amputata sunt. Unde ad ro. ij. Non enim qui in manifesto

iudeus est. neque qui in manifesto in carne est circumcissio: sed qui in abscondito iudeus est et circumcissio cordis. in spiritu non littera: cuius laus est non ex hominibus. sed ex deo. Circumcisi estis circumcissione non manufacta in expoliatioe corporis carnis sed circumcissione christi.

Tercio ratione iudeorum ut in excusabiles essent. Si enim circumcissus non fuisset potuissent se iudei excusare et dicere. ideo te non recipimus: quia dissimilis es patribus nostris.

Quarto ratione demonum: ne scilicet incarnationis misterium cognoscerent. Cum enim circumcissio fieret contra originale peccatum credidit dyabolus et hunc qui circumcidebatur similiter peccatorem esse qui circumcissionis remedio indigeret. Propter eandem causam voluit ut mater sua virgo perpetua esset desponsata.

Quinto ratione perfecte iusticie adimplende. Sicut enim baptisari voluit ut perfecte iusticia id est perfectam humilitatem que est subdere se minorum implet: sic etiam voluit circumcidi ut eandem nobis humilitatem ostenderet: dum autor et dominus legis voluit se subdere legi.

Sexto ratione legis moysae approbade que erat bona et sancta et completa quia non venerat legem soluere sed adimplere. Roma. xv. Dico enim iherosolimam christum ministrum fuisse circumcissionis: propter veritates dei etc. Quare autem circumcissio octaua die fiebat. multiplex potest ratio assignari. Prima sumitur penes intellectum historicum siue litteralem. Nam sicut dicit rabimosephus maximus philosophus et theologus licet iudeus puer in septem diebus tate adhuc teneritudinis est quante est adhuc in utero matris existens: in octaua autem die fortificatur et solidatur. et ideo ut dicit noluit dominus paruulos ante octauum diem circumcidi ne ob nimiam teneritudinem nimium lederent. Ultra octauum vero diem ipsam circumcissionem noluit prolongari propter tres causas quas philosophus idem assignat. Prima ut periculum euitatur: ne scilicet nimium differret sine circumcissione eos mori contingeret. Secunda ut dolor paruulorum prouideatur cum enim in circumcissione maximus dolor sit. voluit eos dominus circumcidi dum paruam adhuc ymaginationem haberent. ut minorem sibi dolorem sentirent. Tercio ut parentum tristitie consulatur. Nam cum ex circumcissione plerique paruuli morerentur si circumcisi fuissent iam magni et ex hoc mortui. maior dolor fuisset parentibus quam si morerentur octo dies tantum habentes.

Secunda ratio sumitur penes intellectum anagogicum siue celestem. Ideo enim octaua die fiebat. ut daretur intelligi quod in octaua

De circumcissione Domini

resurrectiois ab omni pena et miseria circumcidemur. Et scōs hos octo dies erūt octo etates. Prima ab adam vsq; ad noe. secūda a noe vsq; ad abrahā. tercia ab abrahā vsq; ad moysen. quarta a moysē vsq; ad dauid. quinta a dauid vsq; ad xpm. sexta a christo vsq; ad finē mūdi. septima morientium. octaua resurgentium. Uel per octo dies intelligūtur octo que in eterna vita possidebimus que enumerat augustinus dicens. Quid aliud est ego ero illorum deus nisi ero eis vnde satientur? Ero que canes honeste desiderant. scz vita salus: victus. copia. gloria: honor. pax. et omne bonū. Uel aliter. Per septē dies intelligit homo constans ex corpore et anima. Quatuor em̄ dies sunt quatuor elementa ex quibus corpus cōsistit. et tres dies sunt tres potentie que sunt in anima. scilicet concupiscibilis. irascibilis. et rationalis. Homo igit qui nunc habet septem dies. quādo vnitati eterne incōmutabilitatis coninget tunc octo dies habebit. et in illo octauo die ab omni pena. et etiā culpa circumcidet. **Tercia ratio** sumit penes intellectu tropologicum siue morale. Et scōm hoc octo dies diuersimode possunt accipi. Prim⁹ potest esse peccati cognitio. ps. Quoniā iniquitatem meam ego cognosco. Scōs propositum de ferendo malum et faciendi bonū. qd notatur in filio. p̄digo qui dixit Surgam et ibo a patre meo. Tercius pudor de peccato. Unde apostolus. Quem fructū habuistis tunc in illis in quib⁹ nunc erubescatis? Quartus timor de futuro iudicio. Job. Quasi tumētes super me fluctus timuiderunt. Iheronimus. Siue comedam siue bibam: siue aliud aliquid faciā. semp videt michi illa vox in auribus meis sonare. Surgite mortui et venite ad iudiciū. Quintus cōtriciō. Unde. Iher. Luctum vniuerſi fac tibi. Sextus cōfessio. psal. Dixi confitebor: aduersum me iniusticiam meā dño. Septimus spes venie. Nam et si iudas peccatum suum cōfessus fuerit: tñ non in spe venie. et ideo nō est misericordiam consecutus. Octauus satisfactio et in hac die hō spiritualiter circumcidit nō solum ab culpa sed etiā ab omni pena. Uel duo primi dies sunt dolor de peccatione peccati. et de deriu emēdandi. Alij duo confiteri mala q̄ fecimus. et bona que obmisimus. Alij quatuor: sunt oratio: lacrimarū effusio: corporis afflictio. elemosinarū largitio. Uel octo dies possunt esse octo quoꝝ diligens consideratio oēs voluntatē peccādi a nobis circumcidit. ita vt qui vnum diligenter cōsiderauerit vnam magnā die tam faciat. Quoꝝ septem enumerat bern. dicens

Septem sunt de essentia hominis que si homo cōsideraret in eternū nō peccaret. scz materia vilis opatio turpis. erit⁹ flebilis. stat⁹ instabilis. mors tristabilis. dissolutio miserabilis. et damnatio detestabilis. Et octauū potest esse cōsideratio glorie ineffabilis. **Quarta ratio** sumit penes intellectu allegoricū. siue spirituale: et scōm hoc quinq; dies erunt quinq; libri moysi: in quibus continet lex. duo erunt prophete et psalmi. octauus dies erit doctrina euangelica. Sed in septem primis diebus nō fiebat perfecta circumcissio. In octauo autē perfecta circumcissio fit ab omni culpa: et ab omni pena. nunc in spe: sed tandē in re. **Quare autē data fuerit circumcissio sex sunt cause.** que notant in his versibus. **Lauterū:** signum: meritum: medicina. figura. **Exemplum** sicut olim circumcissio dura. De carne autē circumcissiois dñi dicitur q̄ angelus cā karolo magno attulit. et ipse eam aquisgrani in ecclesia sancte marie honorifice collocauit. karolus vero illā postea fert carosum trāstulisse. Nūc autē dicit esse rome i ecclesia q̄ dicit sancta sanctorū. **Unde et ibidem scriptū legitur.** Circumcissa caro xpi sandalia clara. **Ac vmbilici** viger hic preactio cara. **Unde et eadē die fit statio ad sancta sanctorū.** Sed si hoc verum est valde vtrique mirabile est. Cum enim caro ipsa sit de veritate humane nature credimus q̄ resurgente christo redijt ad locum suum glorificatum. Aliqui dixerunt q̄ hoc verum fit iuxta opinionem illorum qui dicunt solum esse de veritate humane nature. quod ab adam traductum est et illud solum refugere. **Notandus** q̄ olim a paganis et gentilibus in his kalendis multe superstitiones obseruabantur. quas sancti etiā a christianis vix extirpare potuerūt: quas augustinus in quodam sermone cōmemorat. **Credētes em̄ vt dicit ianum ducem** quendam deum esse eum in his kalendis plurimū venerabantur. et eī duas facies figurabant. vnā post se: et aliā ante se quia erat termin⁹ anni p̄teriti. et principiu seque ris. Rursus in his kalēdis formas monstruosas assumebant. alij vestientes se pellibus pecudū. alij assumentes capita bestiarū ex quo indicabāt non tam habitum se beluinum habere q̄ sensum. Alij tunicis mulieribus vestiebant. non erubescētes inserere tunicis mulieribus militares lacertos. Alij ita auguria obseruabāt: vt focū de domo sua vel aliud quodamq; beneficū cuiuslibet petēti non tribuerent dyabolicas etiā strenas: et ab alijs accipiunt: et alijs tradūt. Alij in nocte mēsas laute preparāt: et fictora nocte manere sinunt. credētes

De epyphania

Domini

q̄ per totū annū conuiuia in tali sibi abūdātia p̄se-
uerent. Et subdit aug⁹. Qui de paganorū cōsuetu-
dine aliqd̄ obseruare uoluerit. timendū est ne no-
men christianoꝝ ei p̄desse nō possit. Qui etiā stul-
tis hominibus ludētib⁹ aliqua humanitatē impē-
derit patris eoz̄ participē se esse nō dubitet. Uobis
aut̄ fratres nō sufficiat q̄ hoc malū nō factis: sed
vbicunq̄ fieri uideritis arguite: corripite et casti-
gate. Hec Augustinus.

De epyphania dñi. xiiii. A

Epyphania domini quadruplīa decoratur
miraculo. ⁊ ideo quadruplīci uocabulo nū-
cupatur. Hodie enim magus xpm̄ adorāt.
iohannes christum baptizat. aquas in uinū
christus mutat. et quinq̄ milia hominū de quinq̄
pambus faciat. Cum enī iherus esset tredecim die-
rum magi ad eum stella duce uenerūt. Et inde di-
citur epyphania ab epi qd̄ est supra. ⁊ phanos qd̄
est apparitio: q̄a tunc desup̄ stella apparuit. siue
ipse x̄p̄s per stellas que desuper uisa est magis ue-
rus deus demonstratus est. Eadem die reuolutis
uigintinouē annis: cū iam annū tricesimū attigis-
set: quia habebat uigintinouē annos et tredecim
dies. erat enī incipēs quasi annoꝝ triginta ut di-
cit lucas. uel scdm̄ beda habebat triginta plenos
quod et romanā ecclēsiā tenere asserit: tunc in quā
in iordane baptisatus est. Et hoc uocat theopha-
nia. a theos qd̄ est de⁹ ⁊ phanos qd̄ est apparitio
quia tunc deus trinitas apparuit. pater in uoce fi-
lius in carne: sp̄s sanctus in columbe specie. Ipso

iterū die. reuoluto vno anno cū esset triginta uel
trigintaunius annoꝝ et tredecim dierum aqua
in uinū mutauit. Et ob hoc uocat epyphania a epi
qd̄ est dom⁹: q̄a in miraculo facto in domo uer-
deus apparuit. Ipso similiter die reuoluto anno
cū esset annoꝝ trigintaunius uel trigintaduorū
quinq̄ milia hominū de quinq̄ pambus faciat
sicut dicit beda. et sicut dicit in illo hymno. quibus
multis ecclēsijs cantat et sic incipit. Illuminās al-
tissimus ⁊c. Et ob hoc uocat epyphania a epi
ge qd̄ et bucca siue manducare. De hoc autē qua-
to miraculo utrum hac die contigerit dubitatur.
tū quia in originali bede nō sic expresse legitur.
tū quia iohannis sexto. ubi de hoc miraculo agi-
dicitur. Erat autē proximum pascha ⁊c. Ista ergo
quadruplex apparitio ista die facta est. Prima he-
ta est per stellā in p̄sep̄io. Secda per uocem patris
in iordanis flumio. Tercia per mutationē aque in
uinū in cōuiuio. Quarta per multiplicationē panis
in deserto. Prima autē apparitio precipue hodie
celebratur. et ideo eius historiā p̄sequamur. ⁊
Nato enī dño tres magi iherosolimam uenerunt
quoz̄ nomina in hebreo sunt appellius. amelius
dama⁹ grece galgalat. magalath. sarachin. Latine
caspar bal. basar mel. bioz. Cuiusmodi autē ma-
gi fuerint hi. triplex erat sentētia. secundum quod
magus tripliciter dicit. Magus enī dicitur illuso-
maleficus et sapiens. Dicunt ergo quidam hos re-
ges ab effectu dictos esse magos. id est illusores.
ex eo scilicet q̄ herodē illuserunt: quia ad eum nō
redierunt. Unde et dicitur de herode. Uidens q̄
illusus esset a magis ⁊c. Magus iterū dicitur ma-
leficus. Unde maleficia pharaonis dicuntur magi.
Et inde dicit crisosto. hos magos uocatos. Dicit
enim istos fuisse maleficos sed postea conuersos.
Quibus dominus uoluit natiuitatem suam reucla-
re et eos ad se reducere: ut per hoc peccatoribus
uenie spem preberet. Iterum magus idē est quod
sapiēs. Nam persice magus hebraice scriba. grece
philosophus. latine sapiēs dicitur. Dicunt ergo
magi id est sapiētes. Unde et magi quasi in sa-
pientia magni. Uenerūt ergo hi tres sapientes et
reges cum magno comitatu iherosolimaz. Sed
queritur quare magi iherosolimam uenerunt. cū
ibi dominus natus non sit. Super hoc assignat re-
migus quatuor rationes. Prima quoniam magi tē-
pus natiuitatis christi agnouerūt: sed locum igno-
rauerunt. Quia autē iherosolimam erat ciuitas rega-
lis et ibi erat summū sacerdotiū suspicati sunt q̄ tū-
e regi⁹ puer nō nisi in regia ciuitate deberet nasci

Secunda vt citius natiuitatis locū discere potuissent cum ibi sapientes legis et scribe residerent. Tercia vt iudei inexcusabiles manerēt. Potuissent enī dicere. Nos quidem natiuitatis locū cognouimus. tēpus autē ignorauimus. et ideo nō credidimus. Magi ergo ostēderūt iudeis tēpus et iudei magis locū. Quarta vt sicut studio magoz: p̄dem nare p̄p̄gricia iudeoz. Nā illi vno p̄p̄bere crediderūt: isti plurib⁹ credere noluerūt. Illi querūt regem alienū: isti nō querūt p̄p̄riū. Illi venerūt de lōginquo: isti māserūt in vicino. Illi reges fuerūt successores balaā. et ad v̄sionē stelle venerūt propter illā p̄phetiā patrii sui. or̄ief stella ex iacob et exurgit homo de israel etc. **C** Aliā causam vnde isti moti sunt ad veniendū ponit Crisosto. in originali sup̄ matheū asserens quosdā dicere q̄ quidam secretozū inspectores elegerūt de seip̄is duodecim. et si quis moicheb: filius ei⁹ aut aliq̄s p̄p̄inquoꝝ in eius locū substituebatur. Dñj ergo per singulos annos post mensem ascendebāt sup̄ montē victoriam. et tribus dieb⁹ ibidē moietes se lauabāt: et orabant deus vt eis illam stellā quā balaam p̄dixerat ostēderet. Quadā igitur vice sc̄z in die natalis domini dñs sic ibidē manerent stella quedā ad eos sup̄ montem venit. que habebat formam pulcherrimi pueri. sup̄ cuius caput crux splēdebat. que magos allocuta est dicēs. Ite velocius in terrā iuda. et ibidē regem quem queritis natū inuenietis. Tūc illi cōtinuo venire ceperunt. Sed quomō in tam paruo tēpore sc̄licet in tredecim diebus per tanta terraz spacia venire potuerūt. sc̄z ab oriente vsq̄ in iherusalem. que in medio mundi dicitur esse sita. **C** Dicendū est sc̄dm̄ remigium qm̄ talis puer ad que p̄perabāt eos i tā breui spacio perducere potuit. Vel poterit dici sc̄dm̄ iheronimū q̄ sup̄ dromedarios venerunt. q̄ sunt aialia velocissima qui tantū currunt vno die: quantum equus in trib⁹. Vnde dicit dromedari⁹. a dromos quod est cursus. et ares quod est virtus. Cuz ergo iherosolimā venissent: interrogauerunt dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeoz? Non interrogauerunt an natus sit quia hoc credebāt: sed querūt vbi natus sit. Et quasi aliquis interrogasset eos vnde scitis hunc regē natū esse? respōderunt. Vidimus stellam eius in oriēte et venim⁹ adorare eū. Hoc est nos existentes in oriēte: vidimus stellam eius id est eius natiuitatis ostēsiuā: vidimus in q̄ super iudeā positam. Vel nos existentes in nostra regione vidimus stellā eius in oriēte. id est in oriētali parte. Dñs verbis sicut dicit remigius in oriē-

ginali. verum hominē et veruz regem. et verū deū confessi sunt. Verū hominē cum dixerunt. Ubi est qui natus est? Veruz regem cū aiunt. Rex iudeoz. Verū deū cum subiungunt. Venim⁹ adorare euz. P̄ceptū enī fuit vt nullus nisi solus deus adoraretur. Sed herodes hoc audiēs turbat⁹ est et oīs iherosolima cū illo. Triplici de causa rex turbat⁹ est. Primo ne iudei regem natum tanquam suum reciperent. et se tanquā alienigenaz expellerent. Vnde Crisostomus. Sicut ramū arboris in excelso positū leuis etiaz aura mouet: sic et sublimes homines in culmine dignitatū existentes. leuis etiā fama cōturbat. Secūdo ne a romanis culpam posset. si aliquis ibi rex vocaret quē augustus non cōstituisset. Sic enī ordinauerant romani. vt nullus deus vel rex sine sui licentia et imperio diceretur. Tercio quoniā sicut dicit gregorius celi rege nato rex terre turbatus est: quia nimirū altitudo terre na confundit dum celsitudo celestis aperit. Omnis etiaz iherosolima cum illo turbata est triplici de causa. Primo quia impij gaudere nequeunt de aduētū iusti. Secūdo vt regi turbato adularē per hoc q̄ se similiter turbatos ostenderēt. Tercio quā sicut se se ventis cōcutientibus vnda concutitur: sic et regibus aduicē certantibus populus cōturbatur: et ideo ex hoc timuerunt: ne sc̄licet p̄senti et venturo rege aduicē certantibus ipsi perturbationibus inuoluerent. **D** Heratio est crisostomi. Dicit herodes omnes sacerdotes et scribas cōuocans: sc̄scitabat ab eis vbi christus nasceret. Cuz autē ab eis didicisset q̄ in bethleē iude: vocatis ad se clam magis diligenter ab eis didicit tēpus stelle vt videlicet sc̄ret quid faceret si ad se magi non redirent. Dixitq̄ eis vt inuento puero ei renūciarent: simulans se velle adorare quoz volebat occidere. **C** Et nota q̄ cum magi iherosolimā ingressi fuissent stelle ducātū amiserunt: et hoc p̄pter tres rationes. Prima vt de loco natiuitatis xp̄i quere cogereēt. vt sic de ip̄suz ortu certificarētur tāper stelle apparitionē. q̄ p̄ p̄p̄etic asserctionez sic cut et factū est. Secūda quoniā auxiliuz querētes humanū iuste perdere meruerunt diuinū. Tercia quoniā signa infidelibus data sunt sc̄dm̄ apostoluz: sed p̄p̄beta fidelibus: et ideo signū datū istis dñs adhuc essent infideles nō debuit apparere dñs essent inter iudeos fideles. **D** e triplex ratio tangitur in glosa. Enī autem iherusalem egressi fuissent stella antecedebat eos: vsq̄ dum veniens staret supra vbi puer erat. **C** De hac stella cuiusmodi fuerit tres sunt opinionēs. quas ponit remigi⁹

De epyphania

Domini

in originali. Quidā dicunt fuisse spiritūsanctus, vt ille qui postmodū descendit sup dñm baprisatum in specie columbe. apparuit etiaz magis in specie stelle. Alij vt crisosto. dicunt q fuerit angelus, vt ipse q appuit pastoribus, apparuerit etiā magis. Sed ipsi pastoribus iudeis tanq̄ ratioe vtētib⁹ apparuit in forma rationali. gētilibus vero tanq̄ irrationalibus. in specie irrationali. Alij qd̄ verius creditur q fuerit stella de nouo creata. que peracto suo misterio redijt in preiacentē materiā. Ista autē stella scdm q dicit fulgētius differrebat ab alijs in tribus. scz in situ. quia non erat locali⁹ ter sita in firmamēto: sed pēdebat i medullio aeris. pximo terre. In fulgore q; ceteris erat splēdi dio: qd̄ inde patet quia splēdoe eius nō poterat splēdo: solis obscurare. immo in meridie lucidissimā apparebat. In motu q; pcedebat magos more viatoris. nō em mouebat motu arclari. sed quasi motu animalier pcessiuo. **A**lie tres differentie tangunt in glo. mathei. ij. que incipit sic. Hec stella dñice natiuitatis etc. Prima origine q; alie in mūdi principio sunt facte hec modo. Secūda in officio quia alie facte sunt vt sint in signa et tēpora vt dicit genesis primo. hec autem vt magis vian pberet. Tercia in duratione q; alie sunt perpetue hec cōpleto officio suo redijt in materiā preiacētē. **C**um autē stellā vidissent gauisi sunt gaudio magno valde. Notādū q; quīplex est stella quā magi viderunt. scz stella materialis. stella spūalis stella intellectualis. stella rationalis. et stella sup substantialis. Primā scz. materialem viderunt in oriente. secundam scz spirituaalem que est fides. viderūt in corde. Nisi em hec stella. scz fides i cor corde radiasset: nequaq; ad visionem prime stelle venissent. Habuerunt em fidem de eius humanitate cū dixerūt. Ubi est q natus est? Et de eius regali dignitate. cū dixerūt. Rex iudeoz. Et de eius deitate. cū dixerūt. Venim⁹ adorare eum. Tercia scz intellectualē q est angelus viderūt in somno quando per angelū sunt moniti ne redirent ad herodem. licet scdm quandā glosaz nō angelus: sed ipse dñs eos admonuerit. Quartā scz rationalem q fuit beata virgo viderūt in diuersorio. Quintaz scilicet super substantialē que fuit xps viderūt in psepio. Et de hac duplici dicit. Inrātes domū in uenerunt puerus cum maria matre ei⁹. Quelibet autē istarū dicit stella. De prima psal. Lunam et stellas que tu fundasti. De scda ecclesiastici. xliij. Specie a celi id est celestis hominis. gloria stellarū id est virtutū. De tercia baruth. iij. Stelle aut de

derunt lumen in custodijs suis vocate sunt etc. De quarta. Auc maris stella. De quinta apocalipsis vltio. Ego sup radix et gen⁹ dauid stella splēdida et matutina. Propter visionē prime et scde stelle magi gauisi sunt. ppter visionē tercie stelle gauisi sunt gaudio. ppter visionē quarte gauisi sunt gaudio magno. ppter visionē quite stelle gauisi sunt gaudio magno valde. Al̄ sicut dicit glo. Ille gaudet gaudio q de deo gaudet qui est verus gau dius. et addit magno: quia eo nichil est mai⁹ et val de quia de magno potest alius plus. alius minus gaudere. Vel per hoz verborū exaggerationē voluit ostēdere euangelista q homines plus gau dent de rebus pditis. et iterū inuenitis q de semp possessis. **C**umq; domunculam intrassent et puerum cū matre inuenissent flexis genibus ei⁹ in guli bec munerā obrulerunt. scz aurū. thbus et mir ram. Hic exlamat ang⁹. dices. O stupenda infan tia cui et astra subdunt. Cuius est ille magnitudi nis et supne glorie: ad cuius pānos et angeli excur bant: et sydera obsecundāt: et reges trepidant. et sectatores sapiētie geniculant? O beatus tuguri⁹ O sedes dei sed apōst celum vbi non lucerna lucet sed stella. O celeste palaciū in quo habitat nō rex gēmat⁹ sed deus inco: poratus. cui crāt. p molli bus thbus dura psepia: p laqarib⁹ aureis fulgi nis culminis tētra: sed syderis obsequio deco: ata Stupeo cum video pānos et intueor: celos: estuo cum aspicio in psepio mendicum: et super astra predarū. Item bern. Quid facitis o magi: quid fa citis? Lactentē puerum adoratis in tugurio vili. in viltibus pānis. Ergo ne de⁹ est iste? Quid faci tis q auris offertis? Ergo rex est iste. Et vbi aula regia. vbi thron⁹. vbi curie regalis frequētia? Nū quid aula est stabulus. thronus psepia. curie fre quētia ioseph et maria? Isti insipientes facti sunt vt herent sapientes. De hoc etiam sic dicit bilari⁹ in libro. ij. de trinitate. Parit virgo s; part⁹ a deo est. Infans vagit laudantes angeli audiuntur. Panni sordent: deus adoratur. Itaq; potestatis dignitas non amittitur dū carnis humilitas pdi caf. Ecce quō in xpo puero nō tm fuerūt humilia et infirma: sed etiā diuinitatis sublimia et excelsa. De hoc iterū dicit Hieronim⁹ sup eplas ad hebre os. Respicias cunas xpi vide pariter et celū. Uagietem in psepio intueris infantē. sed angelos simul ausculta laudātes: herodes psequit. sed adorant magi. Igno: aut pharisei: sed stella demonstrat. Baptizatur a seruo: sed vox dei de sup tonantis audif. Aquis immergit. sed colūba de: scdit ino:

spiritus sanctus in colaba. **S** Quare aut magi huiusmodi munera obtulerunt: multiplex ratio est. Prima quonia traditio antiquorum fuit: ut dicit remigius: ut nullus ad deum vel a regem vacuus introiret. pfe aut et chaldei tanta munera pfuecrat offerre. Isti aut ut dicit in hystoria scolastica. venerunt de subibus pfar et chaldeorum: vbi est fluuius sabaa a quo et sabaa dicit regio. Scda q est bern qm beate virgini aurum obtulerunt ppter inopie subleuationem. tibus ppter stabuli fetorez. mirra ppter mēbroz pueri cōsolidationē. et malozū vermium expulsiōnē. Tercia qm aurum ad tributuz. tibus ad sacrificiū. mirra ad sepulturā p̄tinet mortuozū. Per hec tria ergo in xpō intimat regia potestas. diuina maiestas: et humana mortalitas. Quarta qm aurum significat dilectionē. tibus orōnez. mirra carnis mortificationē. Et hec tria xpō debem⁹ offerre. Quinta qm p hec tria significant tria q erāt in xpō. scz diuinitas p̄cio issima. aia deuotissima. et caro integra et incorrupta. Hec tria significabā tur p illa tria q erant in arca. Nā virga q floruit caro xpī q surrexit psal. Et resurrexit caro mea etc. Tabule vbi erant scripta p̄cepta. aia in qua sunt oēs thesauri sciētie et sapiētie dei absconditi. Māna. deitas q habet omnē sapozē et oēm suauitatē Per aurum ergo qd est p̄ciosus oibus metallis intelligit diuinitas p̄ciosissima. Per tibus aia deuotissima q tibus significat deuotionē et orationem psal. Dirigat oratio mea etc. Per mirra q p̄feruat a corruptione caro incorrupta. Admoniti aut magi in somnis ne redirēt ad herodē: p alias viā reuerfi sunt in regionē suaz. Ecce quomō magi p̄fecerunt. Nā stella duce venerūt. per boies imo per p̄phēciā edocti fuerūt. angelo duce redierūt. et in xpō quiescērūt. Horū corpora mediolani in ecclia que nūc est fratrum ordinis nostri. scz fratrum predicatorum quiescebant. sed nunc colonie requiescunt. Nam eoz corpora primo p belenā cōstantini matrem rapta in cōstantinopolim trāslata. postea p sanctū custorgiū ep̄m mediolanū trāslata. Sed p henricū imperatorē postq mediolanū possedit. in coloniā sup renū fluuiū sunt delata. vbi in magna reuerētia et ppli deuotione choruscāt.

De sancto Paulo heremita xv A

Paulus primus heremita: ut testat hieronimus q eius vitā conscripsit: feruente decij p̄secutiōe heremū vastissimā adiit. ibiq in quadā spelunca. lx. annis hōibus incognitus permansit. Iste aut decius dicit fuisse galiennus q fuit binomus: q cepit anno dñi. cclvi. Cū dēs em̄ sc̄tus

paulus xpianis toto: mētoz genera itrogari in heremū aufugit. Et siquides tēpore duo iuuenes xpiani cōprehēdunt. quoz vnus toto corpe melle perungit. et sub ardore solis aculeis muscarum et scabronū et vesparū lacerādus expouit. Alter vero molissimō lecto imponit et in loco amenissimo collocat. vbi aeris erat tēperies. riuozū sonitus. cantus auū. et florū olfactus. fumbus tñ floreis coloribus obrectis. sic iuuenis cingatur ut manib⁹ vel pedib⁹ se iuuare nō posset. Adest quedā inuēcula corpe pulcherrima et impudica. ac impudice tractat iuuenē dei amore repletum. Cum aut ille in carne motus cōtrarios rat. omi sensisset non habens arma qbus ab hoste se eruat linguā p̄prias dētibus suis incidit et in faciē impudice expuit. et sic tēprationē dolo: fugauit et tropheū laude dignū p̄meruit. Hoꝝ et aliorū penis sanctus paulus territus heremū pctijt. **S** Et tēpore eius anthonus primū se inter monachos heremicos cogitaret in somnis aliū se multo meliōre heremū incolere edocef. Qui duz p siluas inq̄reret. obuiū habuit p̄pocētanū boiem equo mixtū. q ei vias dextrā demonstrauit. Postmodū obuiam habuit aial ferens fructus palmarū supra ymaginē hoīs insignitū. deo: sus vero capre formā habēs. Qui dū ipm per deū cōiuraret. ut sibi diceret qd esset. respōdit se esse saturū deū siluarū. scdm erroꝝ gētilium. Postremo obuiavit ei lupus qui eū ad cellas sancti pauli p̄duxit. Paulus aut anthoniū p̄senties hostiū sc̄ra clausit. Anthoni⁹ vero rogat

De sancto

Remigio

ut sibi aperiat: asserens se nunq̄ inde recessurū sed
 ibi potius moriturū. Uictus paulus ei aperuit: sta-
 timq; ambo in amplexus ruunt. Cūq; hora p̄ā
 dñi adesset coruus duplicatā panis partes attulit
 Cūq; de hoc anthonius miraret respōdit paul⁹
 q̄ deus sibi omni die taliter ministrabat. et p̄ebē
 daz p̄pter hospitē duplicauerat. P̄ia lis ouis quis
 magis dignus esset panē diuidere. Desert paul⁹
 hospiti. ⁊ anthonius seniori. Tandē uterq; manū
 apponit: in equas partes panem diuidunt. Cūq;
 aut anthonius rediēs iam celle sue appropinqua-
 ret: vidit angelos pauli animā deferētes. Qui ve-
 lociter rediēs inuenit corpus pauli flexis genib⁹
 in modū orātis erectū: ita ut ipsum viuere estima-
 ret. Sed cū ipsum mortuū didicisset ait. O sancta
 anima quod gerebas in vita in morte monstrasti.
 Cum autē nō haberet vnde sepulturam faceret
 ecce duo leones aduenērūt: et foueam parauerūt
 sepulcroq; eo ad siluā redierunt. Anthonius autē
 tunicam pauli ex palmis cōtextam assumpsit: qua
 postmodum in solennitatibus utebatur. Obijt autē
 circa annum domini. cclxxxvij.

De sancto Remigio vii. A

Remigius dicitur a remi quod est pascens.
 et geos quod est terra: quasi pascens terre-
 nos doctrina. Vel remigius dicitur a remi
 qd est pastor: et gyon qd est lucratio: quasi pastor
 et lucrator. P̄auit enī ⁊ gregeꝝ suū verbo p̄dicatio-
 nis: exemplo cōuersationis. suffragio orationis.
 Sit etiam triplex genus armorū: scz defensionis

ut scutū: pugnationis ut gladios: munitionis ut
 lorica siue galea. Luctus est igit̄ contra dyaboluꝝ
 scuto fidei. gladio verbo dei: et galea spei. Eius
 vitā ignarus remensis archiep̄s scripsit. **B**

Remigius docto: egregius. et confessor dñi
 ḡ orosus a quodam heremita nasci taliter
 est p̄cuisus. Cum enī yuandaloz persecu-
 tio totam franciā deuastasset. quidaz reclusus yir
 sanctus qui lumen oculoz amiserat p̄ pace eccle-
 sie gallicana. crebris orationib⁹ domū exorabat
 Et ecce angelus dñi in visu ei astitit eiꝝ dixit. Sci-
 to q̄ mulier illa nomine ciline filius nomine remi-
 gum generabit qui gentem suam a malorum in-
 cursibus liberabit. Cūq; euigilasset. statim ad
 domum ciline venit: et quod viderat enarrauit.
 Cūq; illa nō crederet. eo q̄ anus iaz asserit: ille re-
 spondit. Scias q̄ cū puerū ablactaueris oculos
 meos de lacte tuo perūges: et cōtinuo michi visus
 restitues. Cūq; per ordinē hec omnia cōrigissent
 remigius mundū fugit et reclusiōnē intrauit. Cre-
 scente autē eius fama cū esset vigintiduoꝝ annorū
 ab omni populo archiep̄scop⁹ remēsis est elect⁹
 Tante autē mansuetudinis fuit q̄ etiam ad mēsz
 eius passerēs veniebant. et de manu eius reliq̄as
 ciborū comedebant. Quodā tēpore cum in domo
 cuiusdaz matrone hospitatus fuisset. ⁊ illa modicū
 vini haberet: remigius cellariū introiuit. ⁊ sup do-
 lium crucē fecit. Cūq; ibidē orasset mox desuper
 vinū egredita q̄ per mediū cellariū fundebatur
 Cum autē clodoueus rex frācie tunc tēpore is gēti-
 lis esset nec ab vxore sua xp̄ianissima p̄uerti possz
 vidēs q̄ infinitus exercitus almanoz super se ve-
 nisset dño deo quē vxor sua colēbat votū vouit q̄
 si de alemanis sibi victoriā cōcederet mox fidez
 xp̄i reciperet. Quod cū fuisset ad libitū cōsecutus
 beatū remigiū adiit ⁊ se baptisari poposcit. Cūq;
 ad fontem baptismatis aduenissent: nec ibidem
 sacrū crisma haberent ecce colūba quedā ampul-
 lam cum crismate in rostro detulit. de quo regem
 pontifex inuuit. Hec autē ampulla ī remēsi eccle-
 sia conseruat et inde vsq; hodie reges francie in-
 unguntur. **C** Post longū tēpus cū genebal-
 dus vir p̄ouidus neptē beati remigij in vxorē ha-
 beret et se religiōis causa mutuo absoluissent p̄e-
 dictū genebaldū beatus remegius laudunensem
 ep̄m ordinauit. At genebaldus cum vxorem suā
 causa instruēdi ad se sepi⁹ venire p̄mitteret ex fre-
 quēti colloquio aninus eius in cōcupiscentiā in-
 flammatus. et vsq; in peccatū secū prolabit. Que cō-
 cupiēs et filium paries. hoc ep̄o intimauit. Et ille

o ij

De sancto

cōfusus ad eam remādauit dicēs. Quoniam puer de latrocinio acquisite est volo vt latro vocet. Ne aut suspicio aliqua oriret. vxorem suā sicut prius ad se venire pmisit. Verū tamen post primi peccati fletū. secū ruit iterū in peccatū. Que cum filiam peperisset. et hoc episcopo retulisset ille respōdit. Nam filiaz vulpeculā nominare. Tandē ad se reuersus beatū remigiū adiit. et ad pedes suos p̄ci dens stolā de collo suo deponere voluit. Qd̄ cum sanctus remigi⁹ p̄hibuisset. et ab eo quid acciderit audiuisset blande eum cōsolans ip̄m in quadā cellula paruap̄ septē annos recluist. et ip̄e interim cōs ecclesiā gubernauit. Septimo igit̄ anno cum in cena dñi in oratione p̄sisteret. angelus dñi. eidē astitit. et peccatū suū sibi dimissum p̄hibuit. ac vt foras exire debeat impauit. Cui cū respōdisset nō possum: qm̄ dominus meus remigi⁹ hostiū hoc clausit et sigillo suo muniuit. angelus ait. Ecce vt scias tibi celū aptum esse. hoc etiā hostiū saluo sigillo nunc aperiet. Statimq; vt dixerat est aptus. Tunc genebaldus iactās se in mediū hostiū in modum crucis ait. Etia si dñs me⁹ ihesus xp̄s ad me veniret huc. hinc nō egrediar nisi dñs meus remigi⁹ huc veniat qui me recluist. Tūc sanctus remigi⁹ ad amonitionē angeli laudumū venit. et ip̄s in locū suū restituit. Qui vsq; ad obitū suū in sanctis opibus p̄suecrauit. et latro filius eius i episcopo patu eidē successit qui etiā sanctus fuit. Tandem sanctus remigi⁹ multis clar⁹ virtutib⁹ in pace q̄uit. circa annū dñi quingētisimū. eodē die celebratur natalis sancti bilarij pictauoz vrbis epi.

De sancto bilario xvii A

bylario.

Bylarius dictus est quasi bilarius: quia in feruitute dei valde bilaris fuit. Vel dicitur bilarius: quasi alarius ab alt⁹ et arc⁹ virtus: quia fuit altus in sciētia et virtuosus in vita. Vel bilaris dicit̄ ab ile qd̄ est materia quasi primordialis materia q̄ obscura fuit. et ipse in dictis suis magnā habet obscuritatē et profunditatem.

Bylarius pictauoz vrbis episcop⁹ regiōis Aquitanie oriūdu: quasi lucifer refulgēs inter alstra p̄cessit. Hic vxorē primū habēs et filiā in laicali habitu monasticā vitam ducebat. Tandē in vita et scientia p̄ficiens in ep̄m est electus. Cum igit̄ beatus bilarius non solū ciuitatem suā. sed totā franciaz ab hereticis defensaret ad suggestionē duoz episcopoz qui ab heresi fuerāt deprauati. ab impatore qui hereticoz fautor erat. euz beato eusebio vircellēsi. ep̄o est in exiliū relegat⁹. Deniq; cū vbiq; arriana heresis pullularet. et ab imperatore licentia data esset vt omnes episcopi cōuenirēt. et de veritate fidei disputarēt cū sanct⁹ bilaris aduenisset ad petitionē dictoz episcopoz q̄ eius loquētā ferre nō poterāt pictauiā ire cōpellit. Cum autem ad insulam gallinariā que tota erat plena serpentib⁹ appropinquasset. et in ipsaz descendisset. omnes serpētes ex sui visione fugerunt. et in medio in sule palū fixit. nec ampli⁹ libertas data est illis occupare quod vetuit tanq; pars in sule nō sit terra sed pelagus. Cū ergo pictauis esset. quēdāz infātes sine baptismo defunctū suis orationib⁹ ad vitam restituit. Nam tam diu iacuit in puluere donec pariter surgerent senex de oratione. et infans de morte. Cū autē filia eius apia maritū vellet accipere. bilaris pater eius ei predicauit. et i sacre virginittatis proposito confirmauit. Quam dum ille firmā considerās et ne aliquādo flecteretur formidans dñm instā⁹ exorauit vt eaz ad se reciperet nec vltimū p̄mitteret. Qd̄ et factū est. Nā post paucos dies ad dñm migravit quā ipse p̄p̄ijs manibus sepeliuit. Qd̄ mater beate apie cōsiderans ep̄m rogauit vt sibi qd̄ et filie impetraret. Qd̄ et fecit et ip̄az oratione sua ad regnū pmisit. **T**emp̄e Leo papa hereticoz p̄fidia deprauatus oim̄ ep̄oz p̄sūscōuocauit. Quibus puocatis bylarius nō vocatus aduenit. Quod audiens papa p̄cepit ne aliquis sibi assurgeret nec aliquē locū daret. Cū ergo igress⁹ fuisset dixit ad euz papa. Tu es bylarius gallus. Et ille. Nō sum gallus. sed de gallia id est non sūz de gallia natus. sed de gallia episcopus. Cui papa. et si tu es bilaris de gallia. Et ego sum Leo

romane sedis aplicus et iudex. Cui hylarius. Et si sis leo non tñ de tribu iuda et si iudicans resides sed nō in sede maiestatis Tūc papa cā indignatione surrexit dicens. Modicū p̄stolare donec redeam et tibi qđ mereris reddā. Cui hylarius. Si nō redieris quis michi p̄terisurus erit. Et ille. Conatus redibo et tuaz sup̄biam hūiliabo. Cum ergo papa ad secreta sue nature iussit disēteria perire et oīa intestina ibidem p̄iciēs miserabiliter vitam finiuit. Interea videns hylarius qđ nullus sibi assurgeret patienter ferens in terram se posuit dicens. Domini est terra. Statimq; nutu dei terra quam ins. derat sursum se extulit: et vsq; ad equalitatē aliorū episcoporū se leuauit. Cum igitur papa miserabiliter nunciaretur defunctus. assurgens hylarius omēs ep̄. opos in fide catho. ica cōfirmavit: et cōfirmatos ad pp̄ia remisit. Hoc autē miraculū de morte leonis pape dubitationem habet. tum quia h̄storia ecclesiastica vel tripartita nichil de hoc loquitur. tum quia aliquē papā talis nominis tunc fuisse: cronica nō testatur: tum quia hieronimus dicit qđ sancta romana ecclesia semp̄ in maculata p̄mansit. et in futuro p̄manebit sine vlla hereticorū insultatōe. Possēt tamē dici qđ tūc erat aliquis papa sic vocatus non quidē canonice electus: sed tyrannice intrusus. Vel forte liberius papa qui cōstantino heretico fauebat alio noīe dicitur est leo. Tandē multis miraculis p̄petratis. cum beatus hylarius infirmatus obitū suū imminere cognosceret: leoniciū p̄sbyterū quem maxime diligebat ad se vocauit. et nocte imminente vt foras exeat admonuit. et si quid audiret vt renūciat imp̄perauit. Ille iussa cōplens vocēs adhuc ciuitatis tumultuātis se audisse reuertēs exposuit. et cū circa eū vigilaret finē eius expectans: media nocte iterū iubeat exire: et quid audiret iacenti referret. Qui cum se nichil audisse renūciasset: moy nimita claritas quam etiam p̄dictus p̄sbyter sufferre nō poterat ad eum intrauit. et sic paulatim recedēte lumine ad dñm migravit. floruit autem circa annum domini. cccxi. sub cōstantino. festū huius sancti est in octaua ep̄phanie. Cum duo mercatores massam cere cōmuniter haberent et vnus altero renitente eam ad altare sancti hylarij obtulisset: statim per medius diuisa pars vna sibi remansit: reliqua renitenti deuenit.

De sancto Machario. xviii A

Macharius dicit a macha qđ est ingenū et ares virtus. Vel dicitur a macha qđ est percussio et rio magister. fuit em̄ ingeniosus

cōtra demonis fallaciā: virtuosus quantū ad vitā percussio in domatiōe corporis: magister in regimine p̄lat. onis. Vel macharius id est beatus. B

Macharius abbas descendit p̄ vastitates deserti: et intrauit dormire i monumēto vbi sepulta erant: corpora paganorū. et extraxit vnū corpus sub caput suū tanq̄ p̄ lum acū. Demones autē volētes eū terrere: vocabāt quasi vnā mulierē dicētes. Surge veni nobiscū ad balneū. Et alter demon sub ipso tanq̄ ex mortuo illo dicebat. Peregrinū quendā habeo super me nō possum venire. Ille autē non expauit: sed tōdebat corpus illud dicēs. Surge et vade si potes. Et audientes demones fugerūt voce magna clamantes. Custodi nos dñe. Dum aliquando abbas macharius a palude ad cellā suam p̄teriret: occurrit ei dyabolus cum falce messoria. et volēs eum cum falce percutere non potuit. Et dixit ei. Nullam violentiā patior: a te machari: quia non possum p̄ualere aduersum te. ecce em̄ quicquid tu facis et ego facio. Ieiunas tu: et ego penitē nō comedo. Vigilas tu et ego omnino non dormio. Unū est solūmodo in quo me superas. Et dixit abbas. Qđ est illud? Cui ille humilitas tua p̄ quam non p̄ualco aduersus te. Dum tēptationes ip̄m nimitū molestarēt. surgens et magnū saccū arene humeris suis impo-nens diebus multis sic p̄ desertū ibat. Quē theobebius inueniēs dixit. Abbas cur tñ onus portas Et ille. Vexo vexantē me. Abbas macharius vidit sathanam trāscentē in habitu hominis. et habet

sem vestimentū lineis laceratū: et p̄ oīa foramina depēdebant ampulle. et dixit ei. Quo vadis? Cui ille. Vado p̄ocionare fratres. Cui machari⁹. Qua re tor ampullas portas? Respōdit. Sustū fratrib⁹ porto et si vnū alicui nō placebit: offerā aliud: vel terciū. et sic p̄ oīa: dīnē: vr̄ aliqd̄ placeat. Et cū rediret dixit ei machari⁹. Quid fecisti? Respōdit. Dēs sanctificati sunt et nemo mi. bi acq̄iuit. nisi vn⁹ qui vocat̄ theocoist⁹. Surgēs aut̄ macharius illuc iuit et frat̄rē tēprātū inueniēs sua eū exortatione conuertit. Post hoc iterū euz machari⁹ inueniēs dixit. Quo vadis? Cui ille. Ad fratres vado. R: uertēti occurrit senex et dixit. Quid faciūt fratres illi? Cui dyabolus. M̄le. Et dixit. Quare? Quia oēs sancti sunt et qd̄ est maius maluz: vnū quēz habebā amisi: et oībus sanctior: fact⁹ est. Audiēs hoc senex. gratias egit deo. Quodā die macharius caput defuncti repperit: et dū orasset interrogauit illud cuius caput fuerit. Et respōdit se fuisse paganum. Et dixit ei macharius. Ubi est aīa tua? R: spondit. In inferno. Cūq; requireret si multū in profundo esset. Respōdit q̄ t̄m̄ in pfundo erat q̄rum distaret terra a celo. Cui macharius. Sunt ne aliqui te pfundiores? Respōdit. Etiam iudei. Cui iterū ille. Et vltra iudeos sunt ne aliqui pfundiores? Cui ille. Profundiores oībus sunt falsi xp̄iani qui xp̄i sanguine redēpti tantū precū p̄cipenderūt. Cū per quendā solitudinē pfundissimam pergeret: ad quōlibet m̄tare arūdi nem figebat: vr̄ postmodū redire sc̄eret. Sed dum iam nouem dienas fecisset: et in quodā loco quiesceret: dyabolus omēs arūdines collegit. et ad caput eius posuit. Unde ad redeundū plurimū laborauit. Frater quidā plurimū cogitationibus suis mō estabatur: q̄ scilicet in cella sua inuoluitur esset sed si inter homines habitaret multis prodesse posset. Qui cum cogitationes suas machario retulisset ille ait. fili sc̄illus responde. Hoc saltem facio quia propter christuz parietes istius celle custodio. Dum quendam calicē se pungētem manu occidisset: et multū de illo sanguinis emanasset: reprobendēs se q̄ pp̄riā vindicasset iniuriā. nudus sex mensibus in deserto mansit. et inde a scab: onib⁹ totus laceratus exiit. Post hoc mltis clarus vir: r̄atibus in pace quieuit.

De sancto felice xix A

Felix prenomine in p̄ncis dicit. vcl a loco in quo requiescit: vcl a subulis quibus passus p̄hibetur: nā p̄nca subula dicit. Aiuunt eum q̄ cū magister puerorū extiterit: et eis nimū

rigidus fuerit. tent⁹ a paganis cū christum libere confiteret. tradit⁹ fuit in manib⁹ puerorū quos ipse docuerat: qui eū cum stolis et subulis occiderunt. Ecclesia tamen tenere videt q̄ non martir extitit sed cōfessor. Hic cū ad quodcūq; ydolū ducebatur ei sacrificaret. in illud exufflabat. et continuo cor ruebat. Regit aut̄ in quadam alia legēda. q̄ dū maxim⁹ nolanus ep̄s. p̄secutionē fugiens fame et gēu affictus solo corruisset. felix ab angelo ad eū mittitur. et cū nichil ibi cibi haberet. de sente p̄ma pendentē vidit racemū. de quo in os eius expressit: vinuz humerisq; impositum secum detulit. Ipso igitur defuncto felix in ep̄m eligit. Qui post dum p̄dicaret: et p̄secutor euz quereret inter parietes dirutos p̄ modicū aditū se occultauit. Stratisq; nutu dei per aditū illum telas aranee texuerant. Quas duz p̄secutores conspiciūt: neminē illuc esse putantes abscedūt. Inde autē alium locū sanctus felix pergēs a quadā vidua per tres menses alimēta suscepit: nunq̄ tamen eius faciē vidit. Tandem pace reddita ad ecclesiam suam redijt: et ibi in pace requieuit: sepultus iuxta vrbem in loco q̄ dicit p̄nca. Huic et alius erat frater qui felix si milititer dicebat. Cumq; etiam ipse ydola adorare cogeret dixit. Inimici estis deorū vestrorū: quia si me ad illos duxeritis: in eos sicut frater me⁹ exufflabo et corruent. Excolebat aut̄ sanctus felix ortū. Quodā vero olēra eius rapere cupiētēs dum furtum se facere cogitabant: tota nocte ortū diligētius excolebant. Mane aut̄ a sancto felice

De sctō marcello De sctō Anthonio

salutati peccatum suum confitentes ad propria re-
dierunt. Venientes autē gentiles vt sanctū felicē
tenerent: manus eorum dolo: nimius apprehen-
dit. Qui dum vlularent dixit eis. Dicite. Xps est
deus. et continuo dolo: vos dimittet. Quibus di-
centibus sanati sunt. Pontifex ydolorū ad euz
venit dicens. Domine ecce deus meus vte venie-
tem vidit: continuo fugam arripuit. Cui cum dice-
rem quare fugis: ait. Virtutem huius felix ferre
non possum. Si ergo deus meus ita te timerē q̄to
magis ego timere te debeo. Quem cū felix in fide
instruxisset: baptizari se fecit. Adorantibus appol-
linem dixit felix. Si vere deus appolo est dicat
michi quid est quod in manu nunc clausus teneo?
Habebat autē in manu cedula[m] in qua oratio do-
minica erat scripta. Quo in h. l. respondente gen-
tiles conuersi sunt. Tandē missa celebrata: et po-
pulo data pace: in pavimentū in oratione se p̄ici-
ens. migravit ad dominum.

De sancto Marcello. xx. A

Marcellus dicitur quasi arcens malum a
se. Vel dicitur marcellus quasi maria per-
cellens. id est mundanas aduersitates p-
cutiens et conculcans. Assimilat. r enim mundus
mari: q̄ sicut dicit. Criso. sup mathe. In mari est
sonus cōfusus: timor cōtinuus: ymago mortis. vs
darū cōrentio in fatigabilis. incōstantia iugis.

Marcellus cū rome summus pōtifex esset
et maximianum imperatorē de nimia in-
christianos se uicia increparet: et i quadā

domo cuiusdā matrone in ecclesiā p̄secrata missas
ageret. iratus impator domū illā fecit stabulū in-
mentoz. et eū dē: marcellū ibidē ad seruiciū cū cu-
stodia aialiu deputauit. in quo seruitio post mltos
annos in dño requieuit. circa annos dñi. cclxxvij.

De sancto Anthonio. xxi. A

Anthonius dicit ab ana quod est sursum: et
tenens: quasi signa tenens: et mūdāna de-
spiciēs. Despexit autē mūdū quia immū-
dus inquietus transitorius deceptiuus et amarus
De hoc dicit aug. O mūde immūde quid perstre-
pis: qd aduertere nos conaris: tenere nos vis fu-
gians: quid faceres si maneres quē non deaperes
dulcis qui amarus dulcīa alimenta mētrīs. Eius
vitam anastafius scripsit.

Anthonius cū viginti esset annoz. et audi-
ret legi in ecclesia: si vis perfectus esse vade
et vende oīa que habes et da pauperibus
oīa sua vendens pauperibus erogauit et heremy-
ticam vitā duxit. Hic innumerabilia demonum tē-
pramenta sustinuit. Quadā vice dum spiritum
fornicatiōis virtute dei supasset dyabolus i specie
puer nigri ante eum p̄stratus apparuit: et se ab eo
victus cōfessus est. Nam et hoc p̄cipibus impetrant
vt videret fornicatiōis demonem iuuenib⁹ insidi-
antē. Quēz cū in predicta forma vidisset dixit. U-
lissima mi. bi apparuisti specie te vltra nō timebo
Alia vice dum in quodā tumulto latitaret multitu-
do demonū euz a deo lacerauit: q̄ minister ei⁹ qua-
si mortuū eum p̄pria bumeris asportaret. Cūqz
d iij

eum oēs qui conuenerāt quasi mortuū plorassent
dolētibz cūctis subito anthoni⁹ reuiuiscit: et a mi
nistro ad p̄dictuz tumulū se itez portari fecit. Qui
cū ibi ex dolo: e vulnerū p̄strat⁹ iaceret. ex virtu
te animi ad p̄ficiū demones excitabat. Tūc illi in
formis varijs feraz apparuerūt: et euz iterū denti
bus comibus et ynguibz crudelissime lacerauer
unt. Tūc subito splēdo: mirabilis ibi apparuit: et
demones cūctos fugauit. Anthonius autē cōtinuo
sanatus est: ibiq; xpm̄ adesse intelligens ait. Ubi
eras bone ihesu: ubi eras. quare a p̄cipio nō fui
sti hic ut me adiuuares: et vulnera mea sanares?
Cui dñs. Anthoni hic erā: sed expectabam uidere
certamē tuū. Nunc autē q; uiriliter dimicasti: i toto
o:be te faciā noiar. **C**āti autē feruoris erat q; cū
maximian⁹ impator: xpianos occideret ipse marti
res sequebat: ut cū eis martir fieri mereret: et ve
hementer tristabaf eo q; sibi martiriū nō daretur
Cū autē in alteruzberemū pgeret: argen
teuz discū reperit: et intra se sic dicere cepit. Unde
hic argēteus discus: ubi oīm uestigia nulla uidē
tur? Si eū uiatori cecidisset: utiq; p̄e sui magnitu
dine latere nō posset. hoc dyabole artificū tum
est: uoluntatē tñ meaz nunq; poteris immutare.
Et hoc: dicēs: discus ut sum⁹ euauit. Postmodū
ingētez massaz puri auri reperit: s; ut icēdū aurū
fugit. Sicq; ad montē fugiēs. xx. annis ibi p̄māsit
innumeris conuētiō miraculis. **Q**uadā uice duz
in spiritu rapē⁹ esset totū mūdū laqueis se inuicē
cōnectētibz plenū uidit. Qui exclamās ait. O q̄s
istos euadet laqueos? Et audiuit. Humilitas. Ali
quando dū ab angelis in aere eleuaret. assunt de
mones. et eius trāsitiū. p̄hibēt: peccata eius ab ex
ordio natiuitatis eius obijciētes. Quibus angeli
nō debetis illā narrare q; xpi iam pietate sunt de
leta. Si qua autē scitis ex quo fact⁹ est monachus.
illa p̄ferre. Et cū in p̄batiōe deficerent: iūder an
thonius in sublime tollit: et liber deponit. **D**
Narrat anthonius de se dicēs. Uidi aliquādo dya
bolū celsūm corpore: q; se dei uirtutē: et prouiden
tiam ausus est dicere. et ait. Quid vis ut a me tibi
detur anthoni? At ego sp̄ta in os eius congemi
nās: totū me in eum xpi noie armatus ingessi: et
statim euauit. **H**ic dyabolus aliqñ in tanta p
ceritate apparuit: q; celū capite tāgere uideretur.
Quē euz anthonius q̄s esset interrogasset: et ipse
se sathanā esse dixisset. addidit sathanas. Cur me
sic impugnat monachi: et maledicit xpiani? Cui
anthonius. Iuste hoc faciūt: q̄a tuis sepe insidijs
molestant: et ille. Ego eas nequaq; molestos: sed

ipsi inuicē se conturbāt. Ego em̄ ad nichilū sum re
dactus. quia iam in cūctis partibus regnat xps.
Quidā sagittarius beati anthoniuz gaudētē
cū fratribz quadam uice cōspexit: et ei displicuit.
Cui anthoni⁹. Pone sagittā in arcū et trabe. Qd
et fecit. Cumq; sedo et tercio hoc fieri mandasset
dixit sagittarius. Tūc trabere poterō: q; de eius
fractiōe dolebo: Cui anthonius. Sic est in ope dei
qm̄ si supra mensurā redere uellemus: citius fran
geremur. Expediūt ergo rigore aliquādo relaxari
hoc audiēs ille edificatus recessit. **E** Inter
rogauit quidā anthoniū dicēs. Quid custodiens
placebo deo? Et respōdens dixit. Quocūq; uadis
semp deū p̄e oculis tuis habeas. In his q; agis
testimoniū sacraz scripturarū adhibeas. In quo
cunq; loco sederis nō inde cito recedas. Nec tria
custodi et saluus eris. **A**bbas quidā interroga
uit anthoniū dicēs. Quid faciā? Cui anthonius.
Non cōfidās in tua iusticia. Uētris et lingue sit ri
bi continentia. Et ne penitearis de re transacta.
Dicit itez anthoni⁹. Sicut pisces si in sicco tarda
uerint moriunt: ita et monachi extra cellā tardan
tes: aut cū uiris secularibus immorātes: a quietis
p̄posito resoluunt. Iterum dixit anthonius. Qui
seder in solitudine et quiescat a tribus bellis eripit
sez auditus: locutionis: et uisus: et cōtra unū tantū
modo pugnā habebit: sez cordis. **F** Quidam
fratres cū quodaz sene ad abbatē anthoniū uisi
tandū iuerunt. Dixitq; anthonius fratribz. Bo
num comitē habuistis senē hunc. Deinde dixit seni
bonos fratres iuenisti tecū abba. Cui ille. Bonos
quidē inueni: sed habitatio eoz nō habet ianuam
Quicūq; em̄ uult intrari in stabulū: et soluit asinus
hoc autē dicebat qm̄ omia que erāt in corde eoz
statim erāt in ore. Dixit abbas anthonius. Sarc
cōuenit qm̄ sunt tres motus corporeales. Un⁹ qui
dem nature. alius ex ciborū plenitudine. tertius
ex demone. frater quidā renūtiauerat seculo: sed
non plene: quia quedā aduē sibi retinebat. Cui
anthonius. Uade et eme carnes. Qui uadēs emit
carnes. et portās eas dū ueni: et lacerabant eum
canes. Cui anthonius. Qui renūtiānt seculo: et
uolunt habere pecunias: ita impugnati a demōi
bus discernunt. **A**nthonius dū in heremo tedio
afficeret dixit. Dñe uolo saluus fieri: et nō pmittit
me cogitationes mee. Et surgens exiuit forās: et
uidit quendā sedentē atq; operātez: et deinde sur
gentē et orantē. Erat autē angelus dñi et dixit ei.
Sic fac et saluus eris. **C**uz quadā uice fratres
de statu aiaz ab anthonio q̄sissent. sequētī nocte

vox vocavit eus dicens. Surge exi et vide. Et ecce vidit quendam longum et terribile caput usque ad nubes tollentem qui quosdam pennatos ad celum volare cupientes: extensis manibus prohibebat: et alios libere pervolantes retinere non poterat: et maximus gaudium mixtum cum nimio dolore audiebat. Et intellexit animam illam esse ascensum: et dyabolum prohibentem qui quosdam obnoxias retineret: et de sanctorum volatu quos retinere non poterat sic doleret. Aliquidum cum fratribus operaretur anthonius: suspiciens in celum cum tristis visione vidisset: pulvulus ante deum rogavit ut futurum scelus auerteret. fratribus vero super hoc eum interrogantibus cum lacrimis et singultibus dixit quod in auditum scelus seculis immineret. Vidi inquit altare dei a multitudine equorum circumdatum qui calcibus omnia discerpebant. Magno enim turbine fides catholica subvertetur: et homines iumentis similes christi sacramenta diripiunt. factus est vox domini dicens. Abominabunt altare meum post duos autem annos erumpentibus arianis ecclesie unitate sciderunt: baptisteria et ecclesias polluerunt et super altaria christianos instar ovium mactauerunt.

Dux quidam egypti arianus nomine ballabius cum ita ecclesiam dei infestaret: et virgines et monachos nudatos publice verberaret: sic ei scripsit anthonius. Video iram dei super te venientem. Jaz desine persequi christianos: ne ira dei te occupet. quod proximum tibi minas interitum. Infelix legit epistolam et irrisit et in eam expuens ad terram projecit: ac portitores verberibus multis afflicis anthonio talia remandavit. Quonia tibi est tanta cura de monachis ad te quosque pueniet nostri disciplina rigoris. Post quinque autem dies equum suum mansuetissimum infidens morsu ipsius equi ad terram projecit: et corrosis atque laceratis cruribus infra triduum expiravit. Cum quidam fratres verbum salutis ab anthonio quesivisset ait ille. Audistis dominum dicentem? Si quis te percusserit in una maxillam prebe ei alteram. Dicit et hoc implere non possum. Et ille. Saltem de una patienter ferte. Et illi. Nec etiam hoc possemus. Quibus anthonius. Saltem ne velitis putere magis quam pati. Et illi. Nec hoc possemus. Tunc anthonius dixit discipulo suo. succos prepara fratribus istis quia nimis delicati sunt. Sola oratio necessaria est vobis. Nec in vitas patrum legunt. Tandem beatus anthonius. cy. anno vite sue fratres de osculans in pace quiescit: sub constantino. qui cepit circa annum domini. cccij.

De sancto fabiano xxii. A

Fabianus quasi fabricianus: fabricas beatitudinem supernam. id est eam sibi acquirens triplici iure. scilicet iure adoptionis. emptionis et debellationis.

Fabianus civis romanus factus: et cum papa defuncto. pro alio eligendo populus convenisset: inter eos et ipse venit: rex exitum scire volens. Et ecce coluba candida descendit super caput eius. Quod cum omnes mirarentur in papam ab eis eligi. Hic ut ait damasus papa per omnes regiones septem dyacones misit: et eisdem septem subdyacones tradidit. qui omnia gesta martirum collegerunt. Hic ut ait baymo imperatori philippo volenti inter esse pasche vigiliis et communicare mysterijs restitit nec quousque peccata confiteretur et inter penitentes stare interesse permisit. Tandem pontificatu suo anno. xiiij. iussu decem capitum obtruncatione martirio coronatur. Passus est autem circa annum domini. cclij.

De sancto Sebastiano xxiii. A

Sebastianus dicitur esse a sequens et beatitudo: et a stum quod est civitas: et ana quod est sursum quasi sequens beatitudinem civitatis superne: hoc est eam possidens et acquirens: et hoc quintupli denario secundum augustinum. Paupertate regnum. dolore gaudium. labore requies. ignominia gloria: morte vitam. Vel dicitur sebastianus a basto. Nam miles christus equus ecclesie. bastum sine selle sebastianus: quo mediante christus in ecclesia militavit: et de multis martiribus victoria obtinuit.

De sancto

U: I sebastianus interpretatur vallatus. vel circū
iens. Vallatus quia sagittis tanq̄ ericius fuit cir
cūdatas: circumiens quia omnes in artires circū
ibat et omnes confortabat. **B**

Sebastianus vir christianissimus: narbonē
sis genere cuius mediolanensis: dyoclesia
no et maximiano impatoribus adeo carus
erat. vt principatū ei prime cobortis traderent et
suo aspectui iuberent semp astare. Sic militarē cla
midē ad hoc tñ ferebat vt christiano: ū aias quas
in tormentis videbat deficere confortaret. Dum
aut̄ preclarissimi viri marcellianus et marci gemi
ni fratres pro fide xp̄i decollari deberent: ad eos
parētes adueniit vt ip̄oz animos a suo pposito
renocarent. Aduenit ergo mater et soluto capite.
scissisq̄ vestibus: vberibusq̄ ostēsis aiebat. O pre
dulces filij circūdat me inaudita miseria: et intol
lerabilis luct⁹. Deu me miserā. amitto filios meos
ad mortē vltro tendentes. Quos si michi hostes
pferrent: p media sequerer bella raptos. Si
violenta iudicia cōcluderēt carcerē interrūperem
montura. Nouū hoc pereūdi genus est in quo car
nifer rogat vt feriat. vita optat vt pereat: mors
inuitat vt veniat. Nouus hic luct⁹: noua miseria.
in qua natoꝝ iuuetus sp̄te amittit: et parentum
miserāda cogit senect⁹ vt viuat. hec dicēte matre
pater sermo: maibus adducit seruuloꝝ. et capite
asperfo pultere huiusmodi voces dabat ad celū.
Ad mortē vltro p̄ficiētib⁹ filiis valedicturus
adueni vt q̄ mee sepulture parauerā: in filio: ū se

Sebastiano

pulturis infelix expēdam. O filij baculū mee sene
crutis: et geminū meoꝝ v̄scerū lumē. cur sic moꝝ
rē diligitis? Venite huc iuuenes flere sup iuuenes
sp̄te peuntes. Venite huc senes. et mecū sup fili
os meos plāgite. Accedite huc patres et p̄hibite
ne talia partiamini. Deficite plorādo oculi mei ne
videā filios meos gladio cedi. hec dicente patre
adueniit cōiuges aspectibus eoꝝ: proprios filios
offerētes atq̄ ciulādo clamāt: s quibus nos dimit
titis: q̄ erunt hoꝝ infantū dñi? Quis vestras lar
gas diuidet possessiōes? Deu q̄ ferre a pectora: q̄
parētes despicitis: amicos respuitis: vxores abij
citis: filios abdicatis: et vos carnificib⁹ sp̄tancos
exhibetis. Inter hec aut̄ ceperūt viroz corda mol
lescere. **T**ūc sanctus sebastianus q̄ ibi ade
rat erūpens in mediū dixit. O fortissimi milites xp̄i
nolite per misera blādimēta coronam deponere
sempiternā. Sed et parētib⁹ dixit. Nolite timere
nō sepabunt a vobis: sed vadunt in celū vobis pa
rare fidereas mansiones. Nas ab inicio mūdi hec
vita ī se sperātes sefellit. se expectātes decepit. de
se presumentes irrisit. et ita nullus omnino certus
reddidit. vt omnibus p̄obes esse mētra. Vita hec
admonet furē vt rapiat: iracūduꝝ vt seuiat: mēda
cem vt fallat. Ipsa imperat crimia iubet faciōza
suadet iniusta. hec aut̄ p̄secutio quā hic patimur
hodie excādesit et cras euanescit. et hodie arde
scit et cras refrigescit: sub vna hora inducā et sub
vna hora excluditur. Dolo: autē eternus renoua
tur vt seuiat: augmētā vt exurat. inflāmat vt pu
niat. In amore ergo martirij nostros iā suscitē
affect⁹. Ibi enī dyabolus se vincere extimat q̄ dū
capit captus est: dum tenet tenens est: dum vincit
victus est: dū to: quet to: quet: dū iugulat occisus
est: et dum insultat irrisus est. Igit̄ dum beatus se
bastianus hec ex ore proferrer. subito per vnam
fere horā a splēdore nimio de celo descēdēte illu
minatus est: et sub illo splēdore passio cādūdissimo
amictus: et ab angelis septem clarissimis circūda
tus. Iuuenis etiā apparuit iuxta eum dans ei pa
cem et dicēs. Tu semp mecū eris. Cum autē bea
tus sebastian⁹ hec et his similia p̄dicaret. 30e vxoz
nicolstrati: in cui⁹ domo sancti custodiebant que lo
quelā amiserat: pedibus eius prouoluta nutibus
veniā postulabat. Tunc sebastian⁹ ait. Si ego xp̄i
seruus sum: et si vera sunt omnia que ex ore meo
beꝝ mulier audiuit et credidit: aperiat os eius qui
asperuit os zacharie p̄phete sui. Ad banc vocem
mulier exclamauit. Benedictus sermo oris tui. et
benedicti qui omnibus que locutus es credūt. Uidi

De sancto

Sebastiano.

em angelū libens tenentem ante te: ubi omnia que tu dixisti scripta erant. Vir autē eius hoc audiēs p̄cidit ad pedes sancti sebastiani. sibi postulās in dulgeri. Statimq; absolūēs martires rogabat vt liberi abirent. Qui dixerūt nullatenus se deserturos victoriā quā cepissent. Tantā igitur gratiā et virtutem verbis sancti sebastiani dñs cōtulerat q̄ non solum marcellianū et marcū in martiri cōstātia roborauit sed etiam partē eorū nomine tarquillinum. et matrē cum multis alijs ad fidei cōuertit. Quos omēs polycarpus p̄biter baptizauit. **D** Tarquillinus autē morbo grauissimo laborās mox vt baptizatus est sanitatē recepit. Prefectus autē vrbis rome q̄ et ipse morbo grauissimo laborabat rogauit tarquillinū vt ad se adduceret eū qui sibi sanitatē dederat. Tūc ergo ad eū venissent polycarpus p̄biter et sebastianus: et ipse eos rogaret vt etiā sanitatem reciperet. dicit ei sebastianus vt prius ydola abnegaret. et cōfringendi ea sibi potestatem traderet: et sic sanitatē reciperet. Cui cum eromacius p̄fectus diceret q̄ serui sui hoc facerent et non ipse dixit sebastianus. Timidi deos suos cōfringere formidāt: sed et si dyabolus hac occasiōne eos lederet dicerent infideles eos esse ob hoc lefos q̄ deos suos cōfringerēt. Sicq; polycarpus et sebastianus accincti plusquā ducenta ydola cōfrugerunt. Post hoc autē dixerunt eromacio. Cum nobis ydola cōfringētib; sanitates recipere debuisti nec recepisti. certū est quia aut infidelitatē nondū abiecasti. aut aliqua ydola reseruasti. Tūc indicauit se habere thalamū in quo erat omnis disciplina stellarū pro quo pater suus plusq; ducenta pondera auri expenderat: et q̄ que futura omnia p̄uidebat. Cui sebastianus. Quā diu hoc integrū habueris. teipm integrū non habebis. Cūq; ad hoc ille assentiret tiburcius eius fili; iuuenis egregius dixit Non patiar opus destrui tam p̄clarum. Sed ne paterne sanitati videar esse cōtrarius: duo dibani accēdam. vt si destructo ope pater meus sanitatē non recepit. ambo viui concrement. Cui sebastianus. Sic fiat vt locutus es. Dū igit illa cōfringerent: angelus p̄fecto apparuit. et sibi a dño ihesu sanitatē reddidit nūc auit. Statimq; sanus effectus cucurrit post eum vt eius pedes oscularetur. Qui eū p̄hibuit ex eo q̄ baptismū nondū receperat. Sicq; ipse et tiburcius filius eius. et mille quingenti de eius familia baptisati sunt. **T**oc autē ab infidelibus tenta et diu cruciata emisit spiritū. Quod cum audisset tarquillinus proripit et dixit. femine nos ad coronā p̄cedūt. vt quid viuim?

Ipse autē post paucos dies lapidatus est. **S** Sanctus autē tiburcius sup̄ prunas allatas. iubet aut in cēsus dñs imponere aut sup̄ ipsas nudis plantis incedere. Qui sibi signū crucis faciēs. constanter super ipsas nudis ingressus est plantis dicens. Uidet michi q̄ sup̄ rosos flores incedas in nomine dñi nostri ihesu xpi. Cui sebastianus p̄fectus dixit. Quis ignorat magicam artem christū vos docuisse. Cui tiburcius obmutescit infelix. quia nō es dignus nomē tam sanctū et tam mellifluū nominare. Tūc iratus p̄fectus iussit eum decollari. Marcellianus autē et marcus stipiti affigunt. Cūq; fuissent affixi p̄sallentes dicebāt. Ecce q̄ bonum et q̄ iocundum habitare fratres i vnū. Quibus p̄fectus. Infelices deponite amenciam et vos ipsos liberate. Cui illi Nunq̄ tam bene epulati sumus vrinam tādū sic nos esse p̄mitteres q̄ diu corporis regimur idumēto. Tūc p̄fectus iussit eos laceis per latera trāstuerberari. et sic martiriū cōsumauerūt. Post hoc p̄fectus diocleciano imperatori de sebastiano suggestit. Quam ad se vocans dixit. Ego te inter primos in palacio meo semper habuisti contra salutē meam et deorum iniuriam actenus latuisti. Cui sebastianus. Pro salute tua christus semp colui et pro statu romani imperij deus qui in celis est semp adorauit. Tūc dyoclecianus iussit eum in medijs campum ligari. et a militibus sagittari. Qui ira cū sagittis implerunt. vt quasi ericius videretur. et estunātes illum mortuum abierunt. Qui intra paucos dies liberatus. stans super gradus palatij: imperatores venientes de malis que christianis inferebāt dure redarguit. Dixerunt imperatores. Ille ne est sebastianus quem diu sagittis interfectū iusseramus? Cui sebastianus. Ad hoc me dñs resuscitare dignatus est: vt conueniam vos. et redarguas vos de malis que christi famulis irrōgatis. Tūc imperator tam diu eum sustigari iussit. donec spiritus exalaret. fecitq; corpus eius in cloacā projici. ne a christianis pro martire cōle refectus aut sebastianus sequēti nocte sancte luce apparuit. et corpus eius sibi reuelauit. et vt futura vestigia apostolorū illud sepelire p̄cepit. Quod et factum est. Passus est autē sub dyocleciano et maximiano imperatoribus qui ceperūt iuncta annos dñi. cclxxxvij. **R**efert gregorius i primo libro dyalogorū. q̄ quedam mulier in tascas nup nupta euz ad dedicationē ecclie sancti sebastiani ab alijs inuitata esset in ipsa nocte quā sequēti die ire debebat. carnis voluptate stimulata a viro suo se abstinere nō potuit. factō autē mane magis erubescēs vultū hominum q̄ dei illuc p̄fecta est: **M**ox autem

De sancta

vt oratoriū vbi erant reliquie sancti sebastiani in
gressa est dyabol⁹ eam arripuit et coram omnib⁹
verari cepit. Tūc presbiter illi⁹ ecclesie pallam al
tari arripies. inde eā operuit. Sed dyabol⁹ sta
tim ipm presbiter inuasit. Duxerunt autē eam a
mici sui ad incantatores. vt suis incantationib⁹ dy
abolum effugarent. Sed mox vt incantaref indi
cio dei legio demonum. id est sexmille sexingen
tis sexaginta sex in eam ingressi ipam acri⁹ vexare
ceperūt. Quidam aut vir noie fortunat⁹ sanctita
te cōspicius suis p̄cibus eaz sanauit. Legit quoqz
in gestis lōgobardoꝝ. q̄ tēpore gumberti regis
ytalia tota rāta peste p̄cussa est: vt vix vnus alte
rū sufficeret sepelire. Et hec pestis maxime rome
ac papie grossabaf. Tūc visibiliter bonus ange
lus multis apparuit. malo angelo sequēti et ve
nabolū ferēti precipies vt p̄citeret. ac eadē face
ret. Quorūcūqz aut aliquam domū p̄cūtebat tot in
de mortui efferebant. Tūc cuidam diuinitus re
uelatum est. q̄ nequaquā hec pestis cessaret: donec
sancto sebastiano altare papie cōstrueret. Qd̄ quī
dē cōstruētū est in ecclesia sancti petri que dicit ad
vincula. Quo facto statim cessauit illa quassatio.
Et illuc a roma reliquie sancti sebastiani sunt delatē
te. **A**mbrosius in prefacione sic ait. Beati marti
ris sebastiani pro cōfessione nois tui dñe venera
bilis sanguis effusus: simul et tua mirabilia mani
festat. q̄ perfidias in infirmitate virtutē. et nostris
studijs das p̄fectū. et infirmis ap̄d te p̄stas auxiliū
**De sancta Agnete virgine et mar
tyre. Legenda** xxiii **A**

Agnete

Agnes dicta est ab agna: quia mitis et bu
milis tanq̄ agna fuit. vel a greco quodaz
agnos quod est piū: quia pia et misericors
extitit. vel agnes ab agnoscendo: quia viā verita
tis agnouit. Veritas aut sc̄m augustinū opponit
vanitati. et falsitati et duplicitati que tria a se re
mouit per virtutē quam habuit. **B**

Agnes virgo prudentissima vt testatur am
brosius qui eius passionē conscripsit. trede
cimo anno etatis sue mortē perdidit et v
tam inuenit. Infantia quidez cōpurabaf in annis
sed erat senectus mētis immensa. Corpore iuuecu
la: sed animo cana: pulchra facie. s̄z pulchrio: fide
Que dū a scolis reuertit: a prefecti filio adamatur
Cui ille gēmas et diuitias innumerabiles p̄misit
si cōsensuz eius cōiugio nō negaret. Cui agnes re
spōdit. Discede a me fomes peccati: nutrimentum
facinorū: pabulū mortis: quia iam ab alio amato
re p̄uenta suz. Lepitqz ipsuz suū amatore et spō
sum a quinqz cōmendare: que spōse in sponsis p̄
cipue requirunt. s̄z a nobilitate generis. a decore
pulchritudis: a diuitiaz abūdantia: a sōtitudine et
potētie efficacia: et ab amoris excellētia. sic dicens.
Illum amo qui longe te nobilio: est. et genere dy
gnior: cuius mater virgo est. cuius pater feminaz
nescit: cui angeli seruiunt. cuius pulchritudinem
sol et luna mirant: cuius opes nunq̄ deficiunt: cu
ius diuitie nunq̄ decrescūt: cuius odore reuiuiscūt
mortui: cuius tactu confortantur infirmi. cuius a
mo: castitas est. tactus sanctitas: vnio virginitas
Hec aut quinqz ponit in quadā auctoritate dicens:
Cuius generositas celsio: possibilis fortio: aspe
ctus pulchrio: amo: suauio: et omni gratia elegā
tio. **C** Deinde ponit quinqz b̄nficia que sibi
sponsus contulit et alijs sponsis confert: s̄z quia
eas fidei anulo subarrat multiplici virtutis varie
tate eas vestit et ornar: passiois sue sanguine eas
signat: vinculo amoris eas sibi copulat. et thesau
ris celestis glorie eas ditat sic dicens. Qui anulo
suo subarrat me dexteram meā et collum meum
cinxit lapidib⁹ p̄ciosis. induit me ciclade auro tex
ta: et immēsis monilibus ornauit me. posuit signū
in facie meam: vt nullū p̄ter eum amatore assu
mam: et sanguis eius ornauit genas meas: iā am
plexib⁹ eius castis astricta suz: iam corpus eius cor
pori meo sociatū est: ostendit michi thesauros in
comparabiles: quos michi se daturū si in eo perfe
uerauero repromisit. **A** Audies hec in sanus iuue
nis lecto. p̄sternitur: et q̄ amore egrotet per alta
suspiria a medicis experitur. Cūqz pater iuuenis

De sancta

Agnes.

eadem virgini replicaret. et illa prioris sp̄si fede
 ra se violare nō posse assereret. cepit prefectus in
 quirere q̄s esset iste sp̄sus: de cuius se agnes po-
 testate iactaret. Cū ergo quidā assereret q̄ christū
 sponsum suum diceret. blandis prius sermonibus
 demum terroribus eam pulsat. Cui agnes. Quis
 quid vis age: quia qd̄ queris nō poteris obtinere
 sp̄m enim terrentē vt blandientem sumiliter deri-
 debat. Cui prefectus. Unum tibi de duobus elige
 Aut eaz virgimbus dee veste sacrificia si tibi virgi-
 nitas placet. aut cum meretricibus scortaberis.
 Quia cū nobilis erat vim sibi inferre nō poterat.
 et ideo titulum sibi xp̄ianitatis opposuit. Cui illa
 Nec sacrificabo dijs tuis. nec for̄dib⁹ polluar alie-
 niz dñi. **D** Tunc prefectus iussit eā expoliari
 et nudā ad lupanar duci. Tantā autem densitatē
 capillis ei⁹ dominus cōtalit vt melius capillis q̄
 vestibus regeretur. Ingressa autē turpitudinis lo-
 cū: angelū domini preparatū inuenit. qui locū cla-
 ritate nimia circūfulsit. sibiq; stolam candidissimā
 preparauit. Sicq; lupanar locus fit or̄atiōis adeo
 vt mundior exiret q̄ fuisset ingressa: que immenso
 lumini dabat honore. Prefecti autē filius cū alijs
 iuuenibus ad lupanar venit. et eos prius ad ipsaz
 inuit auit. Qui ingressi: sed ex miraculo territi: cō-
 puncti redierūt. Quos ille miseris appellās et ad
 eā furians intrans: cum eam vellet contingere in
 ipsum lumē irruit. Qui cū deo nō dedisset honore
 prefocatus a dyabolo exspirauit. Quod prefectus
 audiens cū ingenti ploratu ad eā venit: et causam
 mortis eius diligētius sciscitatur. Cui agnes. Ille
 cuius voluntatem volebat perficere: potestatem
 in eum accepit et occidit. Naz socij eius de viso mi-
 raculo territi redierūt illesi. Cui prefect⁹. In hoc
 apparebit q̄ nō magicis arrib⁹ hoc egisti. si impe-
 trare poteris vt resuscitetur. Orante agnete iuue-
 nis resuscitatur. et xps ab eo publice predicatur.
 Ad hec̄ plorum pontifices seditionem excitātes
 in populo exdamauerūt. Tolle magam tolle ma-
 leficā que mentes mutat: et animos alienat. Pre-
 fectus autē viso tanto miraculo eaz liberare volu-
 it: sed p̄scriptionē metuens vicariū dereliquit. et
 quia eā liberare nō potuit tristis abcessit. Tunc
 vicarius aspasius nomine. iussit eam in copiosum
 ignē iectari. Sed i duas ptes flāma diuisa seditio-
 sum populū exurebat. Tūc aspasius i gutture ei⁹
 gladiū immergi p̄cepit. Et sic christus sp̄sus can-
 didus. rubicūdus ipsam sibi sponsaz et martirē cō-
 fecit. **P**assa est autē vt credit̄ tēpore cōstan-

tini magni. qui cepit anno domini. cccij. Cū igit
 corpus eius christiani et parētes ipsius cū gaudio
 sepelirēt: vix a paganis in eos lapides mictētib⁹
 euaserunt. **E** Emerenciana autem eius col-
 lactanea virgo sanctissima. licz adhuc lathbecumi-
 na dū iuxta sepulchrū eius staret: et cōstanter gēti-
 les argueret ab eis lapidata est. Statimq; tremo-
 tus horuscationes et fulgura extiterunt: adeo q̄
 ex paganis plurimi perierunt: ita q̄ ipsi de cetero
 veniētes ad sepulchrū virginis non leserunt. Cor-
 pus autē emerenciane iuxta corpus sancte agnetis
 positū est: Cūq; parentes eius octauo die iuxta
 tumulū vigilarent. viderunt chorū virginū ve-
 stibus aureis radientē. interquas viderūt beataz
 agnetis simili veste fulgentes: et a dextris eius a-
 gnus candidiorē niue stantē. Quibus illa. Videte
 ne me quāsi mortuā lugeatis: s̄ cōgaudete meaz
 et cōgratul. amini: quia cū his oībus lucidas sedes
 accepi. Propter hanc visionē celebrabat̄ festū ag-
 nis secundo. **C**onstātia virgo filia cōstantini le-
 pra grauissima laborās: cum hāc visionē audisset
 tumulū eius adiit: et ibi dum in oratione persiste-
 ret obdormiuit. Viditq; beatā agnetam sibi dicen-
 tem. Constanter age constantia. si in xpm credi-
 deris. continuo liberaberis. Ad hanc vocē cuiq;
 lans. perfectā se sanat. i inueit. Que baptismū reci-
 piēs super corpus sancte agnetis basilicaz fecit et
 ibi in virginitate de gēs. n. vltas exemplo suo ibi-
 dem virgines aggregauit. **F** Quidam vir no-
 mine paulin⁹ in ecclesia sancte agnetis sacerdotij
 fungēs officio. mira cepit carnis tēptatione vexa-
 ri. Sed cum deum offendere nollet: a sommo pon-
 tifice licentiā petijt contrahendi. Cuius bonitatē
 et simplicitatem papa cōsiderans anulum ei cum
 smaragdo dedit et iussit vt ymagini formose bea-
 te agnetis que in sua ecclesia depicta erat ex pte sua
 p̄cipet. vt se pmitteret desponsari. Cūq; hoc sacer-
 dos ymagini imparet. illa cōtinuo digitū anularē
 porrigēs: et anulo suscepto digitū retrahēs omniē
 tēptationē a sacerdote fugauit. Predictus autē
 anullus adhuc dicit in eius digito apparere. Ali-
 bitamen legif. q̄ cū ecclesia beate agnetis iucet
 papa cuidam sacerdoti dicit se sibi velle quādam
 sponsam sibi custodiendā et nutriendā: scz ecclias
 sancte agnetis pmittere. dāsq; ei anulū iussit vt di-
 ctam ymaginē desponsaret. Quā illa extēdēte et
 retrahēte digitum desponsauit. **D**e hac virgi-
 ne dicit. Ambrosius in libro de virgimbus. Hanc
 senes hanc iuuenes. hanc pueri canant. Nemo est
 laudabilior q̄ qui ab omnibus laudari potest.

De sancto

Vincenzio

Quot hoies tot pcones qui martirē predicant dū loquūtur. Stupere vniuersi q̄ iam diuinitatis testis existeret. que ad huc arbitra sui per etatē esse nō possēt. fecit deniq; vt ei de deo crederetur. cui de hoie ad huc nō crederet. quia quod vltra naturam est: ho: de autore nature est. Nouū martirij genus nondū ydonea pene. etiaz natura victorie certare difficilis habilis coronari. Magisterium virtutis impleuit que nondū iudiciū habebat etatis. Nō sic ad thalamū nupta pperaret. vt ad supplicij locū leta successu. gradu festina. virgo pcessit. Jre ambrosius in pfacione. Beata agnes generositaris oblectamēta despiciens. celestem meruit dignitatem. societatis humane vora contemnens eterni regis est sociata consortio. preciosam mortem pro christi confessione suscipiens. simul est ei facta conformis.

De sancto Vincenzio martire

xxv.

Vincenzius dicitur quasi vicium incendens. vel vincens incendia vel victoriam tenens. Ipse enī incendit. id est consumpsit vicia p carnis mortificationē. vicit incēdia suppliciorum per constantē penarū perpeſſionē victoriā tenuit mundi per ipsius deſpectionē. Vicit enī tria que erāt in mūdo. scilicet faſos errores. imūdos amores. mundanos timores. quos vicit per ſapiētā mundiciā et constantiā. De quibus dicit auguſtinus. Ut cū omnibus erroribus amoribus et timoribus vincat. h. mundus. ſanctorū martinū docet et do-

cterunt. Eius paſſionē quidā beati auguſtinum aſſerunt compilaſſe. quam prudētius verſibus locūter exequitur.

Vincenzius nobilis genere: ſed fide ac religione nobilioꝝ. beati valerij epiſcopi dyaconus fuit. Cui epiſ quia expeditionis erat lingue vices ſuas comiferat. et ipſe orationi et cōtemplationi vacabat. Juſſu igit daciani preſidis valenciā trahunt: et duro carceri mancipantur. Cūq; eos fame pene deſeſſe crederet: eos ſuo aspectui uulſit aſtare quos cūq; ſanos cerneret et gaudētes iratus in hāc voce prorupit. Quid dicas tu valerij qui ſub noie religionis contra decreta principū facis? Cū aut beatus valerius leuius reſpōderet. dixit ei vincenzius. Noli pater venerabilis quaſi mēte tumida ſubmurmurare: ſed libera voce exclama. Si ergo iubes pater ſcē reſpōſis iudicē aggrediar. Cui ille. Jam dudū tibi fili carifime loquendū curam commiſeram. et nunc p fide qua aſtamus reſpōſa cōmitto. Tunc vincenzius cōuerſus ad dacianū. hactenū inq̄ra te ſermo de negāda fide perorauit: ſi nephariū apud xpianorū prudētiam eſſe cognoſce. de citatis cultum abnegādo blaſphemare. Tūc iratus dacianus epiſm i exitus mūti pcepit: vincenziū vero tanq̄ contumacez et p̄ſumptuoſum iuuenēz: vt eius exemplo alij tererent. in calleo diſtentū membris oibus diſſipari. Cūq; corpore totus diſſiparetur dacianus. Dic michi vincenzi. vbi nūctū miſerrimū corpus cōſpicias? At ille ſubridēs ait. Hoc eſt qd ſemp oprauit. **T**ūc iratus preſes cepit ei oīa genera tormentorū minari. niſi ei aſſenſum preberet: Cui vincenzius. O felicē me quo michi irata te grauius putas: cō melius incipis miſereri. Inſurge ergo miſer. et toto malignitatis ſpiritu deſaſtare. Uti debis me dei virtute plus poſſe dum to: queo: q̄ poſſis ipſe qui to: queſ. Ad hec preſes cepit clamare: et carniſices virgis et fuſibus verberare. Et ait vincenzius. Quid facis daciane? Ecce tu ipſe me vindicas de toto: oibus meis. Tunc preſes amentis factus dixit carniſicibus. Miſerrimi nichil facitis. Cur deſiciunt manū veſtre? Adulteros et patricidas vicere potuiſtis. vt nichil inter illata ſupplicia celare poſſent. et nūc ſolus vincenzius veſtra poterit ſupare to: mēta? Tunc carniſices pecrines ferreos vſq; ad intima coſtarū fixerūt: ita vt de toto eius corpore ſanguis eſſlueret et ſolutis coſtarū cōpaginibus. viſcera interna peterent. Et ait dacianus. **D**iſereri tu vincenzi vt poſſis tam pulchriam recuperare iuuentutē et ea q̄ ſuperſunt

lucari torquēta. Et ait vincētius, O venenosa dy
aboli lingua. tormēta tua nō timeo: sed hoc solum
valde metuo q̄ te michi fingis velle misereri. Nā
quo te magis iratū video: eo ampli⁹ ⁊ magis exul
to. Nolo vt aliquid munus de supplicijs: vt te vi
ctum in omnibus fatearis. Tūc excoquo deposit⁹
atq; ad ignis craticulā raptus. moras carnicum
arguēdo ad penam alacriter p̄perabat. Craticu
lam ergo sp̄dē cōscendens. ibidem assat. exurit ⁊
cremas. membr̄isq; omnibus vincini ferret. ⁊ ardē
tes lamine insigunt. Dūq; sanguine flāma resper
gitur. vulnera vulneribus imprimunt. Sal insup
in ignē spargitur: vt in corpus eius vndiq; vulne
ratū resiliens stridentibus flāmis crudelius cōbu
rat. Jamq; nō ad artus sed ad viscera tela iaciunt:
ipsaq; interna viscera de eius corpore extra
labunt. Inter hec ille manet immobilis: et sursum
erectis luminibus dñm precabatur. Cūq; ministri
hec dacio retulissent: ben ait dacio. Vincimur
Sed iā nunc vt in pena diutius viuat ip̄m terri
mo carceri includite. et ibi testas acutissimas con
gerite. pedes ei⁹ ligno affigite sine omī humano
solacio extensum sit super testas. relinquit. et cū
defecerit nunciāte. fauet quantorius ministri cru
deles dño crudeliori. Sed ecce rex p̄o quo miles
patitur penā cōmutat in gloriā. Nā tenebre car
ceris ab immēsa luce expellunt. testarū asperitas
in omnium florū suauitate mutatur. pedes dissol
uuntur: et angelorū solacio venerando perfruit.
Cūq; sup flores cū angelis psallens. incederet.
modulatio dulcis et mira suauitas florū procul
diffundit. Preterriti custodes cū primas carceris
quid intus erat vidissent. ad fidem conuersi sunt.
Hec audies dacio. amens factus ait. Et quid ei
amplius faciem⁹. Ecce em̄ victi sum⁹. Trāserat
ad lectulū: et stramētis mollioribus reponat: ne
plus eū gloriōsus faciam⁹: si forte defecerit in tor
mētis. Sed potius recreat⁹: nouis iterū supplicijs
punit. Cum igitur ad stratū meliorē deponatus
esset: et ibidem paululū quiescisset. statim spiritum
tradidit. circa annos dñi. cclxxxvij. sub dyoclecia
no ⁊ maximiano Quo audito dacio. vebemēter
se sic victū dolens ait. Et si nō potui eū superare
viventē punit⁹ vel defunctū: et sic faciabor de pe
na: et sic poterit michi puenire victoria. Iussu er
go dacio: corp⁹ eius in campū auibus et bestijs
d. uo: adū exponit. Sed statim angelorū custodia
p̄munit. et intactū a bestijs conseruatur. Deniq;
coruus in glumei dedit. alias aues se maiores im
petu alap̄ abegit et lupū accurrentē moribus et

clamorib⁹ effugauit. Qui reflexo capite i aspectu
corpore sacris fixus cernit: vt pote q̄ ibidē ange
lorū custodiā mirabatur. Qd̄ audiens dacio ait
Puto q̄ nec defunctū potero superare. Juber ergo
corpore eius ingentē molam alligari et in pelago
p̄ici: vt quod in terra a bestijs cōsumi nō potuit
saltez in pelago a marinis beluis deuoret. Naute
igit corp⁹ eius in pelagus deferētes submergunt
sed ip̄s nautis velotus lito: a corpus perit. Qd̄ a
quadā marrona et quibusdā alijs ip̄so reuelāre in
uenit. et ab eis honorifice sepelitur. **De**
hoc martire scribit Aug⁹. Beatus vincētius vi
cit in verbis. vicit in penis. vicit in confessione. vi
cit in tribulatione. vicit exaltus. vicit submersus.
vicit ortus. vicit mortuus. Idē. Torquet vincen
tius vt exerceat. flagellat vt erudiat. tunditur
vt solideat. exurit. vt purgeat. Ambrosius in pre
fatione de ip̄o sic ait. Torquet vincētius. tundi
tur. flagellat. ⁊ exurit: sed inuictus. p̄ sancto noīe
animus nō concutit. plus ardens igne zeli q̄ ferri
plus nectit timore dei q̄ seculi. plus voluit place
re deo q̄ foro. plus dilexit mori mundo q̄ domo
Item aug⁹. Ante oculos nostros mirandū specta
culū cōstitutū est. Iudex iniquus: tortor: cruentus
martir inuictus. crudelitati pietatisq; certamen.
Prudētius quoq; qui claruit tempore theodo
sij senioris. q̄ cepit anno dñi. cclxxxvij. sic ip̄m da
ciano respōditse ait. Tormenta carceris vngule
stridentisq; flāmis lamina. atq; ip̄a penarū vltima
mors xp̄ianis ludus est. Tunc dacio ait. Vincit⁹
retortis brachijs sursum ac deorsus extēdit. donec
cōpage ossum diuisa membra tim creper: vt per
lacrimas vulnerū iecor: detectū palpiter. Videbat
hic miles dei man⁹ cruentas increpans q̄ fixa nō
p̄fundius intraret arcus vngula. Cū esset in car
cere angelus dixit ad eum. Exurge martir inclite
exurge securus. exurge et almis cetibus nostre so
dalis addere. O miles inuictissime. fortissimoz for
tior: iā te ipsa seua et aspera tormēta victorem tre
munt. Exclamat prudēt⁹. Tu solus insignite. so
lus brauij duplicis palmā tulisti. tu duas simul pa
rasti laureas.

De sancto Basilio episcopo.

xxvi.

Basilus venerabilis ep̄s et doctor: precipu
us. cuius vitam scripsit amphilochus yco
nij ep̄scop⁹ quāte sanctitatis extiterit. cur
dam heremite nomine effret in visu monstratū est
Cum em̄ dictus effret in extrasi posu⁹ esset vidit
columnā ignis cui⁹ caput vsq; ad celus p̄ungebat

et vocem desup audiuit dicere. Talis est magnus basilus: qualis hec columna ignis quam cernis. Venies igitur ad ciuitate in die epyphanie: vt tm virum videre posset. cu vidisset eum stola cadida indutus cum clericis venerabiliter procedentem ait intra se. Ut video in vacui laboraui. Iste enim cum in tali honore et costipatione sit positus: nequaquam talis potest esse quemadmodum vidi. Nos enim qui portauimus podus dici et estus: nichil tale consecuti sumus. Et hic cum in tali honore et costipatione positus sit columna ignis est. Miro: ista. Basili? igitur in spiritu hoc videns: fecit eum ad se introduci. Qui cum introductus esset vidit linguas igneam per os eius loquentem. Et ait effrem. Vere magnus basilus. Vere columna ignis basilus. Vere spūs sanctus loquit per os eius. Dixitq; illi effrem. Obsecro dñe vt michi impetres q; grece loquar. Cui basilus. Rem difficilem postulasti. Pro eo tamen orauit: et continuo grece loqui cepit. Quidam alius heremita videns basilus alias in pontificali habitu procedentem eum desperxit: iudicās eum in corde suo q; in tali pompa plurimū delectaret. Et ecce vox facta est ad eum dicens. Tu amplius delectaris in palpando cartę tuam caudam: q; delectet Basilius in apparatu suo. Valens impator: fautor: arrianorum ecclesiam quādam a catholicis abstulit: et arrianis dedit. Ad quē accedens basilus ait. Impator: scriptum est. Honor: regis iudicium diligit. Et iterum. iudicium regis iusticia. et cur cor tuus imperauit: vt catholici eijcerentur de ecclesia. et dā-

retur arrianis. Cui impator. Iterum ad contumelias reuertes. o basili non decet te. Et ille. Decet me pro iusticia etiam mori. Tūc demosthenes prefectus epularum impatoris fautor: arrianorum et loquens p eis fecit barbarismū. Cui ait basilus. Tuum est de pulmētarijs regis cogitare non dogmata diuina decoquere qui mox cōfusus tacuit. Dicit impator: basilio. Uade et iudica inter eos: sed non scdm immoderatā amorē populi. Abiens ergo dixit coram catholicis et arrianis vt fores ecclesie clauderent: et vtriusq; partis sigillo munirent et ad quoz orationes aperirent sua esset. Quod cū omnibus placuisset: orantibus arrianis tribus diebus et noctibus: et venientibus ad fores ecclesie non sunt aperte. Tūc basilus p cessione ordinata venit ad ecclesiam: et facta oratione leui icu baculo pastorali fores tetigisse dicens. Attollite portas principes vestras: et eleuamini porte eternas etc. Et continuo sunt aperte et mirantes: deo gratias reddiderunt. Et reddita est ecclesia catholicis fecit autē impator: promitti multa basilio: vt in bystoria tripartita legit si sibi consentiret. Et ille. Puctis ista cōueniunt. Nam qui diuinis sagināf eloquijs: corrumperet de diuinis dogmatibus nec vnam sillabā patiunt. Tūc impator: indignat⁹ vt ibidē dicitur cū de eius exilio sententias velle scribere primus: sed: tertius calamus fractus est. Deinde tremor: magnus eius manū iuasit. Unde indignatus cartam fregit. **B** Vir quidam venerabilis noie Eradius filiaz vnicā habebat: quā cōsecrare dño disponebat. Sed dyabolus humani generis inimicus hoc aduertens: vnū de seruis predicti eradij in amorē puelle plurimū inflāmanit. Verū cum impossibile cerneret: vt ipse qui seruus erat in amplexus tā nobilis puelle accedere posset ad vnū de maleficijs accessit promittens ei multam pecunie quantitatē si ad hoc eum iuuare velle. Cui dixit malefic⁹. Ego hoc agere nō possum: sed si vis mittā te ad dñm meum dyabolum et si feceris que ipse tibi dixerit: tui desiderij obriuebis. Et dixit iuuenis: quecūq; dixerit michi facia. Ille ergo maleficus eplam ad dyabolū fecit et cā per dictū iuuenē i bec verba trāsmisit. Quā quidē mi dñe opor: ter me festinanter: et sollicite quoscūq; a christiano:ū religione abstrahere et tue adduce re volūtati: vt pars tua quotidie multiplicet: nisi tibi hunc iuuenē cupiditate in talem puellā exarsum: et postulo vt suū desiderij a se sequatur: vt et in isto gloriē et alios tibi de cetero valeā aggrogare. Et dans ei epistolaz dixit. Uade et tali hora

noctis sta supra monumentis gentilis et ibidem demones acclama et bancartā in aere exalta et statim aderunt tibi. Qui vadēs demones inuocabat et cartā p aere eiciebat. et ecce adest princeps tenebrarū: vailatu multitudine demonioꝝ. Qui cum eplam plegisset ait ad iuuenē Credis i me vt tuā cōpicam voluntatē. Qui ait. Credo dñe. Cui dyabolus. Et abnegas xpm tuū. Qui ait. Abnego. Dixit dyabolus. Perfidi estis vos xpiani: q̄a quādo quidem mei opus habetis ad me venitis: quando autē desiderium vestrū assecuti estis statim me negatis et ad xpm vestrū acceditis. Ille autē quia clementissimus est suscipit vos. Sz si vis vt tuā cōpleam voluntatē. fac michi manu tua scriptus in quo cōfiteari s te abrenunciare xpo tuo et baptismati et xpiane possessioni: vt meus sis seruus et mecū in iudicio cōdēnandus. qui statim manu propria scriptū fecit qualiter xpo abrenūciaret et se seruituti dyabo i manciparet. Cōtinuo igitur dyabolus accersit spirit⁹ qui erant sup fornicationē iubens eis vt ad predictā puellā accederent et cor eius in amore iuuenis inflārent. Qui accēdes cor eius adeo accēderūt: vt puella se in terram proieceret et ad patrē lamētabiliū exclamaret. Misere mihi pater misere mihi: q̄ dire torqueo: ppter amorē talis pueri nostri. Misere visceribus tuis: et paternū amorē michi ostēde et puero quē amo et pro quo crucior: me cōiūge. Sin aut post modicum me moriturā videbis: et p me in die iudicij rationez reddes. Pater aut euigilās dicebat. Deu me miserū. Quid cōtigit misere filie mee. Quis meū thesaurum furatus est: quis dulce lumen oculoꝝ meoꝝ extinxit. Ego te volebam celesti pponso cōiungere: et p te saluari putabam: et tu in amorē lasciuie insanisti. Sine filia vt sicut disposui te dño cōiungaz: ne ducas senectutē meā cū dolore ad inferos. Illa aut clamabat dicēs. Pater mi aut cito desiderū meum cōple aut morituram post modicū me videbis. Cū igit illa amarissime fieret et quasi insaniret: pater eius in magna desolatione positus: et amicoꝝ cōsilijs deceptus: suā voluntatē cōpleuit et eam puero in vxorem dedit ac vniuersam substantiam sibi tribuit dicens. Vnde filia mea vere misera. Cum ergo insimul permanerent: iuuenis ille ecclesiam nō introibat: nec sibi crucis signaculum faciebat. nec deo se recomendabat. Unde de hoc notatus est a nonnullis qui vxori sue dixerunt. Scis quia vir tuus quem tibi elegisti christianus non est: nec ecclesiaz ingreditur. Quod illa audiens vehementer timuit. et

humo se prosternēs vngulis seipsam discerpere cepit: aspectus suū ptondere et dicere. Deu michi misere cur nata sum. Cū ergo viro suo q̄ audierat retulisset: et ille nequaquā rem sic esse assereret: sed oīno falsū qd̄ ipa audierat affirmaret. Illa ait. Si vis vt credā tibi ego et tu ecclesiā cras ingrediamur. Vidēs ille q̄ latere non posset: narravit ei totum ordinem geste rei. Quod illa audiens vehemēter ingemuit: et ad beatū Basiliū properauit: ei q̄ oīa que viro suo et sibi cōtingerant enarravit. Basilius aut puerum vocās: et oīa ab eo audiēs dixit ei. Vis fili reuerti ad dñm. Qui ait. Utiq̄ dñe: sed non valeo. quia dyabolo sum professus. et xpm abnegauit: et abnegationis mee scriptū feci et dyabolo ipm dedi. Cui basilius. Nō sit tibi cure benign⁹ est em̄ dñs: et te penitentem suscipiet et continuo apprehendēs puerū signum crucis in eius fronte fecit. et per tres dies eū reclusit. Postea eum visitauit et dixit. Quomō habes fili. Qui ait. In magna sum dñe defectione nec suffero clamores eorum et terrores seu dilapidationes. Tenētes em̄ manuscriptū meū: causantur me dicentes. Tu venisti ad nos et nos non ad te. Et dixit sanct⁹. Noli timere fili: et tantūmodo crede. Et dans ei modicam escam faciensq̄ signū crucis iterū euz reclusit et pro eo orauit. Post aliquot dies iterū eum visitauit et ait. Quō habes fili. Qui ait. Pater a lōge clamores et minas corū audio: sed eos non video. Et dans ei iterū escam et signās et claudens botiū abiit et pro eo orauit: et post aliquot dies rediens dixit. Quō habes. Respondit. Bene habeo sancte dei: vidi em̄ te in visu pugnantē pro me et dyabolum vincentē. Post hoc eum educens oī clericum et religiosos et populum cōuocauit et oēs pro eo orare ammonuit: tenensq̄ manū pueri dicebat eum ad ecclesiam. Et ecce dyabolus cum multitudine demonū ad eū venit et v. sibiliter apprehendens puerum conabatur eum rapere de manu eius. Et cepit clamare puer. Sancte dei adiuua me. Et tanta eo improbus instātia aggressus est vt etiam sanctū impelleret trabēs puerū. Qui ait ad eum. Improbissime nō sufficit tibi perditio tua nisi et dei mei tēpres plasma. Dyabolus autē dixit ad eum multis audientibus. Preiudicas michi o basili. Tunc oīs clamauerunt kyrieleyson. Dixitq̄ ad eū basilius. Inrepet te dñs dyabole. Qui ait. Preiudicas michi o basili. Non abij ego ad eum sed ipse venit ad me: abnegauit xpm suū et professus est michi: ecce scriptum eius in manu habeo. Qui ait. Non cessabimus orare donec scri-

De sancto Johanne elemosinario.

ptum reddas. Et orate basilio et tendete in celis manus. ecce carta per aerem delata: et ab oibus visa venit: et imposita est in manus basilij. Quia ille suscipiens dixit puero. Cognosca has litteras frater. Et ille. Etiam domine manu mea scripte sunt. Et frater basilius scriptum produxit eum ad ecclesiam et dignum eum fecit sancto ministerio: et bene instruit, et regulam sibi dans reddidit mulieri. **M**ulier quedam peccata multa habens. et ea in carta conscribens in fine quoddam grauius perscripsit: et scriptum ipsum beato basilio tradidit: rogans ut pro ea oraret et suis orationibus peccata ipsa deleteret. Qui cum orasset et mulier cartam aperuisset omnia peccata: preter istud grauius deleta mouit. Que ait ad basilium. Misere mei serue dei. et per hoc michi indulgentiam impetra sicut per alios impetrasti. Qui ait ad illam. Recede a me mulier: quia homo peccator: ego sum indigens indulgentia sicut et tu. Cum autem illa istaret dixit ei. Uade ad sanctum virum effrez. et ille qui postulas tibi poterit impetrare. Que cum abiisset ad sanctum virum effrem: et cur ad eum a sancto basilio missa sit intinasset ille ait. Recede quia homo peccator: ego sum. Sed redi filia ad basilium et quod tibi per ceteris ueniam impetrauit. per isto quoque impetrare ualebit festina cito ut eum uiuam inuenias. Que cum in ciuitatem uenisset. ecce basilius ad tumultum ferebat. Illa autem post eum clamare cepit et dicere. Uideat deus et iudicet inter me et te. quia uales placare deum pro me ad alium transmissisti me. Tunc percipit cartam super feretrum. Et post modicum illam recipiens et aperiens. illud peccatum penitus deletum inuenit. Sicque ipsa et omnes que aderat deo inmensas gratias reddiderunt. **A**ntequam autem uir dei migraret a corpore. positus in infirmitate qua et mortuus est. quedam iudeum nomine ioseph. in medicinali arte ualde peritum. quem uir dei multum diligebat eo quod se illum ad fidem conuersurus prouidebat ad se quasi eius opera indigeret uocauit. Ille uocatus pulsum tangens. et ex tactu mortuus in ianuis esse cognoscens: dixit familie. Que ad sepulturam necessaria sunt parate: quia primo morietur. Quod basilius audiens dixit ei. Nescis quid dicas? Tui ioseph crede domine: quia sol cum sole occidit hodie. id est tu cum sole occides hodie. Tui dixit basilius. Quid dicas si non moriar hodie? Tui ioseph. Non est possibile domine. Et basilius. Et si in crastinum usque ad horam sextam superuixeris quid facies? Et ioseph ait. Si usque ad illam superuixeris horam. utique ego moriar. Et basilius. Etiam moriaris peccato: uinas autem christo? Et ille. Scio quid dicas: et si usque ad illam horam superuixeris faciam quod uolaris. Tunc beatus basilius licet secundum na-

turam illico moriturus esset: a domino tamen mortis inducias impetrauit: et usque in crastinum in hora nona uixit. Quod ioseph uides et stupens. in christum credidit. Basilius autem uirtute animi inbecillitate corporis superans: de cubiculo suo surrexit. et ecclesiam ingressus eum suis propriis manibus baptisauit. Postea uero ad lectulum suum rediit. Et statim spiritu deoselici ter reddidit. floruit circa annos domini. ccc. lxx.

De sancto Johanne elemosinario xxvii.

Johannes elemosinarius patriarcha alexandrinus quadam nocte in oratione persistens uidit quadam puellam pulcherrimam sibi assistentem et coronam oliuarum in capite baiulantem. Quam ille uidens nimium stupefactus que esset inquisiuit. Et illa. Ego sum misericordia: que dei filium de celo adduxi. De spem accipe. et bene tibi erit. Intelligens ergo per oliuam misericordiam designari. ab illa die factus est sic misericors ut elemosinarius uocaretur. Pauperes autem semper suos dominos appellabat. Et inde hospitalarij habent etiam ut pauperes dominos suos uocent. Des igitur suos famulos conuocauit: eisque dixit. Euntes per totam ciuitatem conscribite michi usque ad unum omnes dominos meos. Illis uero non intelligentibus dixit. Quos uos egenos et medicos uocatis. istos ego dominos et auxiliatores predico. Isti enim nobis uere auxiliari et celeste regnum donare poterunt. Uolens homines ad elemosinam inuitare: narrare consueuit. quod pauperibus semel se ad sole calefacientibus ceperunt

De sancto Iohanne elemosinario

in uicem de elemosinatoribus cōferre et bonos col
 laudare et malos vitupare. Erat autē quidam te
 lonarius nomine petrus: diues valde et prepotēs
 sed nimis paupibus immisericors: quia ad domū
 suā accedentes cū indignatione nimia repellere
 Cum ergo nullus illoꝝ inuētus fuisset qui in do
 mo sua elemosinam recepisset: vnus illorum dixit
 Quid vultis michi dare si ego hodie ab eo elemo
 sinam accipiā? Et faciētibus cum eo pactū ad do
 mum eius venit: et elemosinam postulauit. At ille
 domū reuertens: et paupem pre foribus videns.
 cum mancipiū eius panes siliginis in domū defer
 ret: ille lapidem nō inueniēs: panem siliginis arri
 puit: et cum furore inde eū percussit. Quē ptinus ar
 ripiens pauper ad socios redijt: et q̄ de manu ei
 elemosinam accepit indicauit. Post duos dies in
 firmatus ad mortem: vidit se ante iudiciū stare. et
 mauros quosdā super staterā ei⁹ mala appēdere.
 Ex altera autē pre staterē quidā dealbati tristes
 stabant eo q̄ nichil qd̄ ibi apponerēt inuenire va
 lebant. Tūc vnus eoz dixit. Vere nichil habem⁹
 nisi vnū panem siliginis: quē ante duos dies xp̄o
 dedit coactus. Quē dum super stateram ponerent
 equalitas vt sibi videbaf̄ facta est. Dixeruntq̄ ei.
 Adauge ad siliginē hanc: alioquin te mauri appre
 bendent. Euigilās autē et liberatus dicebat. Pa
 pe. Si vna siligo quā per furore iactaui ita pfuit.
 quantomagis omnia sua indigentibus elargiri?
 Quadā igitur die cum optimis vestibus indutus
 per viam pgeret: quidā naufragus ab eo vestimē
 tum aliqd̄ postulabat. Cōtinuo ille p̄cioso vesti
 mento se expoliavit: et illi dedit. Qd̄ ille accipiens
 statim vendidit. Cum autē telonearius rediret: et
 vestimentū suspensus videret p̄stristatus est valde
 adeo vt nec cibū sumere vellet dicēs. Quoniam
 non fui dignus: vt mei memoriā haberet egenus.
 Et ecce dū dormiret vidit quendā sup solem fulgē
 tem: et sup caput crucem ferentem. et habentē in
 dutum vestimentū qd̄ dederat egeno: et dicentē
 sibi. Quid ploras petre? Qui cum causam sue tri
 stitie sibi dixisset: ille ait. Cognoscis hoc? Et ille.
 Etiam domine. Et domin⁹ ad eum. Illo ego ve
 stio: ex quo michi dedisti. et gr̄as ago bone volun
 tati tue: quoniā frigore affligēbar et coopuisti me
 In se ergo reuersus cepit egenos beatificare ac
 dāre. Cuius domin⁹ non moriar donec tiam vn⁹
 ex eis. Hās ergo paupibus que habebat: et accer
 sito notario suo dixit ei. Secretū volo tibi cōmit
 tere: qd̄ si p̄palaueris aut si me nō audieris: bar
 baris vendā te. Dās q̄ ei decem libras auri dixit:

ei. Uade in sanctam ciuitatē et merces tibi eme et
 me alicui xp̄iano vēde: et paupibus precū tribue
 Illo autē recusante dixit ei. Sime non audieris.
 ego barbaris vendā te. Ducens ergo eum vt dixit
 rat: cuidam argentario vestibus sordidis indutus
 tanq̄ suum seruū vendidit: et triginta numismata
 inde accipiens paupibus erogauit. Petrus ergo
 omnia officia vilia faciebat: ita qd̄ ab omnibus cō
 temnebat. et ab alijs seruis frequenter percutie
 batur: et etiam iam amēs appellabaf̄. Dominus
 autē frequenter sibi apparebat: et vestimēta et nū
 mismata ostēdens ipm̄ consolabaf̄. Verum impa
 tore et vniuersis de amissione tanti viri dolētibz
 quidam vicini eius cōstantinopolim ad visitandū
 loca sancta venerūt: et a domino ipsius inuitati cū
 pranderēt sibi adiuicē in aure dixerunt. Quā si
 milis est puer iste dño petro teloneario? Et curio
 se respiciētibus vnus dixit. Vere dominus petr⁹
 est. Surgā et tenebo eum. Qd̄ ille aduertens la
 tenter fugit. Erat autē hostiarius surdus et mur⁹.
 qui per signū hostiū aperiebat. Cui petrus vt sibi
 apiret non signis: s̄ verbis impauit. Et ille conti
 nuo audiens. et loquelā recipiens sibi q̄ respon
 dens ei aperuit et domū ingrediēs cunctis de ei⁹
 loquela mirantibus dixit. Ille qui coquinam facie
 bat exijt et fugit: sed videre ne dei sit seruus. Luz
 em̄ michi dixit: tibi dico ap̄i. mox ex ore eius flam
 ma exijt que lingua et aures meas tetigit. et conti
 nuo auditū et loquelā recepi. Et exilientes vni
 uersi et cōcurrentes post euz: ipm̄ amplius inueni
 re non potuerūt. Tūc omnes de domo illa penitē
 tiam egerunt. eo q̄ tales virū sic viliter tractaue
 runt. **M**onachus quidā vitalis nomine vo
 lens sanctū iohannē temprare: si posset sibi verbis
 persuaderi et ad scādālū facile inclinari. Ingre
 diens ergo ciuitatē: omēs publicas meretrices con
 scripsit. Intrauit ergo ad illas per ordinē dicens.
 cuiuslibet. Dona michi noctem istā et noli fornicari.
 Ipse autē domū eius intrans in angulo flexis ge
 nibz tota nocte in oratiōe stabat: et p̄ illa orabat
 et postea mane exibat p̄cipiens cuiuslibet ne alicui
 reuelaret. Una autē vitaz eius manifestauit. Que
 statim orāte sene. a demone vexari cepit. Cui oēs
 dicebant. Reddidit tibi deus quod mereris.
 quoniā mētita es. Ut fornicet enim ingredif̄ pes
 simus iste. et non p̄pter aliud. Vespere autē facto
 dicebat p̄dictus vitalis cunctis audiētibus. Volo
 ire: quia talis domina expectat me. Multis vero
 illum criminantibus. respondebat. Nunquid ego
 non habeo corpus vt omnes. aut monachis soluz

De sancto Iohanne elemosinario

iratus est deus vere eripi homines sunt ut ceteri? Dicebant autem quidam. Accipe tibi mulierem vnam abba. et mura habitum: ut non scandalises alios. Ille autem fingens se iratum dicebat. Vere non audias vos ire a me. Qui vult scandalisari scandalisetur. et collidat frontem in parietem. Nuncquid iudices constituti estis super me a deo. Ite et de vobis curam habete. vos pro me non reddetis rationem. Hec autem cum clamore dicebat. Cumque ad beatum iohannem querimonia deferretur: eo eius deus induravit ne his fides adhiberet. Deprecabatur autem deum ut post mortem suam opus suum alicui reuelaret ut non imputaret in peccatum his qui de eo scandalisabant. Multas igitur de predictis mulieribus ad conversionem perduxit. et in monasterio plurimas collocavit. Quodam mane dum ab una illarum egredere obviavit ei quidam ingrediens ad fornicandum cum ea: dantes ei alampam dixit. Usquequo pessime non emendas te: ab his tuis mundicijs? Et ille. Crede mihi accipies a me talem alampam ut rota alexandria congregetur. Et ecce postmodum dyabolus in specie mauri sibi alampam dedit dicens. Hec est alampa quam mittit tibi abbas vitalis. Et statim a demone vexatus. ita quod ad voces eius omnes currebant. Sed tamen penitens pro eius orationem liberatus est. Vir autem dei morti appropinquans hanc scripturam reliquit. Nolite ante tempus iudicare. Mulieribus autem confitentibus que faciebant omnes glorificabant deum: et precipue beatus iohannes dicens. Quoniam alampam quam ille accepit. accepissem et ego. Quidam pauper in habitu pegrini ad iohannem venit. et ab eo elemosinam postulavit. At ille vocato dispensatore dixit. Da ei sex numismata. Que ille accipiens et abiens habitum mutavit. et iterum ad patriarcham rediens ab eo elemosinam postulavit. Ille autem dispensatore vocato dixit. Da ei sex aureos. Quos cum sibi dedisset et ille abiisset dixit ei dispensator. Per orationes tuas pater iste idem hodie mutato habitu bis accepit. Beatus autem iohannes quasi hoc se nescire dissimulavit. Iterum ille tercio habitum mutans ad beatum iohannem venit. et elemosinam postulavit. Tunc dispensator beatum iohannem tetigit: innuens quod ille esset. Cui beatus iohannes respondit. Uade et da ei duodecim numismata ne forte sit dominus ihesus christus qui temptare me velit. utrum poterit hic plus accipere quam ego dare. Quadam vice cum patricius quandam pecuniam ecclesie in mercatibus ponere vellet. et patriarcha nullatenus consentiret. sed pauperibus eam dispensare vellet. ambo plurimum contendentes irati abinvicem recesserunt. Adveniēte

hora undecima mandavit patriarcha per archiepiscopum patricio dicens. Dominus sol ad occasum est. Quod ille audiens lacrimis infusus ad eum venit et veniam postulavit. **C**um quidam suus nepos a quodam tabernario graviter iniuria audivisset et ex hoc patriarche lamentabiliter conquerens nullatenus consolari posset: patriarcha respondit. Et quomodo est ausus tibi aliquis contradicere et os suum contra te aperire? Crede fili mee parvitati. quoniam faciam in eo hodie talem rem ut tota alexandria miretur. Quod audiens ille consolationem recepit: putans quia eum faceret graviter verberari. Videns iohannes quod consolationem receperat. pectus eius osculatus est dicens. fili si vere nepos mee humilitatis existis. prepara te et flagellari et conuicia pati ab omnibus. Vera enim cognatio non ex carne et sanguine: sed ex virtute mentis agnoscitur. Confestim igitur pro illo homine misit. et ab omni pensionem et tributo liberum eum fecit. Et omnes audientes mirati sunt. Et intellexerunt hoc esse quod dixerat. faciam in eo talem rem ut tota alexandria miretur. **A**udiens patriarcha consuetudinem esse quod mox ut imperator coronatus est confestim monumentorum edificatores sumunt quatuor: vel quinque minucias marmoris pusillas diversis coloris: et ingrediētes ad imperatores dicunt. De quali marmore vel metallo iubet imperium tuum sibi fieri monumentum? Imitatus hoc monumentum sibi fieri precepit sed tamen usque ad obitum suum illud imperfectum manere fecit. Ordinavitque aliquos qui ad eum cum in celebri festiuitate cum clero consisteret accederent sibi que dicerent. Domine monumentum tuum imperfectum est: precipe ut consummetur: eo quod nescias quahora fur veniat. **D**ives quidam cum vidisset beatum iohannem in stratu suo viles panes habere eo quod ceteros pauperibus erogasset. quoddam valde preciosum coopimentum emit et beato iohanni tradidit. Qui cum istud nocte super se haberet tota nocte dormire non potuit: cogitans quod trecenti domini sui de tanto precio coopiri possent. Tota insuper nocte lamentabatur et dicebat. Quanti incensati quanti in foro pluvius madefacti. quanti prefrigore dentibus stridentes hodie dormierunt? Tu vero grades piscis deuorans. et in thalamo requiescens cum omnibus malis tuis: insuper te coopertorio. xxxvi. numismatum calefacis? Humilis iohannes alia vice hoc non vestitus. Statimque facto mane illud vendi fecit et precium pauperibus erogavit. Non audiens ille dives ipsum coopertorium secundo emit: et beato iohanni tradidit rogans ut ipsum decetero non venderet: sed super

De cōuersione sancti pauli.

seipm teneret. At ille istud accipiens insit iteram vendi: et dominus suis precium erogari. Quod ille dicitur audiens. iterum abiit et ipsum redemit: ac beato iohanni detulit: eique gratulandum dixit. Uidebimus quis deficiet: aut tu vendendo aut ego redimendo. Et sic suauiter quasi diuites vindemiabat dicens. Quod possit aliquis intencione dandi paupibus diuites taliter expoliare. nec peccat. duo enim lucrat talis. Unus quia animas illorum saluat. Alterum quoniam ipse ex hoc mercedem non modicam accipiet. Nolens beatus iohannes homines ad elemosinam prouocare narrare consuevit de sancto serapione: quod cum amicum suum pauperem tribuisset. et alteri obuians qui frigus patiebatur tunicam similiter tribuisset: et euangelium tenens nudus sederet: interrogauit eum quidam dicens. Abba quis te expoliavit? Et demonstrans euangelium dixit. Ille me expoliavit. Alias autem alium pauperem videns euangelium ipsum vendidit. et pauperi precium dedit. Qui cum interrogaretur ubi ipsum euangelium haberet respondit. euangelium precepit dicens. Uade et vende omnia que habes et da pauperibus. Seipsum ergo habebat et seipsum vendidit. et tradidit ut mandabat. Cum cuiusdam elemosinam petenti dari precepisset. beatus iohannes quinq; nummos indignatus ille quod maiore sibi elemosinam non fecisset. continuo ad contumelias ipsius prorupit: ac in eius faciem conuicari cepit. Quod eius famuli audientes in eum uoluerunt irruere ac ipsum grauitate cedere. Quod beatus iohannes omnino prohibuit dicens. Sinite fratres sinite ut michi maledicatur. Ecce enim habeo sexaginta annos blasphemias per opera mea christum et unum conuictum non portabo ab isto. Iustitiamque sacculum afferri. et coram ipso apponi ut inde tolleret quantum uellet. Cum populus lecto euangelio ecclesiam exiret: et foris odosis uerbis vacaret quadam uice post euangelium patriarcha cum eis exiit et in medio eorum sedere cepit. Omnibus uero de hoc mirantibus dixit ad eos. filij ubi oues ibi pastori. Aut igitur intrate et ego uobiscum intrabo. aut manete hic. et ego pariter manebo. Semel igitur et bis hoc fecit. et sic populum stare in ecclesia erudiuit. Cum quidam iuuenis sanctimonialis quandam rapuisset. et clerici tale iuuenem coram beato iohanne exprobrarent: et ipsius excommunicandum esse dicerent ut pura qui duas animas perdidit. scilicet suam et illius: contempserunt eos beatus iohannes dicens. Non sic filij non sic. Ostendo uobis quod et uos duo peccata committitis. Primo quia contra preceptum domini facitis qui ait. nolite iudicare ut non iudicemini. Secundo quia nescitis. per certo si usque hodie peccent et se non penitent.

Frequenter autem existate beatus iohannes in oratione et in extasi mentis posito. talibus uerbis cum deo disputare audire est. Sic sic bone ibi sit ego dispugando et tu ministrando uideamus quis vincat. **C**um febrem correptus se morti appropinquare cernebat dicit. Gratias tibi ago deus quoniam exaudisti miseriam meam rogantes bonitatem tuam: me inueniret morienti michi nisi unum tremissem. Hoc igitur pauperibus dari iubeo. **P**ositum est igitur uenerabile corpus eius in sepulchro ubi corpora duorum eorum fuerant tumulata. Et corpora mirabiliter sancto iohanni cesserunt et locum medium vacuum dimiserunt. Ante autem paucos dies quod moreretur. cum quedam mulier quoddam flagitiosissimum peccatum commisisset: et nulli unquam confiteri auderet. Dixit ei sanctus iohannes ut saltem illud scriberet eo quod scribere sciebat. et sigillatum ei offerret. et ipse pro ea oraret. Cui illa assensit: et peccatum scribens diligenter sigillauit. et beato iohanni tradidit. Sed post paucos dies beatus iohannes infirmatus in domino requieuit. illa ut audiuit illum defunctum se vituperatum et profusum putauit credens quod scriptum alicui commisisset et ad manus alterius deuenisset. Agitatum igitur sancti iohannis accessit. et ibi uerbissime flens clamabat dicens. Deu beu putas confusionem vitare. confusio omnibus facta sum. Nunquam amarissime fleret. et beatus iohannes rogaret ut sibi ostenderet ubi nam scriptum suum dimisisset ecce beatus iohannes in habitu pontificali de tumulo processit duobus episcopis qui secum quiescebant. hinc inde uallatus dixit mulieri. Cur nos tantum infestas: et me et sanctos istos qui mecum sunt quiescere non permittis? Ecce stoles nostre lacrimis tuis omnes madefacte sunt. Porrexitque sibi scriptum suum sigillatum ut prius fuerat dicens ei. Uide sigillum hoc et aperi scriptum tuum et lege. Quod illa aperiens periculum suum omnino deletum inuenit. et ibi taliter scriptum repperit. Propter iohannem seruus meum deletum est peccatum tuum. Sicque illa immensas deo gratias retulit. Et beatus iohannes cum alijs duobus episcopis in monumentum rediit. Claruit circa annum domini sexingentesimum quinquagesimum tempore soe ipatoris.

De conuersione sancti pauli apostoli .xxviii.

Conuersio sancti pauli apostoli facta est eodem anno quo christus passus est. et stephanus lapidatus. anno non naturali sed emergenti. Natus christus. viij. kalendas. aprilis passus est. Stephanus eodem anno. iij. die augusti lapidatus est. Paulus uero. viij. kalendas. februarij conuersus est. Quare autem eius conuersio potius quam aliorum sanctorum celebratur.

De cōuersione sancti pauli.

triplex ratio soli assignari. Primo ppter exēplū
vt nullus quātūcumq; peccator desperet de venia
quando tantū in culpa talē postmodū conspicit fu-
isse in gratia. Secūdo ppter gaudiū. Sicut em̄ ec-
clesia magnā tristitiaz habet in eius persecutione
ita maximā leticiā habuit in eius cōuersione. Ter-
cio ppter miraculum quod sc̄z dñs in eo ostendit
dum de seuiſſimo persecutore fecit fidelissimū pre-
dicatorem. Eius em̄ cōuersio fuit miraculosa ra-
tione efficientis disponētis et patientis. **Ra-**
tione efficientis. idest xp̄isti qui eum conuertit
Ibi enim primo ostendit suā mirabilem potēciā
in hoc q; ei dixit. Durū est tibi contra stimulū calci-
trare. Et in hoc q; ipsum tam subito immutauit.
Unde continuo imutat⁹ respondit: Dñe quid vis
me facere. Augustinus super hoc verbo. Occisus
agnus a lupis fecit agnos de lupis. Jam parat se
ad obediendū qui prius seuebat ad psequendū
Secūdo ibi ostendit eius mirabilem sapiēciā
Mirabilis em̄ sapiēcia fuit in hoc quia ipm̄ a tu-
more supbie deiecit offerendo infima humilitatis
nō sublimia maiestatis. Ego inquit sū ibūs nazare-
nus quē tu psequis etc. glo. Non deū vel dei filiū se
vocat. sed humilitatis inquit mee suscipe infima et
superbie tue squamas depone Tercio ibi ostendit
suā mirabilē clemēciā quod notat in hoc q; ipm̄
existētē in actu et voluntate psequendi cōuertit
Licet enīz haberet de formē affectum quia spirans
minarū et cedis puerſum conatū quia accessit ad
principes etc. quasi se ingerens pnciosus actū quia
ibat vt vincros pduceret in iherusalē et idēo eius

iter pessimū erat ipm̄ tamen misericōdia diuina cōuer-
tit. Secūdo fuit miraculosa ratione disponētis
idest lucis que ipm̄ ad cōuersionē disposuit: Ip-
sa em̄ lux dicit fuisse subita immensa et celica. Et
subito inquit circūfulsit eum lux de celo. Paulus
ei tria vicia in se habebat. Primū erat audacia qd̄
notat in hoc q; dicitur. Accessit ad principes sacer-
dotum. glo. nō vocatus sed sponte zelo cōitante
eum. Secūdo erat supbia quod notat in hoc q;
dicit spirans minarū etc. Tercū erat carnalis itel-
ligentia quā sc̄z in lege habebat. Unde glosa sup
illud. Ego sum ibūs etc. Ego deus celestis loquor
quē mortuū putas sensu iudaico. Ipsa igit lux di-
uina fuit subita vt audacem terretet fuit immēsa
vt sublimen et supbum in ima humilitatis pster-
neret fuit celica vt carnalem eius intelligentiā in
celestē mutaret. Vel potest dici q; illud disponēs
fuit in tribus sc̄z in voce acclamante in luce fulgen-
te in virtute potente. Tercio fuit miraculosa ra-
tione patientis idest ipsi⁹ pauli in quo facta est cō-
uersio ipa. In eo em̄ bec tria miraculose exterius
facta sūt sc̄z pstratio obcecatio et triduana ieiuna-
tio. Est em̄ prostratus vt erigat quātū ad depref-
sum affectū. Aug⁹. Prostratus est paulus vt ceca-
retur cecatus est vt mutaretur mutatus est vt mitte-
retur missus est vt p veritate pateret. Item aug⁹.
Eiusus est seuiens et factus est credēs: elisus est lu-
pus et factus est agnus: elisus est psecutor: et fact⁹
est pdicator: elisus est filius pditiōis: et factus est
vas electionis. Est obcecatus vt illustraret. q̄rum
ad tenebrosū intellectū. Unde et in illo triduo
quo mansit cecatus dicit: q; doctus fuerit euange-
lium. Non em̄ accepit illud ab homine neq; p hō-
minem: vt ipse testat: sed p reuelationē ihesu xp̄i
Aug⁹. Paulū dico verū athletam xp̄i: doctum ab
illo: vinctū de illo: crucifixus cum illo: et gloriosum
in illo. Est in carne maceratus. vt ipa caro disponat
ad bone opationis effectum. optime em̄ deinceps
corpus eius ad omne opus bonū dispositū est. Nā
esurire et abūdare sciebat: et vbiq; in oibus insli-
tutus erat: et omnia aduersa libenter sufferebat.
Criso. Tirānos ac populos spirātes furorē velut
quosdā esse culices estimabat. Mortem vero atq;
cruciat⁹ et mille supplicia: quasi ludū putabat esse
puerorū. Nec amplectabatur libēter. et magis deco-
rabatur catbena vinct⁹ q; dyademate coronatus
ac libent⁹ recipiebat vulnera q; alij munera. Vel
ista tria dicunt fuisse in eo: cōtra tria que fuerūt in
primo parente. In ipso em̄ fuit cōtra deū erectio.
et cōtra in paulo ad terram pstratio. In ipso oca-

lorum apercio: et contra in paulo oculo: um ob
cecatio. In ipso fuit manducatio cibi vetidi: et ecō
tra in paulo abstinentia cibi liciti.

De sancta Paula xxix. A

Paula fuit nobilissima matrona romanoꝝ
cuius vitā beatus hieronimus cōponit in
hec verba. Si cūcta corporis mei membra
verterent in linguas: et oēs artus humana voce
resonarēt: nichil dignū sancte ac venerabilis pau
le virtutib⁹ dicerē. Nobilis genere: sed multo no
bilio: sanctitate potens quondā diuitijs: sed nunc
xp̄i paup̄tate in signio. Testor: et iherosolimitanus et sanctos
angelos eius ip̄m q̄ p̄ op̄iū angelum qui custos
fuit et comes admirabilis femine me nichil ī gra
tiam nil dicere more laudantiū: sed quod dicturus
sum p̄ testimonio minus eius esse meritis. Vult
lector: breuiter eius scire virtutes: et oēs suos pau
peres paup̄io: ipsa dimisit. Et sicut inter multas
gēmas p̄ciosissima gēma micat: et sicut iubar solis
paruos igniculos stellarū obruit et obscurat. ita
cūctoꝝ virtutes sua humilitate sup̄auit. Minima
q̄ fuit inter oēs vt omniū maior: esset. Et q̄to pl⁹
se deijciebat: rāto magis a xp̄o subleuabā. Late
bat et non latebat. fugiendo vanā gloriā: gloriā
merebat: que virtutē quasi vmbra sequit: et appe
titoꝝ suos deserēs: appetit cōemptoꝝ. Hec cū
quinq̄ liberos edidisset: blesillā sup̄ cuius moꝝes
e ā rome cōsolatus sum. Paulinā que sanctū et ad
mirabilē virū pammachiū: et p̄positi et rez suaz
reliquit heredē: ad quē sup̄ eius obitu parūū libel

lum edidimus. Eustochiū que nūc in sanctis loca
et virginitatis et ecclesie monile p̄ciosissimū est.
Rufinā que immaturo funere piuz matris animū
cōsternauit. et toxociū post quē parere desijt vt
intelligeres eam nō diu seruire voluisse officio cō
iugali: sed mariti desiderio q̄ mares optabat libe
ros edidisse. Postq̄ vir eius mortuus est: ita cum
planxit vt p̄pe ipsa moreret: ita etiā se conuertit
ad dei seruitutē: vt mortē ei⁹ quasi videre optas
se. **Q**uid ergo referā ample et nobilis do
mus: et quondā opulentissime oēs pene diuitias
in paupes erogatas? Hec paulini episcopi anthi
oceni. et epiphani⁹ qui romā venerat accensa vir
tutibus per momenta patriam deserere cogitabat.
Quid vitra differo? Descendit ad portum fratre.
cognatis affimibus. et quod bis maius est liberis
p̄cipientibus: et clementissimā matrē vincere cu
pientibus iam carbasa rēdebant et remoz ductu
nauis in altū p̄rabebat: paruus toxocius suppli
ces manus tendebat in litore. Rufina iam nubis
vt suas expectaret nuptias: rācēs fletibus obse
cra
bat et tamen illa siccos oculos tendebat ad celum
pictare in filios: pictare ī deo sup̄ans. Nesciebat se
matrē vt xp̄i se p̄baret ancillā. To: quebant vi
scera et quasi a suis membris distrahent euz do
lore pugnabat. Hoc cōtra iura nature plena fides
patiebā: imo gaudēs anim⁹ appetebat et amorē
filitoꝝ maior: et in deū amore contemnens in sola
enstochio que et p̄positi et nauigationis eius co
mes erat acq̄secebat. Sulcabat iterum nauis ma
re et cūctis qui cū ea vehebant litora respicienti
bus: illa veros tenebat oculos. ne videret quod
sine tormento videre nō poterat. Cūq̄ ad loca ter
re sancte venisset. et p̄cōsul palestine qui familias
eius optime nouerat p̄missis appitoꝝibus iussisset
ei parari p̄torioū elegit humilē cellulā: que cūtra
loca chusi vestigioū tāto ardore ac studio circui
bar: vt nisi ad reliqua festinaret: a p̄imis non pos
set abduci. Prostrataq̄ ante crucē quasi p̄dentē
dñm cerneret adobat. Ingressaq̄ sepulchꝝū re
surrectionis osculabatur lapidē quē ab hostio mo
numenti amouerat angelus: et ip̄m corp̄o: is locū
ī quo dñs iacuerat quasi sciēs desideratas aquas
fidei ore lābebat. Quid ibi la. brimaz quantū ge
mitum qd̄ doloris effuderit: testis est cūtra hie
roloma: testis est ipse dñs quem rogabat. Deinde
p̄cxit bethleē: atq̄ in specū saluatoris ingrediēs
vidit sacrū virginis diuersoꝝ: et me audiente iur
rabat se cernere fidei oculis infantem p̄mis inuo
lutū: vagentē in p̄cesepio: dñm magos ado: āre
c iij

stellam fulgentē desup: matrem virginem: nutriciū
 sedulū: pastores nocte venētes vt viderēt verbū
 quod factū erat quasi etiā tunc euāgeliste iohānis
 principiū dedicarēt. In principio erat verbum: et
 verbū erat apud deū: et verbū caro factū est. Par-
 uulos iterfectos: berodē seuiētē ioseph et mariā
 fugientes in egiptū: mixtisq; gaudio lacrimis lo-
 quebat. Salue betheleē domus panis. in qua nar-
 est ille panis qui de celo descendit. Salue effrata
 regio yberrima: cuius fertilitas de⁹ est. Dauid lo-
 quis cōfidenter. Introibimus in tabernaculū ei⁹.
 adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius. Et
 ego misera et peccatrix digna sum iudicata de oecu-
 lari p̄sepe in quo dñs paruulus vagiūt. orare in
 spelunca in qua virgo puerpera deū fudit infantē
 Decrequies mea quia dñi mei patria est: hic habi-
 tabo quoniā saluator elegit eam. **L** Tāta se
 humilitate detecit: vt qui eam vidisset et pro cele-
 britate nomis videre gestisset: ipsam esse nō crede-
 ret: sed ancillarū vltimam. Et cum frequentibus
 choris virginū cingere: et veste et voce achabitu
 et incessu nimia omniū erat. Nunq̄ post viri mor-
 tez vsq; ad diē dormicionis sue cū vilo comedit vi-
 ro. q̄uis eum sanctū et in p̄tōficali culmine positū
 sciret. Balneas nisi periclitans nō adiūt. Mollia
 etiā nisi i grauiſsimā febre lectuli strata nō habuit
 sed sup durissimā humum stratis ciliolis quiesce-
 bat: si tamē illa quies dicenda est: que iugibus pe-
 ne orationibus dies noctesq; iungebat. Ita leuia
 peccata plangebat: vt illam grauiſsimoz criminū
 crederes esse reā. Cumq; a nobis crebrius mone-
 retur: vt parceret oculis: et eos seruaret euāgelice
 lectioni aiebat. Turpanda est facies quā cōtra dei
 p̄ceptuz purpurisso et cerusa et stibio sepe depinxi
 affligendū est corpus qd̄ multis vacauit delicijs.
 Lōgus risus p̄petuo cōpensandus est fletu. Mol-
 lia lintheamina et serica p̄ciosissima aspirare cilijs
 cōmutanda sunt. Que viro et seculo placui: nunc
 xpo placere desidero. Si inter tales tantasq; vir-
 tutes castitatē in illa voluero p̄dicare. supfluus vi-
 deat. in qua etiam cuz secularis esset omniū rome
 matronaz exemplū fuit. que se ita gessit vt nunq̄
 de illa etiā maledicozū quisquā auderet famā con-
 fringere. **F**ateor errozē meum cur in largiendo
 esset p̄fusio: arguebā. illud p̄ferens de apostolo
 Non vt alijs refrigeriū sit. vobis aut̄ tribulatio.
 sed ex equalitate in hoc tēpore vt vestra abundā-
 tia sit ad illoz inopiam. et illoz abundātia sit ad
 vestrā inopiā. Et puidendū esse ne quod libēter
 faceret semp̄ facere nō posset multa q; huiusmodi

que illa mira verecūdia et sermone percūssimo pi-
 tissimoq; dissoluebat testē inuocās dñm se p̄ illū
 nomine cuncta facere et hoc habere voti. vt men-
 dicans ipsa moreretur vt vnū nūmum filie non di-
 mitteret. et in funere suo aliena sindone inuolueretur.
 Ad extremū inferebat. Ego si peccero mltos
 inueniam qui michi tribuant. Ille mendicans si a
 me non accepit que ei possuz etiā de alieno tribue-
 re si mortuus fuerit a quo eius anima requiretur?
 Nolebat in his lapidibus effundere pecuniā qui
 cum terra et seculo transhuri sunt. sed in viuis la-
 pidibus qui voluunt sup terrā de quibus in apo-
 calip̄si iohānis. ciuitas magni regis extruūt. Exce-
 pris festis diebus vir oleū in cibo acapiebat. vt ex
 hoc vno extimaret. quid de vino et de liquamine
 et piscib⁹ et lacte et melle. et ouis et reliquis q̄ gur-
 stui suauia sunt iudicabit. In quibus sumēdis qui-
 dam se abstinentissimos putant. et si bis ventrē in-
 gurgitauerint tutā pudiciā suspicantur. Noui su-
 furro: et quendā quod genus hoīm vile est. quasi
 beniuolum nūciasse. q̄ penūnio feruore virtutū
 quibusdā videi in sana et cerebrū illius diceret cō-
 fouendū. Cui illa respondit. Theatrū facti sumus
 mundo et angelis. et hominib⁹. Nos stulti p̄pter
 christum sed stultus dei sapientius est hominibus
Post viroz monasteriū qd̄ viris tradiderat gu-
 bernandū plures virgines duas ex diuersis pun-
 ctijs cōgregauerat. tam nobilis q̄ mediocri et in-
 fimi generis. in tres turnas et monasteria diuisit
 ita dūtaxat vt opere et cibo separe. psalmis et ora-
 tione iungerent. Jurgātes inter se sermone leuis-
 simo federabat lasciuientez adoleſcētularū carnē
 crebris et duplicatis frāgebat ieiunijs: malēs eas
 stomachū dolere q̄ mentē. dicens mundiciā cor-
 poris atq; vestū anime esse immūdiā. Et qd̄ in-
 ter seculi homines vel leue putat vel nichil. hoc in
 monasterijs grauiſsimū esse delictū dicebat. Cūq;
 alijs languētibus large preberet omnia. et esum
 quoq; exhiberet carniū. si quando ipsa egrotaret
 sibi non indulgebat. et in eo inequalis videbat q̄
 in alijs clemenciā. in se duriciā cōmutabat. Referā
 qd̄ expertus sum. Mense iulio feruentissimis est
 bus incidit in ardorē febris. et post desperationē
 cū dei misericordia respirasset. et medicā suaderēt
 ob refectionē corporis vino esse opus tenui et puo-
 ne aquā bibēs in yd̄: opifim vertere. Et ego clam
 beatū episcopū epiphaniū rogarem vt eam mone-
 ret imo compelleret vinū bibire vt erat prudens
 et solertis igenij: statim sensit insidias et subridēs
 meū esse quod ille diceret intimit. Quid plura?

Sum beatus pōtifer post mltā boī tamēta exisset foras querenti michi qđ egisset respōdit. Tantum p̄feci vt ipsa michi seni homini pene psuaserit: vt vinū non bibā. In luctu mitis erat et suorū moribus frangebatur maxime liberorū. Nam et viri et filiorū dormitiōe sepe periclitata est. Et cū os stomachūq; signaretet matricis dolores crucis niteref impressione lenire supabatur effectu et credulam mentem parentis viscera cōsternabant: animoq; vincēs fragilitate corporis vincebatur. Scripturas sanctas tenebat memoriter: et cū amaret hystoriā et illa veritatis diceret fundamentū: magis se q̄bat intelligentiā spirituale et hoc culmine edificatiōnē anime p̄tegebat. **Q**uōquar et aliud qđ forsitrā emulis videt incredulū. Hebraicā linguā quam ego ab adolescentia multo labore et sudore ex parte didici: et infangabili meditatione non desero. ne ipse ab ea deserar: discere voluit et cōsecuta est ita vt psalmos hebraice caneret: et sermonē absq; vlla latine lingue p̄prietate p̄sonaret. Qđ quidē vsq; hodie in sancta filia eius eustochio cernim⁹. Huc vsq; nauigamus p̄speris v̄tis et crispacia maris equora labēs carina sulcauit: nunc in scopulos incurrit oratio. Quis em̄ posset sicis oculis paulam narrare morientē? Incidit in grauissimā valitudinem: imo quod oprabat inuenit. vt nos desereret dño plenius iungeretur. Quid diu differo et dolorem meū in alijs immo: ando facio longiorē? Sentiebat prudentissima seminarū adesse mortē: et frige scēte iam parte corporis atq; membrorū solum anime teporē in sacro et sancto pectore palpitare et nichilomin⁹ quasi ad suos p̄geret alienosq; despiceret: illos versiculos susurrabat. Dñe dilexi decorem domus tue et locū habitationis glorie tue. et qđ dilecta tabernacula tua dñe. Elegi abiect⁹ esse in domo dei mei. Cūq; a me interrogaretur cur taceret: cur nollet respōdere in clamāti. an dolo: et aliquid. greco sermone respondit. Nichil se habere molestie: sed omnia quieta et trāsq; illa p̄spicere. Post hoc obmutat et clausis oculis quasi humana despiceret vsq; ad expirationē anime eosdē repetebat versiculos: vir vt aure apposita qđ dicebat audire possem⁹. Tora ad funus eius palestinarū vrbū turba cōuenit. Quē em̄ monachorū latentū in heremo cellula sua tenuit? Quam virg: nū cubiculo: tēuerunt secreta? Sacilegiū putabat qui non tali femine vltimū reddidisset officium donec subter ecclesiam et iuxta specū domini conderetur. Venerabilis filia eius virgo eustochiū quasi ablata sup matrem suā abstrahi a parēte non pore

rat: de osculari oculos herere vultui: totū corpus amplexari: et se cū matre velle sepeliri. Testis est ibūs nec vnū quidē nūmū ab ea filie derelictū: sed magis tribuēs egenis et qđ bis difficili⁹ est fratrū et sororū immēsas multitudinē quā et sustētare arduū est: et abijcere impiū est. Vale o paula et culcoris tui vltimā senecturē orationibus iuuā.

De sancto Juliano. xxx. B
Iulianus quasi iubilus: et ana quod est sursum. Inde iulianus quasi iubilianus. quia cum iubilo superna p̄cāit: vel a iulius quod est incipiēs et anus. Nam in dei seruiō fuit senex longanimitate sed incipiēs sui reputatione.

Iulianus cenomanensis eps fuit. Hic simon ille leprosus dicitur fuisse quez dñs a lepra sanauit. et qui dominū ad conuiuium inuitauit: qui post ascensionem domini ab apostolis cenomanensis eps ordinatus est. Hic multis virtutibus clarus. tres etiam mortuos suscitauit: et postmodum in pace quieuit. Iste dicitur esse ille iulianus qui ab itinerantibus p̄o inueniendo bono hospicio inuocaf: eo qđ in domo eius dñs fuerit hospitatus. Sed verius videt esse alius iulianus qui sez vtrunq; parētem ignoranter occidit: cuius hystoria infra ponetur. **B** fuit et alius iulian⁹ de aluernia genere nobilis: sed fide nobilio: qui desiderio martirij se vltro p̄secutoribus offerebat. Tandem crispinus cōsularis misit ministrū: et eū occidi mandauit. Quod sentiens iulianus sponte foras p̄slijt: et querenti intrepidus se opponēs.

De sancto Juliano

protinus ictum feriētis accepit. Cui⁹ caput leuan-
tes ad sanctū ferreolū sociū iuliani detulerunt et
eidē mortē similem minant: nisi p̄tinus immola-
ret. Quibus cum assentire nollet eum occiderūt.
et caput sancti iuliani cū corpore sancti ferreoli in
vno tumulo posuerūt. Et post multos annos san-
ctus mamertus viennē. ep̄s inuenit caput sancti
iuliani inter manus sancti ferreoli ita illesum et in-
tegrū: ac si eadem die fuisset sepultrū. **I**nter ce-
tera huius sancti miracula solet referri: q̄ cū quī-
dam dyacon⁹ ones ecclesie sancti iuliani raperet.
et pastores eidē ex parte sancti iuliani p̄biberent
ille respondit. Julianus non comedit arietes. Et
ecce post modicū febre vebementissima perurgef
et inualecente febre q̄ a martire incendit confi-
tetur. fecitq̄ sup se iactari aquam vt refrigeraret
Sed statim tantus fumus et fetor: de corpore eius
exiit. vt cuncti qui aderant fugerēt: et t̄pe post mo-
dicū expiraret. **C**um quidam rusticus vt ait
Erege⁹. turoneñ. in die dñica arare veller. p̄tin⁹
cōtractis digitis manubriū securis cum qua vome-
rem mundare volebat eius dextre adbesit. Sed
post duos annos in ecclia sancti iuliani ad ei⁹ p̄e-
ces curat⁹ est. **F**uit insup alius iulian⁹ fra-
ter beati iulij. Hi duo fratres ad theodosiū impe-
ratorē xp̄ianissimum venerūt. petētes vt tēpla
ydoꝝ vbiq̄q̄ inuenirent destruerent. et xp̄i
ecclesias edificarent. Quod impator libenter faci-
ens: scripsit vt omēs eis debeāt obedire. et eos in
omnibus sub pena capitis adiuuare. **C**um igif
beati iulianus et iulius in loco qui dicit gaudianū
ecclesiā fabricarent: et cūci trāseuntes eos in ope
ob impatoris imperiū adiuuarent. contigit vt qui-
dam cū curru inde transitū facerent: qui dixerunt
adinuicē. Quā excusationē pretendere poterim⁹.
vt liberi trāseamus et in ope isto non occupemur.
Dixerūtq̄. Projiciam⁹ vnū ex nobis in plaustrū
supinū: et euz pannis coopiamus: dicemusq̄ q̄ ho-
minē mortuū in vehiculo habemus: et sic liberi
transire poterimus. Arripiētesq̄ hominē vnū in
plaustrū piecerunt: eiq̄ dixerūt. Tu sile ⁊ oculos
claudē: et quousq̄ trāserimus quasi mortuus iace
Cūq̄ hominē tanq̄ mortuū coopuissent: et vsq̄
ad famulos dei iulianū et iulius venissent dixerūt
eis serui dei. filioli parumper subsistite. et nos in
hoc ope modicū adiuuate. Qui responderūt. Non
possum⁹ hic stare quoniā hominē mortuū in plau-
stro habem⁹. Quibus sanct⁹ iulianus dixit. Ut qd
ita mentimini filij? Et illi. Non mentimur dñe sed
sic est vt loquimur. Et sanct⁹ iulian⁹ dixit. Scdm

veritate dicti vestri ita vobis contingat. et illi bo-
ues pungētes p̄transierunt. Cūq̄ procul pertrā
fissent. accedētes ad currū ceperunt collegā suum
vocare ex noīe dicētes. Surge amodo et stimula
boues: vt celerius transeam⁹. Cū autē nullaten⁹
se moueret: eum pulsare ceperūt dicentes. Ut qd
deliras. surge et stimula boues? Sed cum nullate-
nus ille responderet: accedētes dis cooperuerūt euz
et mortuū inuenerūt. Tantus timor: ipsos et cete-
ros inuasit: vt nullos decetero famulo dei mētiri
auderet. **F**uit etiā alius iulian⁹ qui vtrūq̄
parentē nescies occidit. Cūq̄ enim iulian⁹ p̄e-
dictus iuuenis ac nobilis quadā die venationi in-
steret. et quendā ceruū repertū insequere subito
ceruus vrsus eum diuino nutu se vertit eiq̄ dixit
Tu me insequeris qui patris ⁊ matris tue occisor
eris? Qd ille audiens vebemēter extimuit. et ve
sibi contingeret: quod a ceruo audierat relictis
omnibus clam discessit: et ad regionē valde remo-
tam peruenit. Ibiq̄ cuidā principi adbesit: et tam
strenue vbiq̄ in bello et in palacio se habuit: q̄
p̄inceps cum milite fecit: et quandā castellanā vi-
duam in cōiugem ei tradidit. et castellū pro dote
accepit. Interea parētes iuliani pro amissione filij
nimū dolentes vagabūdi vbiq̄ pergebāt. et filiū
suū solite requirebāt. Tandē ad castrū cui iulia-
nus p̄cerat deuenērūt. Tūc autē iulianus a castro
casu recesserat. Quos cum vxor iuliani vidisset: et
qui nam essent inquisisset: et illi omia que filio suo
acciderant enarrassent: intellexit q̄ vir sui paren-
tes erant. vt pote quia hoc a viro suo sorte frequē-
ter audierat. Ipsos igif benigne suscepit. et pro a-
more viri sui lectum suū eis dimisit: et ipsa sibi ali-
bi lectulū collocauit. facto autē mane castellana
ad ecclesiā p̄xit. Et ecce iulianus mane veniēs
in thalamū quasi vxorē suam excitaturus intrauit
Et inueniēs duos pariter domiētes: vxorē cū
adultero esse suspiscatus: silenter extracto gladio
ambos p̄ter interemit. Exiens autē domū vidit
vxorē eius ab ecclia reuertentē: ⁊ admirans inter-
rogauit qui nam essent illi q̄ in suo lecto domirēt.
At illa ait. Parentes vestri sunt qui vos diuissi-
me quesierūt: et eos in vestro thalamo coliocauit.
Qd ille audiēs pene exanimis effectus amarissi-
me flere cepit ac dicere. Ne miser quid faciam: q̄
dulcissimos meos parentes occidi? Ecce impletū
est verbum cerui: qd dum vitare volui miserim⁹
adimpleui. Jam nunc valet soror: dulcissima: quia
de cetero non quiescam. donec sciam q̄ deus pe-
nitentiam meam accepit. Cui illa. Absit dulcissi-

De sancto

Juliano

me frater vt te deseram. et sine me abeas: sed que fui tecū particeps gaudij ero particeps ⁊ doloris. Tunc in sinu recedētes iuxta quoddā magnū flumen vbi multiplicabantur quoddam hospitale magnū statuerūt: vt ibi penitentiā facerent. ⁊ oēs qui velent transire fluum incessanter transueberent: et hospicio vniuersos pauperes reciperēt. Post multā vero tēpore media nocte dū iulianus fessus quiesceret: et gelu graue esset: audiuit vocē se miserabiliter lamentantem: ac iulianum vt se transferret voce lugubri inuocantē. Quod ille audiens cōatus surrexit: et iam gelu ipm deficientes inueniēs in domū suam portauit: et rignem accendens ipm calefacere studuit. Sed cū calefieri non posset: et ne ibi deficeret ipm in lectulū suū portauit: et diligenter cooperuit. Post paululū ille qui sic infirm⁹ et quasi leprosus apparuerat splēdid⁹ scandit ad tēbera. et hospiti suo dixit. Juliane dominus misit me ad te mandans tibi q̄ tuā penitentiam acceperat: et ambo post modicū in dño quiescētis. Sicq̄ ille disparauit: et iulianus cū vxore sua post modicū plenus bonis opibus et elemosinis in dño requieuit.

Exit et alius iulian⁹ non quidē sanctus sed sceleratissimus: scz iulianus apostata. Hic iulian⁹ pri⁹ fuit monach⁹ et magne religionis simulato. Quedā aut mulier vt refert magister iohānes beletb in sūma de officio ecclie. habēs tres ollas plenas auri: aurū illud ī orificijs ollarū cinere ne appareret opuir: et p̄dictas ollas iuliano quē sanctissimū hominē estimabat corā q̄ busdā monachis seruandas tradidit. Quod autē aurum ibidē esset nulli ali⁹ indicauit. Iulianus igitur p̄dictas ollas accipēs et tam copiosum aurum ibidem inueniēs. totū illud aurum furatus est. et ollas impieuit cinere. Post aliq̄d tēpus cū mulier depositū suū req̄reret. ille ollas cū cinere sibi reddidit. Cū vero aurū requireret. cōuincere illū nō potuit: q̄ de auro testes nō habuerat: quoniā monachi coram quibus hoc sibi tradiderat. nil in eis nisi cinerē viderant. Et sic aurū obtinuit. cum quo romā fugit. Et p̄ illud aurū sequenti tēpore rome obtinuit cōsulatū. deinde in imperiū sublimatus est. Qui cū instructus esset a puericia in arte magica: et multū sibi placeret: magistros inde plures secū habebat. Die aut quadā sicut in historia tripartita habet cum puer adhuc esset et recedente magistro suo solus remāssisset: et adiurationes demonum legere incepisset: ante eum maxima multitudo demonum instar ethiopum nigrozum aduenit. Tunc iulianus hoc videns et metuens: signū cru-

cis protinus fecit: et oīs illa multitudo demonum euauit. Qui cū magistro reuertēti quid sibi accidit retulisset: dixit ei magister suus. Hoc signum crucis maxime demones odiūt et timent. Sublimatus igitur in imperiū huius rei memorans cum per artem magicā operari vellet apostatauit: et signum crucis vbiq̄ destruxit. ac xpianos in q̄tum potuit persecutus est: putans q̄ aliter demones sibi minime obedirent.

Descendens iulianus in p̄fidam sicut legi in vitā patrū: misit demonē in occidentē: vt sibi inde deportaret responsum. Cū autē demon ad quendā locum venisset: per decem dies ibidē immobilis stetit: quia quidā monach⁹ ibidē die ac nocte orabat. et ei sine effectu regressio dixit iulianus. Quare tantū tardasti. Qui respondit. Sustinui p̄ decē dies publicum monachum: si forte ab oratione cessaret et trāsire possem. Cūq̄ non cessaret. phibitus sum trāsire et redij nihil agens. Tūc indignatus iulianus dixit q̄ cum illuc veniret vindictam de illo monacho faceret. Cum ergo de persis victoriā sibi demones pmitterent sophista suus dixit cuidā xpiano. Quid putas nūc facit fabri filius. Et ille. Sepulchrū parat iuliano dum igitur vt in historia sancti basilij legi et vt fulbertus carnontensis ep̄s testatur: cē sareā capadocie deuenisset: sanctus basilus eidem occurrit. et quatuor panes ordeaceos p̄ munere ei misit. At iulianus indignat⁹ eos recipere cōtempfit: et pro panibus sibi senū misit dicēs. Pabulū nobis irrationabilium animalium obrulisti. recipe quod misisti. Respondit basilus. Nos quidē q̄ comedim⁹ tibi misimus tu vero dedisti nobis vnde bestias tuas nutris. Ad hoc iratus iulianus respōdit. Eū per fas subgero hanc vrbem destrua et arabo. vt farisera magis q̄ bomifera nomen est. Sequenti autē nocte vidit basilus in ecclia sancte marie in visu multitudinē angeloz: et in medio eozū quandam feminā in throno stantē: et astātib⁹ dicentē. Uoca te mibi cito mercuriū qui iulianū apostatā occidat qui me ⁊ filiū meū superbe blasphemat. Erat autē mercurius miles quidā: qui ab ip̄o iuliano p̄ fide xp̄i fuerat interfectus. et ī eadē ecclia erat sepultus. Statimq̄ sanctus mercurius cū armis suis q̄ ibi seruabant affuit: et iussus ab ea in p̄liū se preparauit. Exp̄gefactus itaq̄ basilus ad locum vbi mercurius cū armis suis quiescebat iuit: et monumentū suū aperiens nec corpus ibidem repperit nec arma inuenit. Tunc custodē quis arma asportauerit inquisiuit. Ille vero cū iuramento affirmabat eadem arma vespere ibidē fuisse: vbi p̄petuo

De Septuagesima.

seruabant. Inde igitur basilius recedens. et mane illuc rediens inuenit ibidem corpus eius et arma: et lanceam sanguine cruentatam. Et ecce quidam de exercitu rediens dixit. Cum iulianus imperator in exercitu moreretur. ecce quidam miles ignotus cum armis suis et lancea ueniens et calcibus vigens equum audaci mente iulianum imperatorem impetuit. et lanceam fortiter vibrans ipsum valide per medium perforauit et subito abscedens nusquam comparauit. Ipse uero iulianus dum adhuc spiraret. sanguine suo sicur dicitur in historia tripartita manu suam impleuit. et in acram proiecit dicens. Uicisti galilee uicisti. Sicque in his uocibus miserabiliter expirauit. Ab omnibus autem suis insepultus relinquitur et a perphis excoariatur. et de conio suo regi perfarum substratorium efficitur.

De festiuitatibus que eueniunt infra tempus deuiationis.

Dico de festiuitatibus que occurrunt infra tempus quod partim continetur sub tempore reconciliationis: partim sub tempore peregrinationis. quod tempus representat ecclesia a natiuitate christi usque ad septuagesimam. Sequitur uideri de festiuitatibus que eueniunt infra tempus deuiationis quod incipit ab adam et durauit usque ad moysen. quod tempus representat ecclesia a septuagesima usque ad pascha.

De septuagesima xxxi. A

Septuagesima signat tempus deuiationis sexagesima tempus uindictationis. quinquagesima tempus remissionis. quadragesima tempus penitentie spiritualis. Inchoat autem septuagesima a dominica in qua cantatur. Circumdederunt me. et terminatur in sabbato post pascha.

Instituta est autem septuagesima propter tres rationes sicut inuimus in summa de officio magistri iohannis belet. scilicet propter redemptionem quoniam sancti patres statuerunt ut propter uenerationem diei ascensionis in qua natura nostra celos ascendit et super choros angelorum sublimata est. semper ipsa quinta dies sollempnis et celebris habetur. et in ea ieiunium non obseruaretur: quia in primitiua ecclesia eadem sollempnis erat sicut prima feria. unde et tunc sollempnis processio fiebat ad representandum processionem discipulorum uel ipsorum angelorum. Ideo in uulgare puerbium uersus est. ut diei dominice dicatur cognata dies iouis quia antiquitus fuit eque sollempnis. Sed festa sanctorum superueniunt et celebrare tot festa erat quasi onerosum: ideo sollempnitas illa cessauit. In re

demptione ergo illorum dierum sancti patres unam septimanam quadragesime in abstinentia addiderunt et septuagesimam uocauerunt. **A**lia est propter significationem: quoniam per hoc tempus significatur deuiatio exilium et tribulatio totius humani generis ab adam usque ad finem mundi: quod quidem exilium sub reuolutione septem dierum peragitur. et sub reuolutione septem milium annorum includitur. Per septuaginta enim dies. septuaginta cetenas annorum intelligimus. Ab initio autem mundi usque ad ascensionem sex milia annorum computamus et tunc uero. quicquid temporis sequitur usque ad finem mundi sub septimo millenario comprehendimus cuius terminum solus deus nouit. Nos igitur christus in sexta etate mundi ab hoc exilio in spe eterne retributionis redempta innocentie stola per baptismum eripuit. Sed consummato tempore nostri exilii utraq; stola nos pretere decorabit. Hinc est quod in hoc tempore deuiationis et exilii cantica leticie deponimus: sed tamen in sabbato pasche unum alleluia decantamus tanquam in spe eterne patrie gratulantes. et stolam innocentie in sexta mundi etate per christum recuperantes. Cui etiam tractus subiicitur per quem significatur labor quem adhuc ad impletionem mandatorum dei habere debemus. In sabbato post pascha in quo ut dictum est terminatur septuagesima duo alleluia cantamus: quia completo huius mundi termino duplicem stolam glorie consequemur. **A**lia est ratio. propter representationes quoniam septuagesima representat septuaginta annos quibus filii israel sub captiuitate babilonica fuerunt. Et que admodum illi deposuerunt organa sua dicentes: quomodo cantabimus canticum domini etc. Sicet nos cantica laudis deponimus. Postea uero data illis licentia redeundi a ciro sexagesimo anno ceperunt letari et nos quoque in sabbato pasche tanquam in sexagesimo anno alleluia cantamus eorum representando letitiam. Sed tamen illi in apparatu redierunt et in colligendo sarcinillas multum laborauerunt. et nos post alleluia tractum statim subiungimus qui laboris significat. Sabbato autem quo septuagesima terminatur duo alleluia cantamus eorum plenam letitiam per quam pueniunt in patriam figurantes. Hoc etiam tempus captiuitatis et exilii filiorum israel representat tempus nostre peregrinationis quia sicut ipsi in sexagesimo anno sunt liberati: sic nos in sexta mundi etate. et sicut adhuc in colligendo sarcinillas laborauerunt sic et nos etiam liberati in completionem mandatorum laboramus. Sed cum ad patriam uentus fuerit. labor omnis cessabit. et gloria perfecta erit. et duplex alleluia in corpore et anima cantabimus. In hoc igitur